

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT

Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad

BANČNIŠTVO

ROMANA FIŠER

Višješolski strokovni program: Ekonomist
Učbenik: Bančništvo
Gradivo za 2. letnik

Avtorica:

mag. Romana Fišer, univ. dipl. ekon.
B&B Izobraževanje in usposabljanje d.o.o.
OE Višja strokovna šola v Kranju

Strokovna recenzentka:

mag. Tatjana Selan, univ. dipl. ekon.

Lektorica:

Tanja Srebrnič, prof. slov. jez.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

336.71(075.8)(0.034.2)

FIŠER, Romana

Bančništvo [Elektronski vir] : gradivo za 2. letnik / Romana
Fišer. - El. knjiga. - Ljubljana : Zavod IRC, 2011. - (Višješolski
strokovni program Ekonomist / Zavod IRC)

Način dostopa (URL): http://www.impletum.zavod-irc.si/docs/Skriti_dokumenti/Bancnistvo-Fiser.pdf. - Projekt Impletum

ISBN 978-961-6857-87-1

258190848

Izdajatelj: Konzorcij višjih strokovnih šol za izvedbo projekta IMPLETUM
Založnik: Zavod IRC, Ljubljana.
Ljubljana, 2011

Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje je na svoji 132. seji dne 23.9.2011 na podlagi 26. člena Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Ur. l. RS, št. 16/07-ZOFVI-UPB5, 36/08 in 58/09) sprejel sklep št.01301-5/2011/11-2 o potrditvi tega učbenika za uporabo v višješolskem izobraževanju.

© Avtorske pravice ima Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije.

Gradivo je sofinancirano iz sredstev projekta Impletum 'Uvajanje novih izobraževalnih programov na področju višjega strokovnega izobraževanja v obdobju 2008-11'.

Projekt oz. operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za šolstvo in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete 'Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja' in prednostne usmeritve 'Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja'.

Vsebina tega dokumenta v nobenem primeru ne odraža mnenja Evropske unije. Odgovornost za vsebino dokumenta nosi avtor.

KAZALO VSEBINE

PREDGOVOR	3
1 BANČNI SISTEM	5
1.1 PREDSTAVITEV BANČNEGA SISTEMA	5
1.2 VLOGA BANKE V TRŽNEM GOSPODARSTVU	7
1.2.1 Posredniška funkcija banke	7
1.2.2 Oskrbovalna funkcija banke	7
1.2.3 Pridobitniška funkcija banke	8
1.2.4 Selektivna funkcija banke	9
1.3 NAČELA BANČNEGA POSLOVANJA	10
1.3.1 Načelo likvidnosti	10
1.3.2 Načelo varnosti	10
1.3.3 Načelo rentabilnosti	11
1.3.4 Načelo tržnosti	12
1.4 BANČNI SISTEM V REPUBLIKI SLOVENIJI	12
1.4.1 Predstavitev bančnega sistema v Republiki Sloveniji	12
1.4.2 Pravna ureditev bank v Republiki Sloveniji	16
1.5 MULTIPLIKACIJA DENARJA V BANKAH	18
2 ORGANIZACIJA SODOBNE BANKE	21
2.1 NOTRANJA ORGANIZIRANOST BANKE	21
2.2 VRSTE ORGANIZACIJSKIH ENOT BANKE PO ORGANIZACIJSKIH NIVOJIH	23
2.3 FUNKCIONALNE ORGANIZACIJSKE ENOTE	23
3 KOMERCIALNO POSLOVANJE BANKE	26
3.1 OPREDELITEV BANČNIH POSLOV	26
3.2 PASIVNE BANČNE STORITVE	27
3.2.1 Osebni račun za fizične osebe	27
3.2.2 Poslovni račun za pravne osebe	28
3.2.3 Varčevanje	28
3.2.4 Depoziti	30
3.3 AKTIVNE BANČNE STORITVE	30
3.3.1 Krediti	30
3.3.2 Lizing	32
3.3.3 Faktoring	33
3.3.4 Investicijsko bančništvo	34
3.4 NEVTRALNE BANČNE STORITVE	34
3.4.1 Garancija	34
3.4.2 Plačilni promet	35
3.4.3 Akreditiv	35
3.4.4 Inkaso	35
3.4.5 Plačilne kartice	36
3.4.6 Izvedeni finančni instrumenti	36
3.4.7 Borzno posredništvo	37
3.4.8 Ostale storitve	37
4 MARKETING IN TRŽENJE BANČNIH STORITEV	39
4.1 TRŽENJE BANČNIH STORITEV	39
4.2 TRŽNO KOMUNICIRANJE V BANKI	39
4.2.1 Orodja komuniciranja	40
4.2.2 Merjenje učinkov komuniciranja	40
4.3 TRŽNE PRODAJNE POTI	41
4.3.1 Poslovna mreža	41
4.3.2 Zasebno bančništvo	42
4.3.3 Sodobne tržne poti	42
4.4 ELEKTRONSKO BANČNIŠTVO	42
4.4.1 Bančni avtomati	44

4.4.2	Telefonsko bančništvo	45
4.4.3	Informacijski terminali	45
4.4.4	Odjemalec za spletno trgovino	45
4.4.5	POS-terminali	45
4.4.6	Mobilno bančništvo	46
4.4.7	Internetno bančništvo.....	46
5	PODPORA BANČNEGA POSLOVANJA	48
5.1	ZALEDNE SLUŽBE	48
5.2	RAČUNOVODSTVO.....	49
5.3	INFORMACIJSKA TEHNOLOGIJA	49
6	UPRAVLJANJE S TVEGANJI V BANKI.....	52
6.1	VRSTE TVEGANJ	52
6.1.1	Kreditno tveganje	53
6.1.2	Likvidnostno tveganje	54
6.1.3	Obrestno tveganje.....	54
6.1.4	Valutno tveganje.....	55
6.1.5	Operativno tveganje.....	55
6.2	KAPITALSKA USTREZNOST	56
6.3	PREDSTAVITEV BASEL II – NOVI KAPITALSKI STANDARDI	56
6.4	UPRAVLJANJE S TVEGANJI	57
7	SPREMLJAVA REZULTATOV POSLOVANJA	60
7.1	VRSTE RAČUNOVODSKIH IZKAZOV	60
7.1.1	Bilanca stanja.....	60
7.1.2	Bilanca uspeha – izkaz poslovnega izida	61
7.1.3	Izkaz finančnega izida	62
7.1.4	Izkaz gibanja kapitala	62
7.2	ANALIZA POSLOVANJA BANK	62
7.2.1	Analiza poslovnega izida	62
7.2.2	Analiza bilance stanja	67
7.3	POROČANJE BANK.....	71
7.4	PREPREČEVANJE PRANJA DENARJA IN FINANCIRANJA TERORIZMA.....	71
8	PLAČILNI SISTEM IN PLAČILNI PROMET	73
8.1	TEMELJNE NALOGE PLAČILNIH SISTEMOV.....	73
8.2	ORGANIZIRANOST PLAČILNIH SISTEMOV V SLOVENIJI	74
8.3	ORGANIZIRANOST PLAČILNIH SISTEMOV V EU.....	76
8.3.1	TARGET	76
8.3.2	STEP 2.....	76
8.4	REFORMA PLAČILNEGA PROMETA.....	77
8.4.1	Plačilni sistem SEPA	77
8.4.2	Univerzalni plačilni nalog – obrazec UPN!	79
9	VLOGA POŠTE SLOVENIJE D. O. O. IN POŠTNE BANKE SLOVENIJE D. D. – BANČNE SKUPINE NOVE KBM D. D. V PLAČILNEM PROMETU	82
9.1	POŠTA SLOVENIJE D. O. O.....	82
9.1.1	Predstavitev Pošte Slovenije d. o. o.	82
9.1.2	Bančne storitve za Poštno banko	83
9.2	POŠTNA BANKA SLOVENIJE D. D. – BANČNA SKUPINA NOVE KBM D. D.	84
9.3	POMEN IZVAJANJA PLAČILNEGA PROMETA V SISTEMU POŠTE SLOVENIJE.....	85
10	LITERATURA IN VIRI.....	87

SEZNAM SLIK

Slika 1: Banka Slovenije	6
Slika 2: Krogotok sredstev v banki.....	11
Slika 3: Prodajni in marketinški koncept v banki.....	12
Slika 4: Lastniška struktura bančnega sektorja v Sloveniji na dan 31. 12. 2009.....	13
Slika 5: Povprečna struktura obveznosti bank v Sloveniji na dan 31. 12. 2009.....	14
Slika 6: Povprečna struktura naložb bank v Sloveniji na dan 31. 12. 2009	15
Slika 7: Organizacijska shema Banke Koper	22
Slika 8: Grafični prikaz osebnega računa	27
Slika 9: Grafični prikaz rentnega varčevanja	29
Slika 10: Potek neposrednega faktoringa	34
Slika 11: VISA poslovna kartica	36
Slika 12: Oblike elektronskega poslovanja	43
Slika 13: Informacijski terminal	45
Slika 14: Informacijska podpora tržnim potem v banki	50
Slika 15: Trije stebri Basel II.....	57
Slika 16: Proces upravljanja tveganj	58
Slika 17: Struktura izkaza poslovnega izida kot različni nivoji donosnosti	63
Slika 18: Urnik delovanja sistema Žiro kliring	75
Slika 19: Današnje plačilno okolje	78
Slika 20: SEPA plačilno okolje	78
Slika 21: Pošta Slovenije	83

SEZNAM TABEL

Tabela 1: Gibanje lastniške strukture bančnega sektorja (po lastniškem kapitalu).....	13
Tabela 2: Gibanje strukture obveznosti bank	14
Tabela 3: Gibanje strukture naložb.....	15
Tabela 4: Pregled pasivnih bančnih poslov po ročnosti	27
Tabela 5: Osebni račun za fizične osebe	27
Tabela 6: Poslovni račun za pravne osebe.....	28
Tabela 7: Pregled pasivnih bančnih poslov po ročnosti	30
Tabela 8: Pregled oblik lizinga.....	32
Tabela 9: Storitve, ki jih lahko opravimo na bankomatih	44
Tabela 10: Glavne storitve mobilnega bančništva.....	46
Tabela 11: Načini dostopov za fizične in pravne osebe	47
Tabela 12: Vhodni parametri za simulacijo banke Slovenija d. d.	53
Tabela 13: Izračun kapitalske ustreznosti v okviru Basel II.....	53
Tabela 14: Primerjava količnikov likvidnosti	54
Tabela 15: Vprašanja in odgovori o varnosti bančnih vlog.....	58
Tabela 16: Strukturni prikaz postavk v bilanci stanja in njihovi deleži v %.....	61
Tabela 17: Izkaz poslovnega izida banke	61

SEZNAM PRIMEROV

Primer 1: Prikaz izvajanja funkcij banke.....	9
Primer 2: Pregled izračunov posameznih izpostavljenosti banke v Banki X.....	16
Primer 3: Proces multipliciranja denarja v bankah.....	18
Primer 4: Izračun multiplikacije denarja ob različnih stopnjah obvezne rezerve.....	19
Primer 5: Usmeritev plačila na poslovni račun	28

Primer 6: Rentno varčevanje.....	29
Primer 7: Primer ponudbe klasičnega potrošniškega kredita.....	31
Primer 8: Razlike med finančnim in operativnim lizingom.....	33
Primer 9: Garancija za vračilo avansa.....	35
Primer 10: Terminalska pogodba.....	36
Primer 11: Pismo novinarjem	40
Primer 12: Direktna pošta	40
Primer 13: Vpliv kvalitete kreditnega portfelja na izračun potrebnega kapitala banke.....	53
Primer 14: Primerjava količnikov likvidnosti.....	54
Primer 15: Tveganje tržne obrestne mere	55
Primer 16: Tveganje strukturne obrestne mere	55
Primer 17: Izračun kapitalске ustreznosti banke »Slovenija d. d.«:	56
Primer 18: Strukturni prikaz postavk v bilanci stanja in njihovi deleži v %	61
Primer 19: Izračun neto obrestnih prihodkov	63
Primer 20: Navadno obrestovanje.....	64
Primer 21: Kumulativno obrestovanje	65
Primer 22: Učinek oblikovanja rezervacij na rezultat poslovanja banke.....	67
Primer 23: Kazalniki kakovosti aktive.....	68
Primer 24: Kazalniki kapitalске moči.....	69
Primer 25: Kazalniki donosnosti.....	70

POMEN IKON

Odgovor na vprašanje

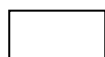
Zapomni si

Pomembna definicija

Temeljni predpisi

Podatki dostopni na internetu

Vprašanja na koncu poglavja

»Denar je sveta vladar.«

PREDGOVOR

Vloga in funkcija bank je zgodovinsko opredeljena in tesno povezana z družbenim in gospodarskim sistemom. Prve začetke organizirane oblike menjave blaga, bančništva, srečamo okrog leta 3400 do 3200 pr. n. št. v vzhodni Mezopotamiji.

Nastanek modernega bančništva je treba iskati pri menjalcih denarja srednjeveške Italije. Prvi bančni posel je bila menjava kovancev. Pri tem je bila za preštevanje denarja potrebna velika miza, »la banca«. V srednjem veku srečamo poleg menjalcev denarja, bančnikov in finančnikov še celo vrsto javnopравnih bank. Srebrni kovanec, imenovan »denar«, so uvedli v starorimski državi med leti 190 in 180 pr. n. št.

Konec 19. stoletja so postajale poslovne banke vse močnejše. Organizirala se je močna korespondenčna mreža med bankami, kar je pospeševalo njihovo mednarodno sodelovanje. To sodelovanje je prekinila prva svetovna vojna. Evropsko gospodarstvo je potrebovalo deset let, da si je zacelilo rane, ki mu jih je zadala prva svetovna vojna. Zato je bilo deset let evropsko tržišče odprto ameriškemu blagu.

Druga svetovna vojna je to krizo še poglobila. Z nastankom novih držav socialističnega tipa so banke izgubile svojo poslovno sposobnost in postale podaljški državnih organov. Nasprotno temu pa so banke v kapitalističnem delu sveta intenzivno razvijale paleto svojih storitev glede na potrebe gospodarstva in prebivalstva.

Razvoj slovenskega bančništva je potekal v več državnih tvorbah in družbenih ureditvah. Začel se je znotraj Habsburške monarhije in njenega gospodarskega ustroja. Proti koncu prve polovice devetnajstega stoletja je bil opazen premik v poslovanju bank, ki so zapustile meje financiranja lokalne in mednarodne trgovine in so se aktivno vključile v financiranje podjetij, ustanavljanje novih podjetij in financiranje velikih infrastrukturnih projektov, zlasti železnic. Takrat so nastali temelji univerzalnega bančništva, to je bank delniških družb. Prva avstrijska banka univerzalnega tipa je bila Creditanstalt, ustanovljena leta 1855.

V osemdesetih in devetdesetih letih devetnajstega stoletja so pričele nastajati na Slovenskem prve primarne mreže hranilništva in kreditnega združništva. Hranilništvo je bila prva organizirana oblika bančne dejavnosti v Sloveniji, ki je zajela urbana središča in mestno prebivalstvo (Kranjska hranilnica). Banke, organizirane kot delniška družba, so na prizorišče nastopile leta 1900 z ustanovitvijo Ljubljanske kreditne banke. Razvoj bančništva v Sloveniji je bil tesno povezan z razvojem gospodarstva in političnih sprememb v državi. (Lazarevič – Prinčič, 2000.)

Gradivo, ki je pred vami, povzema pregled delovanja bančnega sistema v Republiki Sloveniji kot sestavnega dela finančnega sistema držav članic evroobmočja, vključno s specifično banko Poštno banko Slovenije, d. d., ki posluje preko široke poštne poslovne mreže Pošte Slovenije, d. o. o.

Vsebina je razdeljena na devet poglavij.

V prvem poglavju je predstavljen bančni sistem v Republiki Sloveniji, njegova pravna ureditev ter vloga, funkcije in načela bančnega poslovanja. Posebej je opisan postopek multiplikacije denarja v bankah.

V drugem poglavju je predstavljena organizacijska struktura sodobne banke.

V tretjem poglavju bomo spoznali komercialno poslovanje banke in pregledali vse vrste bančnih storitev, ki jih delimo na aktivne bančne storitve, pasivne bančne storitve in nevtralne bančne storitve.

V četrtem poglavju bomo obravnavali pomen marketinga in trženja bančnih poslov in se seznanili z vsemi oblikami prodajnih poti, ki jih banke sedaj uporabljajo pri nudenju svojih storitev. Poseben poudarek je dan na sodobne tržne poti, predvsem elektronsko bančništvo.

V petem poglavju se bomo seznanili s pomenom izvajanja podpore bančnemu poslovanju, ki se izvaja v zalednih službah, računovodstvu in informacijski tehnologiji.

V šestem poglavju bomo obravnavali upravljanje s tveganji, to je področje delovanja banke, ki je pod posebnim nadzorom regulatorjev bančnega sistema, v Sloveniji opravlja to funkcijo Banka Slovenije.

V sedmem poglavju se bomo seznanili z vrstami računovodskih izkazov, ki jih pripravljajo podporne službe za notranje in zunanje uporabnike. Seznanili se bomo z načini spremljave rezultatov poslovanja banke ter s pravili poročanja bank.

V osmem poglavju je posebej predstavljen plačilni sistem in plačilni promet Republike Slovenije in Evropske unije, s poudarkom na izvedeni reformi plačilnega prometa.

V zadnjem poglavju pa sta pojasnjeni vloge Pošte Slovenije d. o. o. in Poštne banke Slovenije d. d. v finančnem sistemu Republike Slovenije, ki skupaj uporabljata najbolj razširjeno poslovno mrežo poštnih okenc Pošte Slovenije d. o. o.

Zato da ni gradivo preveč suhoparno, teoretično predstavljeno, sem ga dopolnila s primeri, slikami in tabelami. Tako bo lažje razumeti snov in jo tudi uporabljati pri vsakdanjem delu. Na koncu vsakega poglavja sem napisala nekaj vprašanj za razmislek in študij drugih gradiv.

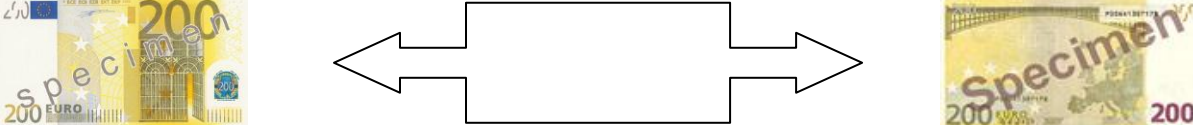
Želim, da bi vam pridobljeno znanje koristilo v vašem poslovnem delu in tudi pri vaših osebnih finančnih odločitvah.

Avtorica: mag. Romana Fišer, univ. dipl. ekon.

Maribor, april 2011

1 BANČNI SISTEM

Poslovne banke so v rastočih gospodarstvih običajno najpomembnejši finančni posredniki, ki na eni strani zbirajo prosta denarna sredstva, na drugi pa navedena sredstva nalagajo deficitarnim gospodarskim celicam tako, da jim spreminjajo ročnost, obseg in tveganje. Slovenska podjetja se še vedno v pretežni meri financirajo na tradicionalen način, s kreditiranjem bank, zato je pri slovenskih bankah izpostavljenost tveganjem še vedno skoncentrirana pri bančnih poslih, povezanih s financiranjem podjetij (Jamnik Skubic, 2002).

V prvem poglavju boste spoznali podpoglavja:

- Delovanje bančnega sistema kot pomemben del gospodarskega sistema.
- Vloga banke v tržnem gospodarstvu.
- Načela bančnega poslovanja.
- Bančni sistem v Republiki Sloveniji.

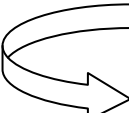
 Poslovne banke sprejemajo vloge in odobravajo posojila ter izvajajo druge finančne storitve, a njihov poglavitni cilj je poslovanje z dobičkom.

1.1 PREDSTAVITEV BANČNEGA SISTEMA

Bančni sistem je del finančnega sistema, oziroma je del gospodarskega sistema, s katerim je povezan po trgu, kjer nenehno krožita blago in denar. V okviru finančnega sistema **je njegova glavna naloga omogočanje prenosa denarnih sredstev** od tistih, ki razpolagajo z viški teh sredstev, k tistim, ki jim sredstev primanjkuje.

Bančni sistem je v organsko in smiselno celoto povezana skupnost različnih bank v narodnem gospodarstvu. Tvorijo ga centralna banka, v Sloveniji je to Banka Slovenije, in poslovne banke, ki jih opredeljujemo kot depozitne finančne institucije.

Skupna lastnost depozitnih finančnih institucij je zbiranje finančnih prihrankov z vlogami varčevalcev. Varčevalcem so na voljo različni računi, na katere vlagajo svoje prihranke ob različnih pogojih glede dospelja, možnosti dviga, donosnosti in drugih storitev. Za te vloge je bolj ali manj vnaprej določena nominalna donosnost, s pomočjo raznih oblik zavarovanja vlog pa je tudi stopnja tveganja varčevalcev nizka. Prihranke, zbrane z vlogami, prenašajo takšne finančne institucije na investitorje, predvsem v obliki posojil (Mramor, 1993).

 Katere finančne institucij sprejemajo vloge ?

To so: poslovne banke, hranilnice, kreditne zadruge in vzajemne hranilnice.

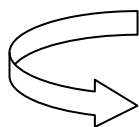
Vloga centralne banke je omogočanje nemotenega funkcioniranja bančnega in finančnega sistema. Vodi monetarno politiko z izborom optimalnega režima vodenja. Preprečuje širjenje nelikvidnosti in insolventnosti bank, deluje v javnem interesu in ne maksimira profita.

Slika 1: Banka Slovenije

Vir: <http://www.bsi.si> (10. 11. 2009)

Banka v tržnem gospodarskem sistemu je samostojna finančna organizacija, ki posluje z namenom pridobivanja dobička. Torej se mora obnašati podjetniško, opravljajoč pri tem posredniško, pridobitniško in oskrbovalno funkcijo. Poznamo univerzalne banke in specializirane banke.

Katere vrste bank poznamo ?

Poznamo **univerzalne banke in specializirane banke.**

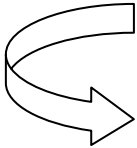
Univerzalne banke (universal bank) so take banke, katerih struktura poslov je celovita. To pomeni, da lahko komitenti banke (podjetja, prebivalstvo) realizirajo vse bančne posle v tej banki. Znano je, da ima tako univerzalna banka, pri kateri se lahko opravljajo vsi bančni posli »pod eno streho«, kakor tudi specializirana banka, ki je usposobljena samo za eno vrsto bančnih poslov, prednosti in slabosti.

Struktura poslov **specializiranih bank** (specialized bank) je enostranska. Ukvarjajo se s samo eno vrsto poslov oziroma z več medsebojno povezanih bančnih poslov (depozitne banke, kreditne banke, hranilnice itd.).

V zadnjih letih je v razvitem svetu prisotna tendenca, da banke postanejo finančni servis. Tako je univerzalna banka ponovno prevzela svoje pomembno mesto pri vedno bolj diverzificiranem finančnem posredovanju in svetovanju. To seveda ne pomeni, da so izginili samostojni specializirani posredniki. Nasprotno, tudi teh je vedno več. Vendar je pri njih prisotna težnja k diverzifikaciji in preraščajo v čim kompletnejši servis.

1.2 VLOGA BANKE V TRŽNEM GOSPODARSTVU

Poslovne banke so verjetno v vseh tržnih gospodarstvih najpomembnejše institucije, ki sprejemajo vloge. Od bančnega sistema sta odvisna število in velikost bank. Prav tako bančni sistem in denarna politika določata ročnost naložbenih in posojilnih poslov. Za vse banke je bolj ali manj značilno, da sprejemajo vrsto različnih vlog, ki se razlikujejo glede na določene značilnosti (ročnost, donosnost, zavarovanje, pogoje predčasnega dviga, dodatne storitve).

Banka opravlja v tržnem bančnem sistemu več funkcij; katere med njimi so najpomembnejše ?

Glavne funkcije banke so:

- **posredniška funkcija,**
- **oskrbovalna funkcija,**
- **pridobitniška funkcija in**
- **selektivna funkcija.**

1.2.1 Posredniška funkcija banke

Posredniška funkcija je primarna, medtem ko so ostale izvedene. Zbiranje finančnih presežkov je zelo pomembno za poslovno banko, saj tako pridobljen finančni potencial omogoča večje in širše poslovanje banke.

Finančna osnova posredniške funkcije poslovnih bank so torej **finančni suficiti**, ki nastajajo v nefinančnem sektorju narodnega gospodarstva. Finančni suficiti so presežek finančnih sredstev v določenem trenutku oziroma v določenem razdobju nad potrebnimi finančnimi sredstvi.

Koliko sredstev bodo banke lahko zbrale, je odvisno predvsem od **cene**, ki jo banke plačujejo za pri njih naložena sredstva. Cena, to je pasivna obrestna mera, mora biti realno pozitivna in tudi konkurenčna cenam za druge oblike nalaganja presežkov.

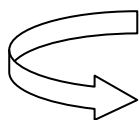
Zbrana sredstva banka dalje plasira tistim **deficitarnim subjektom**, fizičnim in pravnim osebam, ki imajo pomanjkanje sredstev za svojo tekočo ali investicijsko dejavnost. To pomeni posreden prenos denarja od tistih, ki imajo viške sredstev, do tistih, ki imajo primanjkljaje sredstev za svoje osnovno ali poslovno življenje.

1.2.2 Oskrbovalna funkcija banke

Oskrbovalna funkcija izhaja iz posredniške, saj smisel zbiranja denarnih sredstev ni, da jih banka obdrži pri sebi, ampak da jih plasira in s tem oskrbuje deficitarne osebe narodnega gospodarstva.

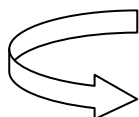
Plasiranje sredstev pa ni nujno le zaradi funkcije, ki jo imajo banke v svojem okolju, ampak tudi zaradi njih samih. Banke namreč poslujejo po načelu rentabilnosti, s plasiranjem sredstev ustvarjajo prihodke, s katerimi zagotavljajo kritje stroškov zbiranja sredstev in ustvarjajo dobiček zase in za svoje ustanovitelje, delničarje.

Potreba po oskrbi z dodatnimi finančnimi sredstvi se pojavi, ko investitorju primanjkuje lastnih finančnih sredstev za financiranje nameravanih oziroma planiranih investicij.

Kako banko optimalno izvaja svojo oskrbovalno funkcijo ?

- Banka izvaja svojo oskrbovalno funkcijo tako, da daje kreditojemalcem sredstva:
- **na voljo takrat in v višini, ko jih in koliko jih ti potrebujejo,**
 - **z rokom vračanja, ki ustreza realnim zmožnostim kreditojemalcev in**
 - **v pravem znesku kredita.**

Kakšne so lahko posledice odobritve različnih zneskov kreditov?

- Kadar je kredit odobren v **prevelikem znesku**, bo kreditojemalec imel težave pri odplačevanju.
- Kadar pa je kredit odobren v **premajhnem znesku**, bo kreditojemalec imel težave pri financiranju svoje investicije, hkrati pa tudi pri odplačevanju kredita, saj mu nedokončana investicija, do česar je prišlo zaradi premajhnih sredstev, ne bo omogočala ustvarjanja dobička, ki bi mu omogočal pravočasno vračanje kredita.

1.2.3 Pridobitniška funkcija banke

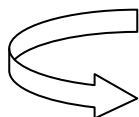
Pridobitniška funkcija kot izvedenka posredniške funkcije pomeni, **da se banka ravna po načelu rentabilnosti**, oziroma da se banka obnaša podjetniško, torej da zbira sredstva po kar se da najnižji možni ceni oz. obrestni meri ter plasira sredstva po kar najvišji obrestni meri. Politika oblikovanja obrestnih mer je za banko odločilnega pomena, s tem da je trg tisti, ki oblikuje ceno kapitala na osnovi ponudbe in povpraševanja.

Trg postavlja meje za obrestne mere glede na ponudbo in povpraševanje po finančnih sredstvih.

Banka mora določiti takšno obrestno mero, ki bo kar najnižja možna, vendar bo dovolj spodbudna za varčevalce, da bodo svoje prihranke varčevali pri banki;

določiti takšno obrestno mero za plasirana sredstva, ki bo prinesla kar največji dohodek, vendar se povpraševanje po finančnih sredstvih ne bo znižalo pod ponudbo zbranih finančnih sredstev.

Kaj vpliva na rentabilnost bank ?

- Na rentabilnost bank vplivajo poleg obrestnih mer še:
- **kar največji prihodki od nekreditnih poslov in**
 - **kar najnižji stroški v zvezi s celotnim poslovanjem banke.**

1.2.4 Selektivna funkcija banke

Selektivna funkcija banke se izvaja ob upoštevanju bančnih načel rentabilnosti, varnosti in likvidnosti.

V tržnem gospodarstvu je instrument selekcije obrestna mera, ki teoretično raste tako dolgo, da se povpraševanje in ponudba finančnih sredstev izravnata.

Selekcija povpraševalcev se izvaja tudi pri odobravanju kreditov po načelu varnosti, kar pomeni, da bo odobrila kredit tistim prosilcem, pri katerih predvideva, da lahko le-tega vrnejo ob dogovorjenem roku ter poravnajo vse obveznosti iz naslova odobritve kredita. (Fišer, 1990).

Primer 1: Prikaz izvajanja funkcij banke

POSREDNIŠKA FUNKCIJA					
Zbiranje sredstev			Kreditiranje		
Komitent	Viri sredstev	Znesek v €	Komitent	Kredit	Znesek v €
Komitent A	Kratkoroč. depozit	10.000	Komitent D	Kratkoročni kredit	35.000
Komitent B	Sredstva na TRR	3000	Komitent E	Kratkoročni kredit	10.000
Komitent C	Dolgoroč. depozit	100.000	Komitent F	Dolgoročni kredit	50.000
			Komitent G	Dolgoročni kredit	15.000
OSKRBOVALNA FUNKCIJA					
Odobritev	Komitent	Namen	Znesek v €	Ročnost	Obrestna mera
Lim. na TRR	Komitent D	Za tekoč. likv.	5.000	3 mesece	Euribor + 3,1 %
Kratk. kredit	Komitent D	Za obrat. sred.	35.000	6 mesecev	Euribor + 2,8 %
Kratk. kredit	Komitent E	Za obrat. Sred.	10.000	1 leto	Euribor + 3,5 %
Dolg. kredit	Komitent F	Za izgrad. hale	50.000	5 let	Euribor + 4,2 %
Dolg. kredit	Komitent G	Za nak. stroja	15.000	3 leta	Euribor + 4,0 %
PRIDOBITNIŠKA FUNKCIJA					
Zbrana sredstva		Kredit			
Vrsta sredstev	Obrestna mera	Kredit	Obrestna mera	Obrestna marža	
Sredstva na TRR	Euribor + 0,3 %	Kredit 1	Euribor + 2,8 %	+ 2,5 %	
Sredstva na TRR	Euribor + 0,3 %	Limit na TRR	Euribor + 3,1 %	+ 2,8 %	
Depozit 1-n	Euribor + 2,2 %	Kredit 3	Euribor + 4,2 %	+ 2,0 %	
		Kredit 4	Euribor + 3,8 %	+ 1,6 %	
Depozit 2-n	Euribor + 1,5 %	Kredit 5	Euribor + 4,0 %	+ 2,5 %	
		Kredit 6	Euribor + 3,0 %	+ 1,5 %	
SELEKTIVNA FUNKCIJA					
Komitent	Boniteta	Odobritev	Znesek v €	Obrestna mera	Ročnost
Komitent D	A	DA	50.000	Euribor + 2,8 %	1 leto
Komitent H	D	NE	-	-	-
Komitent E	B	DA	30.000	Euribor + 3,2 %	6 mesecev
Komitent F	C	DA	20.000	Euribor + 4,0 %	3 mesece
Komitent G	B	DA	10.000	Euribor + 3,5 %	6 mesecev
Komitent I	E	NE	-	-	-

Vir: Lasten, 2011

1.3 NAČELA BANČNEGA POSLOVANJA

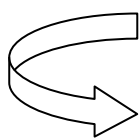
Banke so pri svojem poslovanju vezane na veliko strožja načela, kot sicer veljajo za gospodarske družbe. Takšna ureditev je nujna zaradi same narave bank in njihove funkcije v finančni in socialno-ekonomski sferi države ter še posebej zaradi zavarovanja vlagateljev oziroma komitentov bank. Osnovna načela poslovanja bank so načelo likvidnosti, načelo varnosti, načelo rentabilnosti in načelo tržnosti.

1.3.1 Načelo likvidnosti

Pod likvidnostjo razumemo stanje banke, da je vselej sposobna izpolnjevati svoje dospele obveznosti. Načelo likvidnosti narekuje bankam skladnost med sredstvi in roki naložb oziroma plasmajev. To pomeni, da lahko banka kratkoročne vire sredstev praviloma plasira le v kratkoročne plasmaje, za dolgoročne plasmaje pa mora razpolagati z dolgoročnimi sredstvi. To načelo je tako pomembno za bančno poslovanje, da ga imenujejo »zlato bančno pravilo«.

Nelikvidnost banke je največkrat posledica (Pernek, 1999):

- odobravanja kreditov nad kreditnim potencialom bank;
- nezadostnega reagiranja pri neplačevanju obveznosti s strani kreditjemalcev;
- odliva depozitov v druge banke.

Zakon o bančništvu ob omembi pojma likvidnosti le-tega ločuje na likvidnost in na solventnost. V čem se pojma razlikujeta?

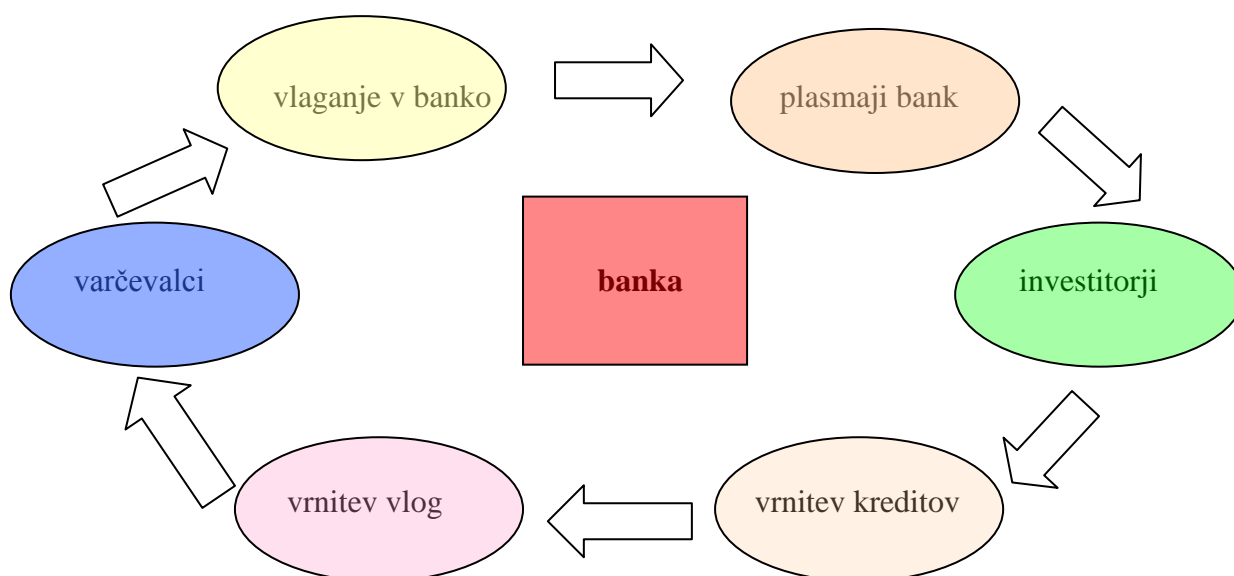
- **Likvidnost** pomeni »takšno poslovanje banke, da je **v vsakem trenutku** sposobna pravočasno izpolnjevati zapadle obveznosti«;
- **solventnost** pomeni, »da je banka **trajno** sposobna izpolniti vse svoje obveznosti«.

1.3.2 Načelo varnosti

Drugo temeljno načelo bančnega poslovanja je načelo varnosti, ki pomeni za banko, koliko je prepričana, da bodo njeni poslovni partnerji v dogovorjenem roku opravili vse svoje obveznosti do banke. Vendar pa se načelo ne pojavlja samo pri plasmajih, ampak tudi pri zbiranju sredstev. Načelo varnosti se nanaša tudi na vloge pri bankah in pomeni, da bodo vloge vrnjene vlagateljem.

Varnost vlog je za banko zelo pomembna, kajti vlagatelji bodo svoje prihranke vlagali v tiste banke, kjer menijo, da so vloge varne. Interes banke pa je, da bo zbrala veliko sredstev za kreditiranje in druge plasmaje.

Slika 2: Krogotok sredstev v banki
Vir: Lasten, 2009

1.3.3 Načelo rentabilnosti

Načelo rentabilnosti predstavlja samo bistvo ustanavljanja bank. Banka ni zgolj zainteresirana za to, da ji kreditorejmalci dana sredstva vrnejo, temveč tudi za to, da bodo sredstva čim bolj naložena. Banke zato usmerjajo svoja sredstva v dobičkonosne naložbe, to je v naložbe, ki bodo dale čim boljše poslovne rezultate.

Temeljni cilj in namen ustanavljanja bank je bil in je ustvarjanje dobička.

Načelo rentabilnosti je doseženo takrat, ko so prihodki banke večji od njenih izdatkov. To pomeni, da so prihodki od obresti in od nadomestil za razne storitve, ki jih banka opravlja, večji od obresti, ki jih banka plačuje za vloge in druga deponirana sredstva, ter od stroškov poslovanja banke (plače zaposlenih, materialni stroški, davki ipd).

Z vidika rentabilnosti je osnovna orientacija bank visoke aktivne obresti in nizke pasivne obresti. Vendar pa ta orientacija ne more držati popolnoma, ampak se mora banka prilagajati pogojem finančnega trga.

Obrestna mera kot cena vpliva na povpraševanje in ponudbo denarne akumulacije. Kako?

- Pri **višjih aktivnih obrestnih merah** bo povpraševanje po kreditih padlo;
- pri **nižjih pasivnih obrestnih merah** pa se bo zopet zmanjšala ponudba presežkov denarne akumulacije, tako s področja gospodarstva kot od prebivalstva.

Večjo rentabilnost banke lahko dosežejo na dva načina: z večanjem prihodkov in z zmanjšanjem stroškov ali odhodkov.

1.3.4 Načelo tržnosti

Načelo tržnosti oz. marketinško načelo pomeni, da je delovanje banke usmerjeno **k optimalni zadovoljitvi potreb komitentov**, ob doseganju **čim ugodnejšega finančnega rezultata – dobička**. Marketinško načelo je v bistvu načelo, da banka svoji stalni stranki vedno da denar, kadar ga ta potrebuje, seveda pa ni izključena funkcija banke, da svojemu komitentu svetuje o njegovih dejanskih potrebah (Crnkovič, 1989).

Da se lahko banka ravna po načelu tržnosti, mora imeti razvit bančni marketing.

Kaj je bančni marketing?

Bančni marketing je:

- **planirano, organizirano in nenehno proučevanje** spreminjajočih se finančnih potreb, želja in interesov komitentov z namenom,
- **odzvati se tem potrebam** preko ustvarjalnih in učinkovitih akcijskih programov prodaje bančnih storitev.

V nadaljevanju je na sliki prikazan prodajni in marketinški koncept v banki (Fišer, 1990).

	Usmerjenost	Sredstva	Cilj
<u>Prodajni koncept:</u>	Storitve	Prodaja in promocija prodaje	Dobički skozi obseg prodaje
<u>Marketinški koncept:</u>	Komitentove potrebe	Marketinški instrumentarij in metode	Dobički skozi zadovoljenost komitenta

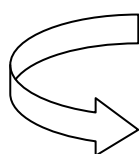
Slika 3: Prodajni in marketinški koncept v banki
Vir: Fišer, 1990, 40

1.4 BANČNI SISTEM V REPUBLIKI SLOVENIJI

Bančni sistem v Sloveniji tvorijo Banka Slovenije in poslovne banke ter hranilnice. Slovenski bančni sistem je sistem univerzalnih bank, ker je v Sloveniji večje število bank, ki opravljajo celovito strukturo poslov. Komitenti banke lahko realizirajo večino bančnih poslov v tej banki. Manj je specializiranih bank, ki bi se ukvarjale samo z eno vrsto poslov.

1.4.1 Predstavitev bančnega sistema v Republiki Sloveniji

Seznam bank in hranilnic s sedežem v Republiki Sloveniji je dostopen na: <http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?MapaId=147>

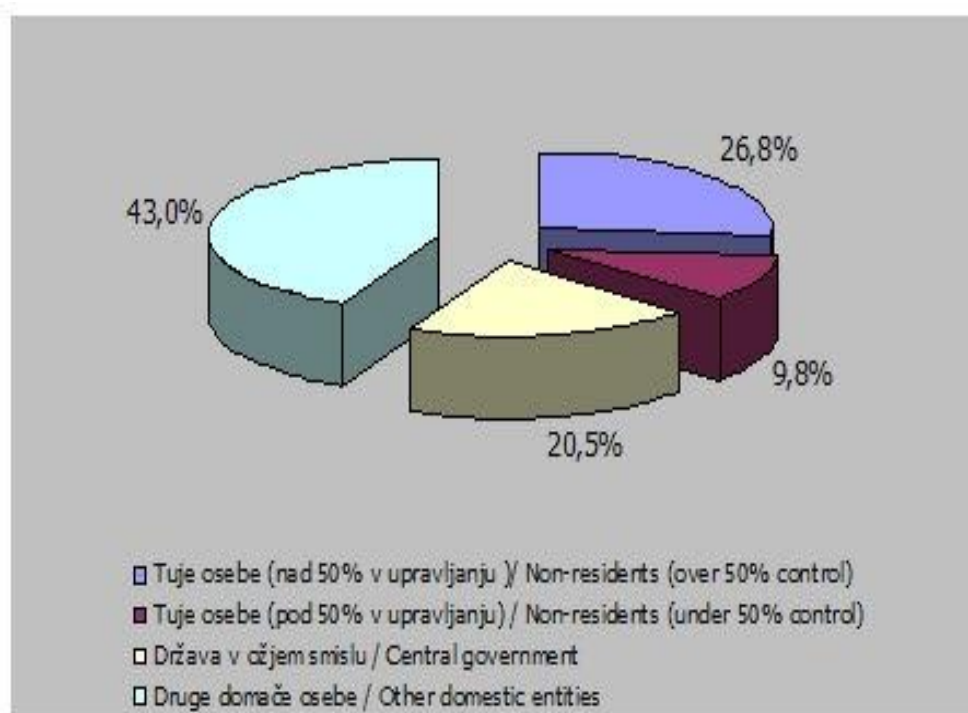
Katere banke z vidika lastništva imamo v Slovenji?

- **Banka z manjšinskim lastništvom države:** Nova Ljubljanska banka d. d. (30,7 %),
- **banke z večinskim lastništvom države:** SID banka d. d., Nova Kreditna banka Maribor d. d., Poštna banka Slovenije d. d., bančna skupina Nove KBM d. d., (17,7 %),
- **tuje banke:** SKB banka d. d., Uni Credit banka Slovenije d. d., Raiffeisen banka d. d., Hypo Alpe Adria banka d. d., Bawag banka d. d. , Volks banka d. d., (27,6 %),
- **ostale domače banke:** Probanka d. d. itd.

Tabela 1: Gibanje lastniške strukture bančnega sektorja (po lastniškem kapitalu)
(v %)

Banke	2007	2008	2009
Tuje osebe (nad 50% v upravljanju)	26,8	27,6	26,8
Tuje osebe (pod 50% v upravljanju)	11,0	10,6	9,8
Država v ožjem smislu	15,1	17,7	20,5
Druge domače osebe	47,2	44,1	43,0

Vir: <http://www.zbs-giz.si/zdruzenje-bank.asp?StructureId=478> (19. 4. 2011)

Slika 4: Lastniška struktura bančnega sektorja v Sloveniji na dan 31. 12. 2009

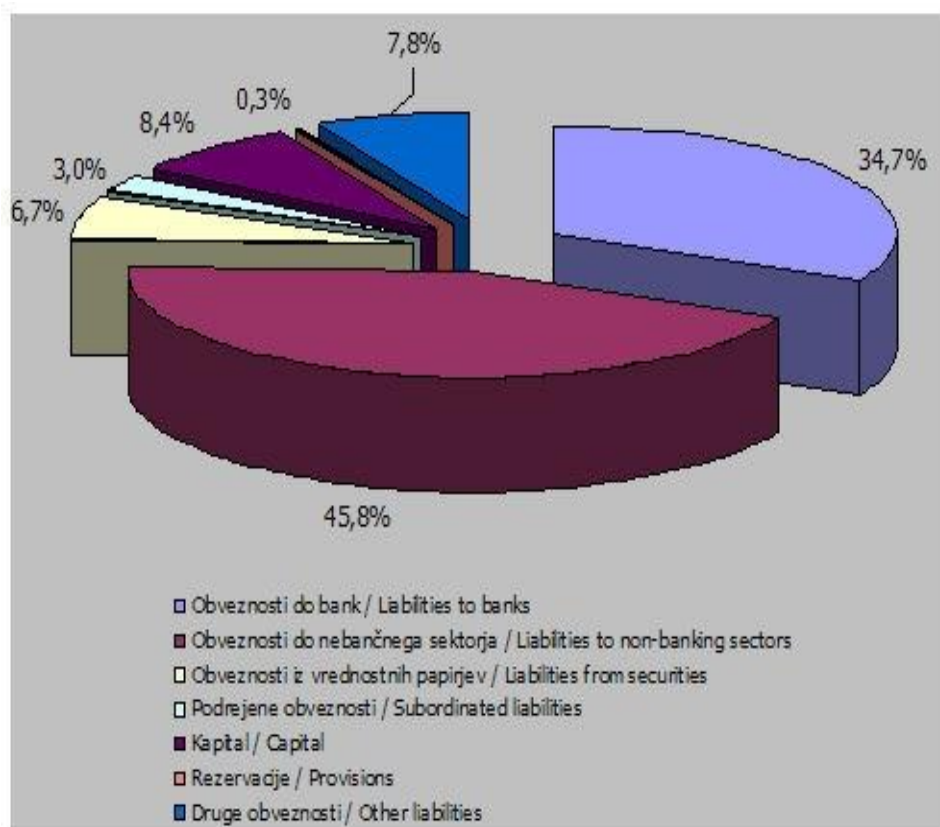
Vir: <http://www.zbs-giz.si/zdruzenje-bank.asp?StructureId=478> (19. 4. 2011)

Tabela 2: Gibanje strukture obveznosti bank
(v %)

Obveznosti	2007	2008	2009
Obveznosti do bank	38,0	40,7	34,7
Obveznosti do nebančnega sektorja	45,8	43,3	45,8
Obveznosti iz vrednostnih papirjev	2,3	2,6	6,7
Podrejene obveznosti	3,5	3,4	3,0
Kapital	8,4	8,4	8,4
Rezervacije	0,5	0,4	0,3
Druge obveznosti	3,9	3,9	7,8

Vir: <http://www.zbs-giz.si/zdruzenje-bank.asp?StructureId=481> (19. 4. 2011)

Iz pregleda vseh obveznosti slovenskih bank je razvidno, da imajo banke na dan 31. 12. 2009 delež kapitala v višini 8,4 % in največji delež obveznosti predstavljajo obveznosti do nebančnih sektorjev.

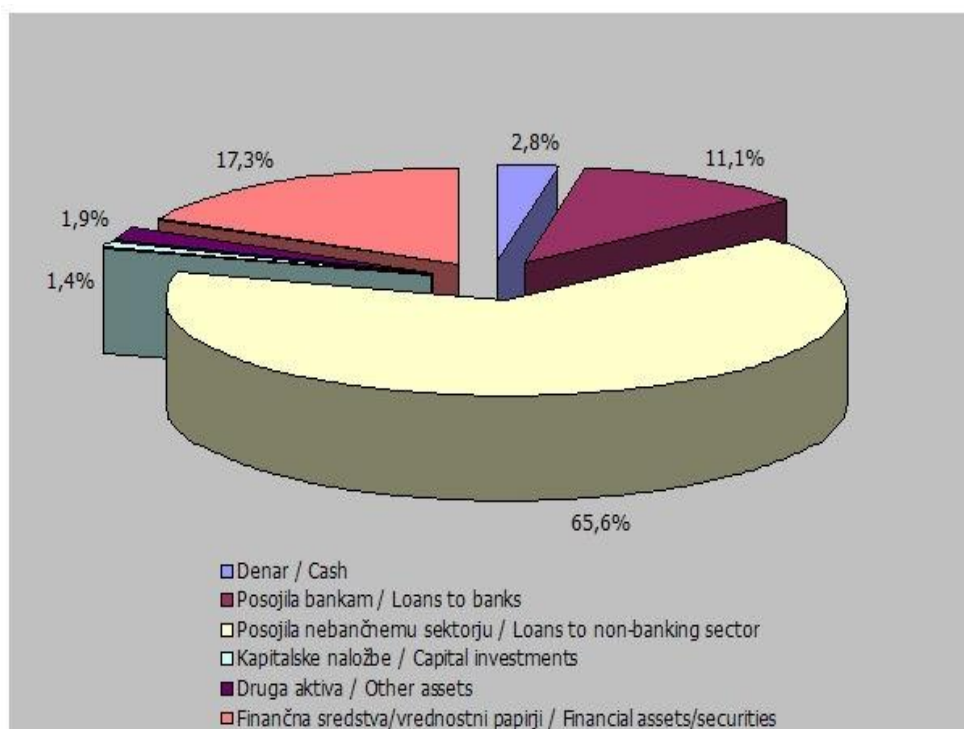
Slika 5: Povprečna struktura obveznosti bank v Sloveniji na dan 31. 12. 2009

Vir: <http://www.zbs-giz.si/zdruzenje-bank.asp?StructureId=481> (19. 4. 2011)

Tabela 3: Gibanje strukture naložb
(v %)

Naložbe	2007	2008	2009
Denar	1,4	2,6	2,8
Posojila bankam	9,6	8,5	11,1
Posojila nebančnemu sektorju	66,8	70,4	65,6
Kapitalske naložbe	1,5	1,3	1,4
Finančna sredstva/vrednostni papirji	18,2	15,3	17,3
Druga aktiva	2,4	1,9	1,9

Vir: <http://www.zbs-giz.si/zdruzenje-bank.asp?StructureId=482> (19. 4. 2011)

Slika 6: Povprečna struktura naložb bank v Sloveniji na dan 31. 12. 2009

Vir: <http://www.zbs-giz.si/zdruzenje-bank.asp?StructureId=482> (19. 4. 2011)

Iz strukture naložb je razvidno, da banke največ plasirajo nebančnemu sektorju, to je prebivalstvu in gospodarstvu, na drugem mestu pa so finančna sredstva razpoložljiva za prodajo.

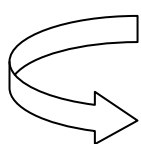
Več o tem najdemo na spletnih straneh Združenja bank Slovenije, dostopno na naslovu: <http://www.zbs-giz.si/zdruzenje-bank.asp?StructureId=369>, in Banke Slovenije, dostopno na: <http://www.bsi.si>.

1.4.2 Pravna ureditev bank v Republiki Sloveniji

Pravna ureditev bank in hranilnic zajema ključna pravna vprašanja, kot so:

- **opredelitev pojmov** (finančne storitve, bančne storitve, udeležba, kvalificiran delež, povezane osebe ...),
- **statusna vprašanja** (dovoljenja, ustanovitev, organi upravljanja ...),
- **delovanje banke**,
- **poslovanje v »kriznih razmerah«** (ureditev stečajnega postopka, redna likvidacija),
- **prevzemi in povezave** bank ter
- **varovanje zaupnih podatkov**.

Banka je delniška družba s sedežem v Republiki Sloveniji, ki je pridobila dovoljenje Banke Slovenije za opravljanje **bančnih storitev**. V skladu z Zakonom o bančništvu lahko banka opravlja tudi **druge finančne storitve**, za katere mora posebej pridobiti dovoljenje. Najnižji znesek osnovnega kapitala banke je 5.000.000 evrov.

Katere temeljne bančne pojme določa Zakon o bančništvu?

- **udeležba** – gre za posredno ali neposredno imetništvo poslovnega deleža, delnic oziroma drugih pravic »v upravljanju ali kapitalu« druge pravne osebe najmanj v višini 20 %;
- **kvalificiran delež** – gre za posredno ali neposredno imetništvo poslovnega deleža, delnic oziroma drugih pravic »v upravljanju ali kapitalu« druge pravne osebe v višini 10 %;
- **povezane osebe** – so pravno samostojne osebe, ki so med seboj povezane tako, da skupno oblikujejo poslovno politiko, oziroma da ima ena oseba možnost usmerjati drugo ali bistveno vplivati nanjo pri odločanju, oziroma da poslovanje ene osebe lahko pomembno vpliva na poslovanje druge osebe.

Primer 2: Pregled izračunov posameznih izpostavljenosti banke v Banki X

Banka »X« ima 2.500.000 evrov kapitala.

Veliko podjetje, ki se ukvarja s proizvodnjo traktorjev, je dalo banki zahtevek za kredit v višini 1.000.000 evrov. Ob predpostavki, da je podjetje kreditno sposobno, se banka odloča o možni višini odobrenega kredita.

Katere izračune izpostavljenosti banke mora banka upoštevati pri odločanju o možni višini odobrenega zneska kredita podjetju »X«?

Banka mora upoštevati naslednje izračune:

- **največja dopustna izpostavljenost** banke do posamezne osebe ne sme presegati višine 25 % kapitala banke, to je 625.000 evrov;
- **velika izpostavljenost** banke do posamezne osebe, ki dosega ali presega višino 10 % kapitala banke, je 250.000 evrov;
- **omejitev vsote velikih izpostavljenosti** vseh velikih izpostavljenosti banke ne sme presegati 800 % višine kapitala banke, to je 20.000.000 evrov.

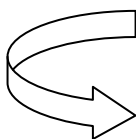
Glede na izračune lahko banka odobri podjetju 625.000 evrov kredita ob predhodnem soglasju nadzornega sveta, da je možna največja dopustna izpostavljenost banke do podjetja »X« 25 % kapitala banke.

Banka mora zagotoviti, da vedno razpolaga z ustreznim kapitalom glede na obseg in vrste storitev, ki jih opravlja, ter tveganja, ki jim je izpostavljena pri opravljanju teh storitev (**kapitalska ustreznost**).

Obenem pa mora poslovati tako, da:

- tveganja, ki jim je izpostavljena pri posameznih oziroma vseh vrstah poslov, ki jih opravlja, nikoli ne presežejo omejitev;
- je v vsakem trenutku sposobna pravočasno izpolnjevati zapadle obveznosti (**likvidnost**) ter
- je trajno sposobna izpolniti vse svoje obveznosti (**solventnost**).

Katere organe vodenja in upravljanja banke določa Zakon o bančništvu?

- Najvišji organ odločanja je **skupščina**, kjer se uveljavlja volja lastnikov,
- poslovanje banke oz. hranilnice nadzira **nadzorni svet** in
- banko vodi **uprava**.

Banka mora kot zaupne varovati vse podatke, dejstva in okoliščine, za katere je izvedela v zvezi z opravljanjem storitev za stranko in pri poslovanju s posamezno stranko. Zaupni so podatki o stanju hranilnih vlog in bančnih denarnih depozitov ter stanju in prometu na transakcijskih računih.

Zelo pomemben element bančnega poslovanja za stranke je **zaščita depozitov**. Na podlagi Zakona o bančništvu in Sklepa o sistemu zajamčenih vlog, dostopnih na internetni strani: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r08/predpis_SKLE7168.html, so bile vloge upravičenih vlagateljev v posamezni banki in hranilnici s sedežem v Republiki Sloveniji zajamčene v celotnem znesku, kar je veljalo do 31. 12. 2010.

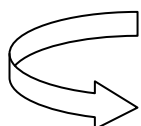
Sedaj veljavni predpis, dostopen na internetni strani: <http://www.bsi.si/jamstvo-vlog.asp?MapaId=150>, omejuje zajamčeno vlogo do **zneska 100.000 evrov**. V primeru stečaja banke ali hranilnice bo zajamčeno vlogo vlagatelju najkasneje v treh mesecih izplačala banka prevzemnica, ki jo bo določila Banka Slovenije.

Vse o ustanovitvi, delovanju in prenehanju delovanja bank je podrobno opredeljeno v Zakonu o bančništvu in ostalih bančnih predpisih, kar je dostopno na: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r00/predpis_ZAKO4300.html.

Na spletni strani si lahko tudi ogledate **seznam dovoljenj**, ki jih izdaja Banka Slovenije za delovanje bančnega sistema, dostopen na: <http://www.bsi.si/nadzor-bank.asp?MapaId=1322>.

1.5 MULTIPLIKACIJA DENARJA V BANKAH

Pomemben generator denarja v obtoku je poslovna banka, ki z izvajanjem svojih funkcij posredovanja denarja multiplicira začetni znesek denarja. Obseg multiplikacije pa je odvisen od monetarne politike oz. denarne politike, ki jo izvaja Banka Slovenije.

Kako nastaja denar v bankah?

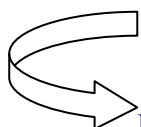
Ustvarjanje denarja v bankah je možno na več načinov, in sicer:

- z deponiranjem gotovinskega denarja ... → se ustvarja depozit,
- z odobritvijo kreditov komitentom banke. → depozit na računu komitenta,
- z nakupom obveznic od strani banke.

Primer 3: Proces multipliciranja denarja v bankah

Opis aktivnosti	Odstotek od začetnega iznosa	Znesek v €
➤ Banka zbira proste viške sredstev kot sredstva na TRR ali depoziti.	100	1.000
➤ Del zbranih sredstev, ki jih banka prejme od varčevalcev, mora obvezno deponirati pri Banki Slovenije kot obvezna rezerva (npr. pri 10 %).	10	100
➤ Razliko pa lahko naprej posodi v obliki posojila, npr. neko podjetje s tem plača obveznost do svojega dobavitelja na njegov TRR, npr. pri drugi banki, kar za drugo banko pomenijo zbrana sredstva.	90	900
➤ Ta banka zopet deponira pri Banki Slovenije obvezno rezervo v višini 10 %.	10	90
➤ Razliko posodi naprej ...	81	810

Vir: Lastni izračun, 2011

Kako se izračuna multiplikacija denarja?

Kumulativno povečanje depozitnega denarja lahko prikažemo kot geometrijsko progresijo:

$$dD = dR + dR(1 - r) + dR(1 - r)^2 + \dots + dR(1 - r)^n$$

Neskončni geometrični niz se lahko napiše kot:

$$dD = dR/r \text{ oziroma } dD = \frac{1}{r} \times R$$

Pri čemer je:

D = maksimalni znesek depozitov v bančnem sistemu

R = presežek rezerv

r = stopnja obvezne rezerve

$1/r$ = depozitni multiplikator, ki nam govori, za koliko se lahko poveča znesek začetnih rezerv (R) pri neki dani stopnji obveznosti (r)

Primer 4: Izračun multiplikacije denarja ob različnih stopnjah obvezne rezerve

Začetni znesek rezerv (R) v €	Stopnja obvezne rezerve (r) v %	Depozitni multiplikator	Maksimalen znesek depozitov v €
1000	8	$\frac{1}{0,08} = 12,5$	$1000 \times 12,5 = 12.500$
1000	10	$\frac{1}{0,10} = 10,0$	$1000 \times 10,0 = 10.000$
1000	12	$\frac{1}{0,12} = 8,333$	$1000 \times 8,333 = 8.333$
1000	15	$\frac{1}{0,15} = 6,667$	$1000 \times 6,667 = 6.667$
1000	20	$\frac{1}{0,20} = 5,00$	$1000 \times 5,00 = 5.000$

Vir: Lastni izračun, 2011

Predpisi dostopni na internetni strani:

- Predpisi z bančnega področja so dostopni na spletni strani Banke Slovenije: <http://www.bsi.si> in Združenja bank Slovenije: <http://www.zbs-giz.si>.
- Predpisi finančnega sistema so dostopni na spletni strani Ministrstva za finance: http://www.mf.gov.si/slov/fin_sist/predpisi.htm.
- Pregled veljavne zakonodaje je dostopen na spletnih straneh Vlade Republike Slovenije: <http://www.gov.si>.

POVZETEK POGlavJA

V prvem poglavju smo se seznanili z bančnim sistemom, z vlogo in funkcijami banke v tržnem gospodarstvu ter s temeljnimi načeli bančnega poslovanja. Banke so pri svojem poslovanju vezane na veliko strožja načela, kot sicer veljajo za gospodarske družbe. To je nujno potrebno predvsem zaradi varovanja vlagateljev oziroma komitentov banke.

Pomembno vlogo v bančnem sistemu ima Banka Slovenije, omogočanje nemotene funkcije bančnega in finančnega sistema. in vodi monetarno politiko z izborom optimalnega režima vodenja. Banka Slovenije preprečuje širjenje nelikvidnosti in insolventnosti bank, deluje v javnem interesu in ne maksimira profita.

Videli smo, da je pomemben generator denarja v obtoku poslovna banka, ki z izvajanjem svojih funkcij poredovanja denarja multiplificira začetni znesek denarja. Obseg multiplikacije pa je odvisen od monetarne politike oz. denarne politike, ki jo izvaja Banka Slovenije.

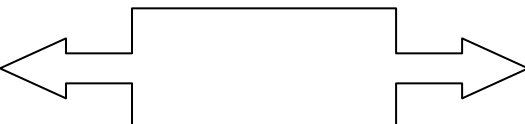

Utrjevanje poglavja in razmišljanje

- Pojasnite vlogo in funkcije banke v tržnem gospodarstvu. Zakaj so banke tako pomembne za delovanje neke družbe in gospodarstva?
- Pojasnite proces multiplikacije denarja in izračunajte multiplikator, če je stopnja obvezne rezerve 12 odstotkov.
- Izračunajte na koliko se je povečala denarna masa, če je znesek depozita 1 mio EUR ob 25 % obvezni rezervi
- Na spletnih straneh Banke Slovenije poiščite podatke o stopnjah obveznih rezerv in jih komentirajte in opišite vlogo Bank Slovenije?
- Katera načela bančnega poslovanja poznate? Navedite njihov pomen in vpliv na zaupanje komitentov.
- Kako sta povezana načelo varnosti in načelo rentabilnosti? Ali lahko banke odobravajo kredite z visokimi donosi? Argumentirajte odgovor!

2 ORGANIZACIJA SODOBNE BANKE

Organizacijska struktura banke je predvsem odvisna od velikosti, vrste ponujenih storitev ter pravnih omejitev v posamezni državi. Večje banke z velikimi komitenti, ki ponujajo široko paleto bančnih storitev, to raznovrstnost odsevajo tudi v svoji organizacijski strukturi. Pri manjših bankah pa je zoženemu obsegu storitev prilagojena tudi organizacijska struktura.

Konkretna organizacijska struktura banke je odvisna od razmer, v katerih deluje banka, zato najboljša oblika organizacijske strukture za vse banke ne obstaja, pač pa vsaka banka oblikuje svojo organizacijsko strukturo glede na situacijske spremenljivke: uporabljeno tehnologijo, značilnosti okolja, velikost banke, cilje in strategije banke ter značilnosti ljudi v banki.

V drugem poglavju boste spoznali podpoglavja:

- Organizacijska struktura banke.
- Notranja organiziranost banke.
- Vrste organizacijskih enot banke po organizacijskih nivojih.
- Funkcionalne organizacijske enote.
- Pomen organizacijske ter funkcionalne delitve komerciale od podporne poslovanju banke.

 Vir uspeha najboljših bank pri doseganju zastavljenih ciljev in izvajanju strategij je tudi načrtno spreminjanje organizacije.

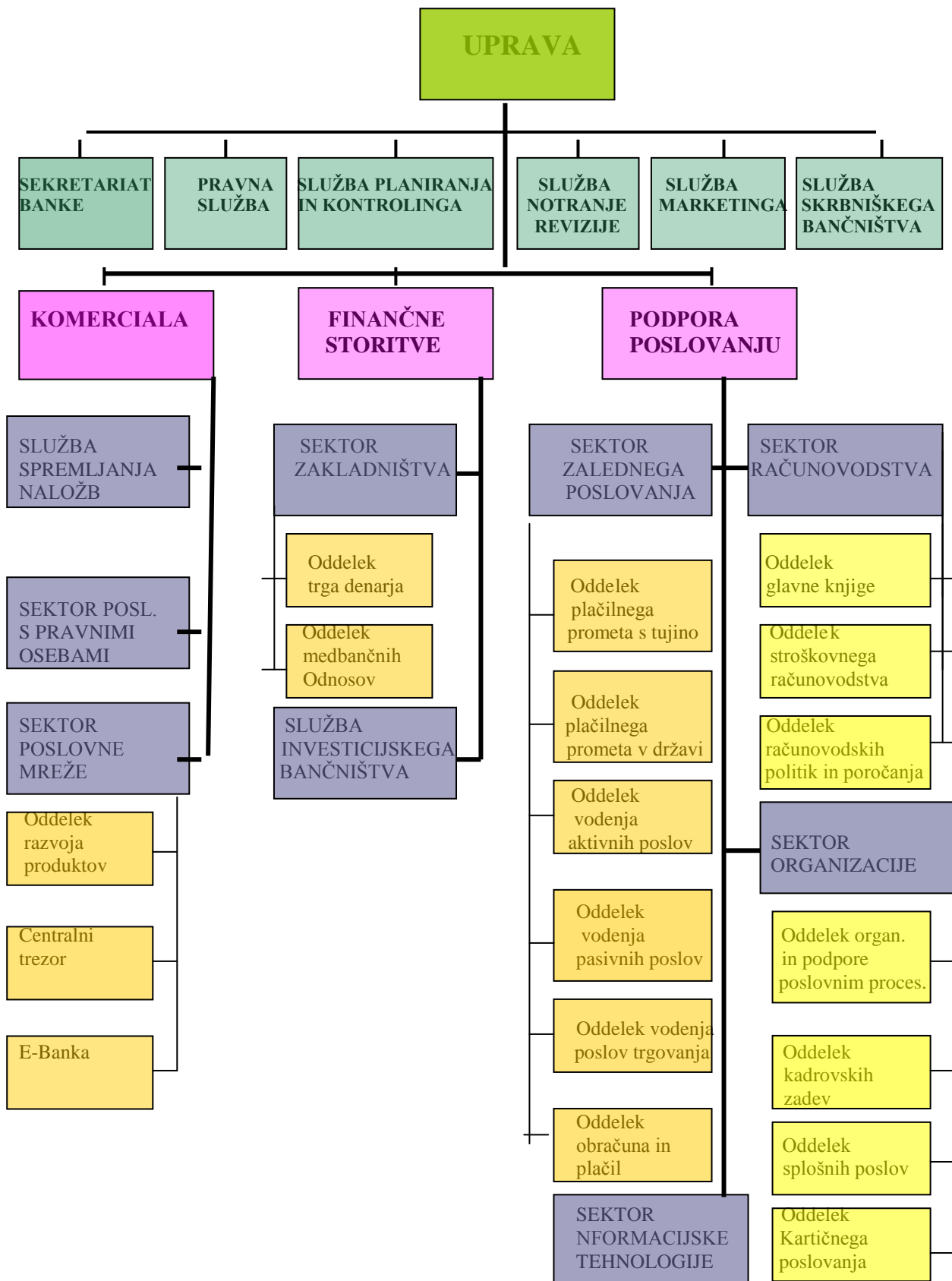
2.1 NOTRANJA ORGANIZIRANOST BANKE

Tradicionalno so poslovne banke organizirane izrazito hierarhično, s številnimi ravnmi odločanja, z natančno predpisanimi postopki, ki v razvejani organizacijski strukturi preprečujejo posameznim oddelkom ali zaposlenim, da bi se prilagajali potrebam komitentov.

V slovenskih poslovnih bankah prevladuje **hierarhična organizacijska struktura** poslovno enotnega tipa, kombinirana s štabnimi službami. V strukturi so prisotne številne ravni, po katerih potekajo navodila od zgoraj navzdol, informacije pa se posredujejo v nasprotni smeri.

Poslovno enotna organizacijska struktura banke glede na vrsto bančnih storitev temelji na razčlenitvi poslovanja banke na poslovne funkcije in v okviru teh opredelitev področja poslovanja, na podlagi katerih se nato v organizacijski strukturi oblikujejo posamezne enote.

V nadaljevanju podajamo primer organizacijske sheme ene od slovenskih bank.

Slika 7: Organizacijska shema Banke Koper
 Vir: <http://www.banka-koper.si> (26. 4. 2011)

2.2 VRSTE ORGANIZACIJSKIH ENOT BANKE PO ORGANIZACIJSKIH NIVOJIH

Posle banke vodi uprava. V okviru vodstva banke so organizirane **štabne službe** oz. organizacijske enote skupnega pomena, kot so:

- sekretariat banke,
- služba notranje revizije,
- služba obvladovanja tveganj,
- služba strateškega razvoja,
- služba marketinga in stikov z javnostmi ter
- pravna in kadrovska služba.

Uprava lahko imenuje ali razporedi na opravljanje posameznih nalog **pooblaščenca uprave**, kot je npr. pooblaščenec za varnostno politiko, pooblaščenec za pranje denarja ipd.

Poslovne aktivnosti banke so organizirane v **sektorjih ali direkcijah**, to so organizacijske enote, ki združujejo več poslovnih funkcij. Delo takšnih organizacijskih enot praviloma vodi direktor oz. vodja organizacijske enote, to je delavec s posebnimi pooblastili in odgovornostmi.

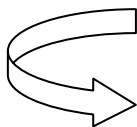
Sektorji se nadalje delijo na oddelke oz. **centre, službe in predstavništva**, ki so rangirani glede na obseg in vsebino dela, ki se tam opravljajo.

V skladu s poslovno politiko banke se lahko kot teritorialne enote ustanovijo **komercialni centri in predstavništva**.

2.3 FUNKCIONALNE ORGANIZACIJSKE ENOTE

Z vidika obvladovanja tveganj v bankah je osnovno načelo organiziranost bank, da so komercialni posli funkcionalno ločeni od postopkov in nadzora v zaledni službi, računovodstva in spremljave.

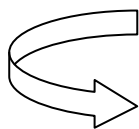

Kako se mora upoštevati osnovno načelo organiziranosti bank?

1. **Funkcionalna in organizacijska ločenost** komerciale od ostalih funkcij mora biti zagotovljena na vseh nivojih, vključno z nivojem uprave.
2. Pri posamezni transakciji mora biti zagotovljeno, da medsebojno nezdržljivih nalog ne opravlja ista oseba.

Z ozirom na zgoraj navedeno je organizacijska struktura banke v globalu razdeljena na:

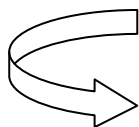
- komercialo,
- finančne storitve in
- podporo poslovanju.

Katere oblike poslovanja banke obsega komerciala?

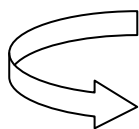
Komerciala se nadalje deli na:

- poslovanje s pravnimi osebami,
- poslovanje s fizičnimi osebami,
- poslovno mrežo kot teritorialno obliko poslovanja s komitenti (pravnimi in fizičnimi osebami na terenu) ter
- spremljavo naložb.

Kaj so finančne storitve?

Finančne storitve so storitve v bankah, ki se izvajajo v glavnem na področju zakladništva in investicijskega bančništva. V okviru zakladništva se odvija poslovanje med bankami in drugimi udeleženci trga denarja v državi in v tujini.

Katere organizacijske enote razvrščamo v podporo poslovanju banke?

Pod **podporo poslovanju banke** se uvrščajo organizacijske enote, ki izvajajo postopke in nadzor v:

- **zalednih službah,**
- **računovodstvu in**
- **informacijski tehnologiji.**

POVZETEK POGlavJA

V drugem poglavju ste spoznali osnovne značilnosti organizacijske strukture bank, na katere ima pomemben vpliv SKLEP o upravljanju s tveganji in izvajanju procesa ocenjevanja ustreznega notranjega kapitala za banke in hranilnice (dostopno na spletni strani: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r04/predpis_SKLE6804.html, 26. 4. 2011), ki jasno opredeljuje, kako mora biti organizirano delo v bankah, da bi bilo poslovanje le-te ter **njene naložbe transparentne ter tveganja, ki so jim podvržena, ustrezno upravljana**. Sklep predpisuje organiziranost banke ter vodenje in upravljanju njenih zalednih služb z vidika obvladovanja kreditni, tržnih in operacijskih tveganj.

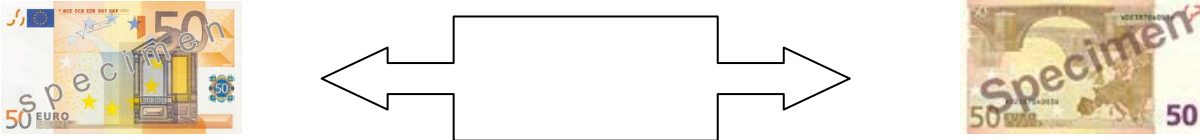

Utrjevanje poglavja in razmišljanje

- Opišite funkcionalno organiziranost banke in pojasnite svoj odgovor na vprašanje, ali lahko deluje banka brez bančnih okenc.
- Kakšen je predpisan organizacijski pristop banke na področju obvladovanja tveganj? Opišite primer in pojasnite, zakaj je takšna delitev organizacijskih enot v banki smiselna in potrebna.
- Kakšna je vloga zalednih služb v banki? Kaj sodi v zaledne službe? Navedite primere in opišite, kaj konkretno je naloga posamezne zaledne službe.
- Opišite primer izbrane banke, kako ima organizirano svoje poslovanje na področju komercialnega poslovanja.
- Kaj razumete pod pojmom organizacijska struktura banke?
- Opišite pomen vseh zalednih služb, ki jih razvrščamo v podporo poslovanju banke.

3 KOMERCIALNO POSLOVANJE BANKE

Denarni posli, s katerimi se ukvarjajo banke, so zelo različni glede na obliko in vrsto, poleg tega pa so ti posli številni, zato njihova nesistematična obravnava ne bi dala popolnega pregleda poslovne strukture banke. Poslovna struktura banke je program storitev, ki jih banke opravljajo za svoje komitente. Pri posameznih bankah pa se program storitev razlikuje glede na trg bančnih storitev in glede na vlogo, ki jo ima vsaka banka v bančnem sistemu (Bobek, 1995).

V tretjem poglavju boste spoznali podpoglavja:

- Bančne storitve, ki so na voljo fizičnim in pravnim osebam.
- Pasivne, aktivne in nevtralne bančne storitve.
- Pomen razvoja sodobnih bančnih produktov.

 Brez varčevanja ni kreditov, je eno izmed pomembnih dejstev bančnega poslovanja, saj so glavni viri sredstev v bankah zbrana sredstva fizičnih oseb.

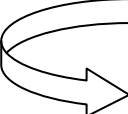
Pomembni vprašanji vsakega komitenta, ki ima svoje osebne viške finančnih sredstev, sta:

- Je varčevanje pri naših bankah varna naložba?
- Kaj se zgodi z mojimi privarčevanimi sredstvi v primeru, če banka propade?

Odgovor je v veljavnem sistemu jamstva za vloge v Republiki Sloveniji, dostopno na naslovu: [Sklep o sistemu jamstva za vloge](#).

3.1 OPREDELITEV BANČNIH POSLOV

Bančni posli so posli, ki jih opravljajo banke, njihov okvir pri nas določa Zakon o bančništvu. Bančni posel lahko opredelimo kot predmet menjave med ponudnikom in odjemalcem bančnih storitev, bančnim komitentom, bistvo pa je denar v najrazličnejših oblikah.

 Katere vrste bančnih poslov poznamo?

Z vidika funkcionalnosti razvrščamo bančne posle v štiri skupine, in sicer:

- pasivni ali mobilizatorski,
- aktivni ali kreditni,
- posredniški ali nevtralni in
- lastni bančni posli.

3.2 PASIVNE BANČNE STORITVE

Pasivni bančni posli spadajo med **mobilizatorske bančne posle**, s katerimi poslovna banka pridobiva prosta denarna sredstva. Ta sredstva se nahajajo v pasivi bilance stanja in za njih banka plačuje pasivne obresti. V tem primeru je banka dolžnik. Pasivne bančne posle ločimo v dve glavni skupini po ročnosti, kar je prikazano v naslednji tabeli.

Tabela 4: Pregled pasivnih bančnih poslov po ročnosti

Kratkoročni pasivni bančni posli:	Dolgoročni pasivni bančni posli:
<ul style="list-style-type: none"> – emisija denarja, – sprejemanje vpoglednih depozitov, – najemanje kratkoročnih kreditov doma in v tujini in – izdajanje kratkoročnih VP; 	<ul style="list-style-type: none"> – emisija dolgoročnih VP, – sprejemanje dolgoročneje vezanih depozitov in – najemanje dolgoročnih kreditov v tujini.

3.2.1 Osebni račun za fizične osebe

Tabela 5: Osebni račun za fizične osebe

Osebni račun za fizične osebe	
Definicija	Osebni račun je večvalutni račun , s katerim se lahko posluje v domači in tujih valutah.
Uporabnost	Omogoča enostavno plačevanje finančnih obveznosti ter brezgotovinsko poslovanje.
Vrste osebnih računov	<ul style="list-style-type: none"> – Z vidika statusa komitenta: osebni račun za študenta, osebni račun za dijaka, osebni račun za osnovnošolca, osebni račun za nerezidenta ... – Z vidika namena uporabe: osebni račun s hranilno knjižico, osebni račun s plačilno kartico Activa Maestro ...
Predpisi	<ul style="list-style-type: none"> – Splošni pogoji vodenja transakcijskih računov fizičnih oseb in zasebnikov – Zakon o varovanju osebnih podatkov (ZVOP)

Slika 8: Grafični prikaz osebnega računa

Vir: <http://www.abanka.si/sys/cmspage.aspx?MapaId=65> (23. 12. 2009)

3.2.2 Poslovni račun za pravne osebe

Tabela 6: Poslovni račun za pravne osebe

Poslovni račun za pravne osebe	
Definicija	Poslovni račun je osnova za vsakodnevno finančno poslovanje in opravljanje plačilnega prometa pravne osebe doma in v tujini.
Uporabnost	<ul style="list-style-type: none"> – Preko poslovnega računa lahko opravljamo domači plačilni promet in plačilni promet s tujino; – poslovni račun omogoča gotovinsko in negotovinsko poslovanje; – omogoča možnost najema kontokorentnega kredita (limita na računu); – omogoča uporabo poslovne kartice in plačevanje tudi s prenosnim telefonom; – sredstva, ki jih trenutno ne potrebujemo, lahko vežemo za različna obdobja ...
Vrste	<ul style="list-style-type: none"> – Poslovni račun za nerezidente – Fiduciarni račun za odvetnike

V nadaljevanju vam podajamo primer usmeritve plačila na poslovni račun za banko Abanko Vipa d. d.

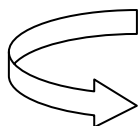
Primer 5: Usmeritev plačila na poslovni račun

<p>IBAN je mednarodna številka bančnega računa, ki omogoča identifikacijo transakcijskega računa komitenta v mednarodnem poslovanju. IBAN sestavimo tako, da pred zapisom transakcijskega računa dodamo zapis SI56.</p> <p>Pravilna navodila za usmeritev plačila na vaš račun pri Abanki vsebujejo naslednje podatke:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podatki o banki: Abanka Vipa d.d. SWIFT ABANSI2X in • podatki o računu: SI56 0510 0123 4567 890 (IBAN številka vašega računa). <p> Na nalogih za plačila v tujino je potrebno v celoti navesti račune prejemnikov (vključno z IBAN) pri tujih bankah. Tako bo lahko plačilo pravilno usmerjeno, tuja banka pa bo avtomatsko obdelala plačilni nalog ter odobrila prejemnikov račun.</p>
--

Vir: <http://www.abanka.si/sys/cmepage.aspx?MapaId=24994> (23. 12. 2009)

3.2.3 Varčevanje

Prebivalstvo ima prihranke, ki jih lahko naloži v bolj ali manj tvegane naložbe. S tem pa je povezana tudi donosnost. Bolj tvegane naložbe so praviloma donosnejše in obratno. Slovenski varčevalci dajejo prednost predvsem varnosti in niso navdušeni nad tveganjem. Želijo zagotoviti stalen in pregleden donos svojih finančnih naložb, zato je varčevanje v bankah najbolj razširjena finančna naložba v Sloveniji.

Zakaj varčujemo in kako?

Prebivalstvo varčuje iz različnih razlogov.

- Eden od osnovnih motivov varčevanja so **obresti**.
- Ljudje lahko varčujejo različno visoke zneske na različno dolge časovne periode, namensko ali nenamensko, v evrih ali tuji valuti.
- Denarne presežke in prihranke nalagajo zato, da bi bila ta sredstva na voljo po poteku določenega časa, saj predvidevajo, da jih bodo šele takrat potrebovali.
- Hkrati pa ljudje ne želijo, da bi jim presežki oz. prihranki ležali na računih v banki ali v denarnici.

Primer 6: Rentno varčevanje

Rentno varčevanje je dolgoročno varčevanje v obliki mesečnih pologov ali enkratnega pologa na začetku varčevanja za uresničitev ciljev – zagotovitev finančne varnosti in neodvisnosti za posameznika in njegovo družino.

Rentno varčevanje:

- Znesek pologa: 100,00 EUR
- Obdobje varčevanja: 60 mesecev
- Vplačilo: mesečno
- Izplačilo: mesečno
- Število rent: 120

Izračun:

- Skupaj pologi: 6.000,00 EUR
- Skupaj obresti z enoletnim mirovanjem: 590,82 EUR
- Izplačilo: 7.506,18 EUR
- Višina povprečne mesečne rente: 62,55 EUR

Slika 9: Grafični prikaz rentnega varčevanja

Vir: <http://www.abanka.si/sys/cmspage.aspx?MapaId=120> (23. 12. 2009)

3.2.4 Depoziti

Depozitno poslovanje, ki ga obravnavamo kot zbiranje sredstev bank in strank, predstavlja najpomembnejšo obliko, s katero banka pridobiva vire sredstev. Depozite vežejo fizične osebe, pravne osebe in druge finančne institucije.

Za depozite je značilno, da so to v banki vezana sredstva na določeno krajše ali daljše obdobje, v katerem komitent ne more z njimi prosto razpolagati. Zato pa so sredstva obrestovana po višji obrestni meri.

Opis pasivnih bančnih storitev konkretne banke je nazorno prikazan v diplomski nalogi, dostopni na naslovu: <http://dkum.uni-mb.si/Dokument.php?id=2430>, primer paketne ponudbe bančnih storitev pa si lahko ogledate na internetnem naslovu: <http://www.tzslo.si/Partnerski-programi/Bancne-storitve>.

3.3 AKTIVNE BANČNE STORITVE

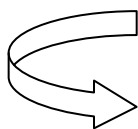
Aktivni bančni posli so tisti, pri katerih je banka upnik in prejema od dolžnikov aktivne obresti. Z aktivnimi bančnimi posli, ki se nahajajo v aktivni bilance stanja, banka plasira v različne oblike zbrana sredstva. Aktivne bančne posle ločimo na dve glavni skupini, kot je prikazano v tabeli:

Tabela 7: Pregled pasivnih bančnih poslov po ročnosti

Kratkoročni aktivni bančni posli:	Dolgoročni aktivni bančni posli:
<ul style="list-style-type: none"> – vse oblike kratkoročnih kreditov in – nakup kratkoročnih VP. 	<ul style="list-style-type: none"> – vse oblike dolgoročnih kreditov, – kapitalski vložki in – nakup dolžniških VP.

3.3.1 Krediti

Področje kreditnega poslovanja je zelo pomembno zaradi velike možnosti navzkrižne ponudbe ostalih bančnih storitev in doseganja obrestnih in neobrestnih prihodkov, in sicer iz kreditnih poslov ter iz povezanih bančnih storitev.

Kako razvrščamo kredite?

Kredite razvrščamo po skupinah, odvisno od več kriterijev, in sicer jih delimo glede:

- na vsebino povpraševanja,
- na ročnosti in
- komu so namenjena.

Več o tem si pogledajte v učbeniku: Fišer, R., **Temelji bančnega poslovanja**, el. knjiga,

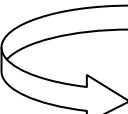
Ljubljana: Zavod IRC, 2009, dostopno na naslovu: http://www.impletum.zavod-irc.si/docs/Skriti_dokumenti/Temelji_bancnega_poslovanja-Fiser.pdf

Primer 7: Primer ponudbe klasičnega potrošniškega kredita

Klasičen potrošniški kredit	
Komu je namenjen?	Fizičnim osebam, komitentom kot tudi nekomitentom banke, ki potrebujejo dodatna sredstva.
Značilnosti kredita	<ul style="list-style-type: none"> • Doba odplačila do 8 let; • obrestne mere za kratkoročne kredite so nominalne in fiksne; • za dolgoročne kredite z rokom vračila od 13 do 96 mesecev veljajo referenčne obrestne mere (6-mesečni Euribor) in fiksni pribitek, za kredite z dobo vračila od 13 do 60 mesecev pa nominalne fiksne obrestne mere; • namenjen je tako komitentom kot nekomitentom banke, vendar nekomitentom odobravamo kredite samo v višini proste 1/3 plače; • glede na višino rednih povprečnih mesečnih dohodkov lahko znaša mesečna obveznost od 1/3 do največ 2/3 osnove.
Prednosti kredita:	<ul style="list-style-type: none"> • 100 % izplačila gotovine, • najvišji možni znesek kredita je 30.000 EUR, • najmanjša mesečna obveznost je le 42 EUR, • izbirate lahko med različnimi načini obrestovanja, • sklenete pa lahko še turistično zavarovanje – vse na enem mestu.
Kredit je potrebno ustrezno zavarovati.	<ul style="list-style-type: none"> • Plačilo stroškov odplačevanja (za kredite do 30.000 EUR), • s poroki, • dodatno se lahko kreditojemalec odloči za življenjsko zavarovanje, kar mu omogoča večjo varnost in tako lahko poskrbi tudi za finančno varnost svojih najbližjih, • vezava evrskih sredstev • zastava vrednostnih papirjev, • zastava nepremičnin, • vinkulacija police življenjskega zavarovanja, • ostale oblike zavarovanja in njihove kombinacije.
Kaj potrebujete za odobritev kredita?	<p>Veljaven identifikacijski dokument, potrdilo o zaposlitvi in plačilna lista kreditorejmalca in poroka,</p> <ul style="list-style-type: none"> – veljaven identifikacijski dokument, – potrdilo o zaposlitvi, – plačilna lista kreditorejmalca in poroka, – odstopno izjavo, – izjavo poroka – pogodbenega plačnika (v primeru zavarovanja s poroki). – Nekomitenti morajo predložiti še potrdilo njihov – e banke .

Vir: <http://www.nkbm.si> (10. 9. 2009)

3.3.2 Lizing

Kaj je lizing ?

Lizing je oblika financiranja,

- ko **lizingodajalec kupi ali proizvede** predmet lizinga in
- ga da **lizingojemalcu v uporabo**,
- ta pa zanj **plača najemnino**, skladno s pogodbo o lizingu.

Tabela 8: Pregled oblik lizinga

Vrsta lizinga	Značilnosti
Finančni lizing	<p>Lizingodajalec po naročilu kupca kupi predmet financiranja in mu ga izroči v uporabo.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Pravni lastnik predmeta je lizingodajalec, medtem ko je lizingojemalec ekonomski lastnik predmeta financiranja in njegov uporabnik; – ob odplačilu zadnjega obroka postane predmet financiranja last lizingojemalca; – lizingojemalec – pravna oseba vodi predmet financiranja v svojih knjigah kot osnovno sredstvo.
Operativni lizing	<p>Je tako imenovani poslovni najem. Lizingojemalca zanima predvsem uporaba, ne pa tudi nakup predmeta lizinga po izteku najemnega razmerja.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Najemnik – pravna oseba knjiži mesečno najemnino v celoti kot strošek najema; – predmet lizinga vodi lizingodajalec kot svoje osnovno sredstvo v poslovnih knjigah; – operativni lizing se vodi pri lizingojemalcu izvenbilančno, zato je primeren za družbe, ki si želijo zmanjšati kreditno izpostavljenost.
»Sale & lease back« (Prodaj in odkupi)	<p>Je prodaja in povratni najem predmeta lizinga.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Najemnina in prodajna cena sta običajno odvisni druga od druge, ker so pogajanja o njiju hkratna. – Računovodsko obravnavanje prodaje in povratnega najema je odvisno od vrste najema.

Kaj je davčni ščit?

Stroški za lizing opreme predstavljajo **stroške v poslovanju podjetja** in **zmanjšujejo dobiček**, s tem pa tudi osnovo za obračun davka na dobiček.

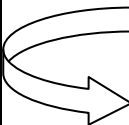
Primer 8: Razlike med finančnim in operativnim lizingom

FINANČNI LIZING	OPERATIVNI LIZING
Doba najema navadno pokriva večji del dobe koristnosti predmeta najema.	Med dobo koristnosti predmeta ponudi najemodajalec predmet najema večkrat v najem.
Pogodbe ni mogoče odpovedati , najemnik pa mora ob predčasni prekinitvi plačati sedanjo vrednost še neplačanih obrokov.	Pogodbo je mogoče odpovedati brez večjih posledic za najemnika.
Vzdrževanje, popravila in zavarovanje krije najemnik.	Najemnik lahko vključi v pogodbo tudi določila o popravilih, vzdrževanju in zavarovanju.
Najemnik nosi tveganja, povezana z lastništvom: izguba, okvare, zastarelost ...	Vsa tveganja v zvezi z lastništvom nosi najemodajalec.
Najemnik sodeluje pri odtujitvi oz. odprodaji predmeta najema.	Prodaja predmeta najema je v rokah najemodajalca.
Večji del iztržka od prodaje predmeta najema pripada najemniku.	Iztržek od prodaje predmeta najema je izključno od najemodajalca.

Vir: Lasten, 2011

3.3.3 Faktoring

Faktoring je sodobna oblika sintetične finančne storitve, ki predstavlja financiranje, upravljanje in zavarovanje terjatev.

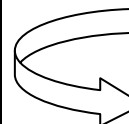

Potrebujete denar? Hitro! Banka vam ne da posojila! Želite se zavarovati pred neplačili in tečajnimi tveganji?

ODGOVOR JE FAKTORING, KI POMENI:

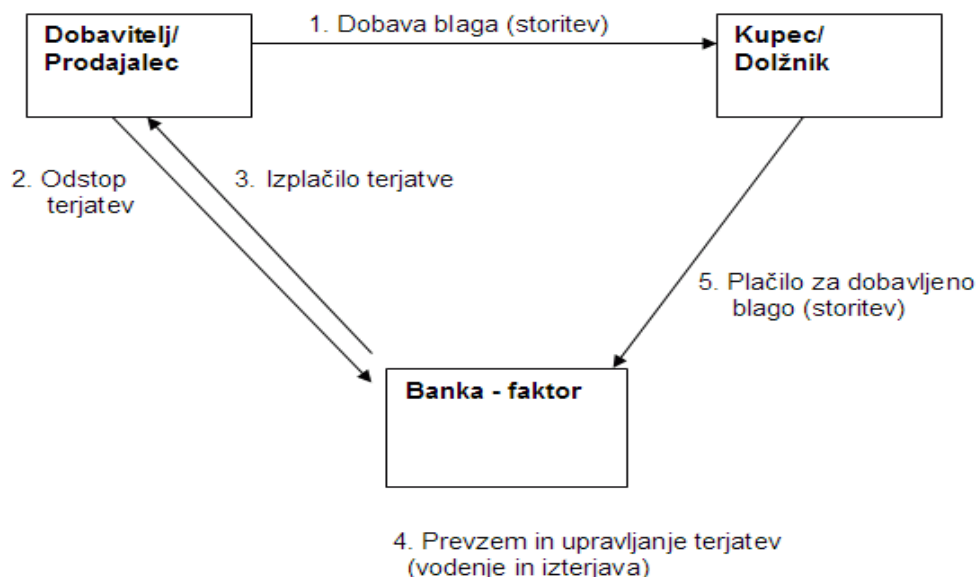
- da FAKTOR odkupi terjatve od prodajalca blaga,
- da prevzame tveganja neplačila in
- ima nalogo izterjati dolg.

KAKŠNA JE CENA ?

Je DISKONT pri izplačilu nakupne cene, **ki predstavlja nadomestilo za prevzeta tveganja ter vključuje kreditiranje prodajalca terjatve**, saj le-ta denar dobi takoj in ne šele ob zapadlosti terjatve.

Potek neposrednega faktoringa kaže naslednja slika:

Slika 10: Potek neposrednega faktoringa

Vir: <http://www.nkbm.si/product.aspx?docid=3306> (17. 08. 2009)

3.3.4 Investicijsko bančništvo

V storitve investicijskega bančništva so ponavadi zajete tri oblike poslovanja z bančnimi komitenti:

- **trgovanje z vrednostnimi papirji**, kamor sodijo naslednje storitve in aktivnosti: izvedba prvih prodaj vrednostnih papirjev z obveznostjo odkupa vrednostnih papirjev, ki v prvem postopku prodaje ne bi bili prodani vlagateljem, izvedba prvih prodaj vrednostnih papirjev brez obveznosti odkupa, uvrstitev vrednostnih papirjev na organiziran trg in vzdrževanje likvidnosti;
- **kapitalsko povezovanje**, kamor štejemo financiranje hitro rastočih podjetij s tveganim kapitalom, svetovanje pri menedžerskih odkupih podjetja in svetovanje pri kapitalskem povezovanju podjetij ter
- **finančno svetovanje**.

3.4 NEVTRALNE BANČNE STORITVE

Nevtralni bančni posli ne postavljajo banke niti v položaj dolžnika niti v položaj upnika. Banka pri teh poslih nastopa kot strokovni servis za opravljanje različnih storitev za svoje komitente, za kar zaračunava provizijo. Med te posle spadajo: opravljanje plačilnega prometa, posojanje sefov, odpiranje akreditivov, izdajanje kreditnih pisem, nudenje različnih nasvetov.

3.4.1 Garancija

Bančna garancija je instrument zavarovanja. Njen cilj je zmanjševanje nevarnosti med poslovnimi partnerji v primerih neplačil, to je neizpolnjevanja pogodbenih obveznosti v dogovorjenem roku. Banka se zaveže z bančno garancijo, da bo v primeru, ko naročnik garancije svojih obveznosti ne bo izpolnil, ona izpolnila njegove obveznosti, a le do višine zneska, določenega v bančni garanciji.

Primer 9: Garancija za vračilo avansa

Podjetje ZZ je sklenilo s podjetjem XY kupoprodajno pogodbo za nakup brizgalnega stroja za plastično embalažo za ceno 200.000 EUR.

Podjetje XY proizvaja stroje za brizganje plastike za znane kupce in ne na zalogo. Rok dobave stroja je tri mesece. Ob sklenitvi kupoprodajne pogodbe je podjetje XY zahtevalo plačilo dela kupnine kot avans.

Zakaj zahteva podjetje XY avans?

- Zavaruje se pred rizikom odpovedi kupoprodajne pogodbe s strani kupca, podjetje pa že ima stroške izdelave stroja;
- za delno financiranje stroškov proizvodnje.

Kakšen je rizik podjetja ZZ?

- Stroja ne bo dobil v dogovorjenem roku oz. ga sploh ne bo dobil, del kupnine pa je že poravnal. Kako do vrnitve denarja v primeru slabega poslovanja podjetja XY?

Odgovor je garancija za vračilo avansa, ki jo izda prodajalčeva banka.

- Z izdano garancijo banka jamči, da bo kupcu, podjetju ZZ, izplačala znesek avansa, če podjetje XY ne bo izpolnilo svojih obveznosti iz kupoprodajne pogodbe. Pogoji izplačila avansa so natančno opredeljeni.

3.4.2 Plačilni promet

Plačilni promet predstavljajo vsa plačila, tako gotovinska kot brezgotovinska, opravljena med fizičnimi in pravnimi subjekti. Več o plačilnem prometu je napisano v 7. poglavju tega učbenika.

3.4.3 Akreditiv

Dokumentarni akreditiv je poleg plačilne garancije najučinkovitejši in najuporabnejši bančni plačilni in zavarovalni instrument. Pomeni pisno obvezo kupčeve banke (akreditivna banka), da bo plačala prodajalcu/izvajalcu (akreditivnemu upravičencu), običajno preko sporočilne (avizirne) ali potrdilne (konfirmne) banke, protivednost predloženih dokumentov.

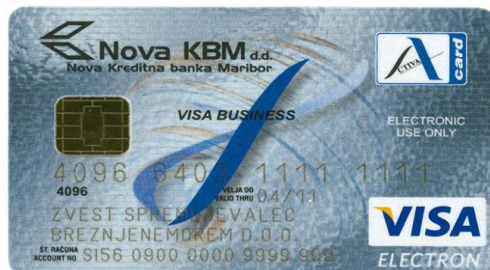
3.4.4 Inkaso

Inkaso pomeni bančno poslovanje s finančnimi (menica, ček) in komercialnimi (faktura, prevoznik, dokument o lastništvu ...) dokumenti. Namenjen je pogodbenim partnerjem, ki se med seboj poznajo in si zaupajo. Vloga banke je posredovanje ustreznih dokumentov, ki naj bi bili v glavnem izvorniki, in izvršitev plačil.

Več o lizingu, faktoringu, garancijah, akreditivu in inkasu lahko preberete v učbeniku Osnove poslovnih financ, dostopno na naslovu: [http://www.zavod-irc.si/docs/Skriti dokumenti/Osnove_poslovnih_financ-Crcinovic_Leva.pdf](http://www.zavod-irc.si/docs/Skriti_dokumenti/Osnove_poslovnih_financ-Crcinovic_Leva.pdf).

3.4.5 Plačilne kartice

Plačilne kartice ali plastični denar so se, glede na vse novosti, ki jih doživljamo v zadnjih dveh dekadah, še posebej intenzivno pa zadnja leta, v svetu pojavile že zelo zgodaj, »davnega« leta 1950. Zaradi njihovih očitnih prednosti število izdanih kartic v svetu nenehno narašča in je danes že preseгло 1,672 mrd (vir: **VISA**).

Slika 11: VISA poslovna kartica
Vir: <http://www.nkbm.si> (25. 08. 2009)

V Sloveniji smo jih začeli uporabljati že v 60. letih, resničen razmah pa so doživele v zadnjem desetletju, ko so na trgu začeli delovati tudi domači izdajatelji in ponudniki kartic. Tako je danes v Sloveniji v uporabi že preko 2,5 mio kartic (po podatkih Banke Slovenije jih je bilo do 31. 3. 2000 že 1.917.160).

3.4.6 Izvedeni finančni instrumenti

Mnoga podjetja kupujejo surovine na tujih trgih in izdelujejo končne izdelke ter te ponovno prodajajo zunaj Slovenije. Poslovanje se večinoma odvija v tujih valutah, ki nenehno spreminjajo vrednost in medsebojna razmerja. Zavedamo se, da je takšno podjetje izpostavljeno nenehnemu tveganju, da se tečaji posamezne valute spremenijo. V ta namen so banke razvile več oblik zavarovanja pod skupnim imenom **izvedeni finančni instrumenti**, to so: promptni ali spot posli, terminski posli, valutna zamenjava ali valutni swap, valutna opcija, cilinder in kombinacija izvedenih finančnih instrumentov.

Primer 10: Terminalska pogodba

Podjetje Luna d.o.o. proizvaja proizvode z velikim deležem uporabe aluminija, ki ga odkupuje od podjetja ALU d.o.o. Za zagotovitev redne dobave v vsem letu sklene ob začetku leta pogodbo za dobavo aluminija na začetku vsakega kvartala in s plačilom konec vsakega kvartala. Cena aluminija ob sklenitvi pogodbe je bila 1000 EUR/tono aluminija. Cena aluminija je zelo odvisna od gospodarskih dogajanj v svetu, v preteklem letu se je povečala za 10 %, v predpreteklem letu pa je imela trend upadanja cene.

Kaj lahko stori podjetje LUNA za obvladovanje tveganj spremembe cen aluminija za tekoče pogodbeno leto?

Npr. sklene terminalske pogodbe z namenom zagotovitve cene tako proizvajalcu kot kupcu, kar zmanjšuje tveganje in olajša načrtovanje (npr. pogodba, ki določa obveznost nakupa aluminija po ceni 1.000 EUR/t na vsaki 1. dan kvartala v letu xxxx).

Kakšne so lahko posledice terminalske pogodbe?

- Če bo na dan zapadlosti cena aluminija višja, bo kupec pogodbe realiziral donos;

- obratno velja za prodajalca, in sicer
- če bo na dan zapadlosti cena aluminija višja, bo prodajalec realiziral izgubo v višini razlike med dejansko ceno in v terminski pogodbi določeno ceno.

Več plačilnih karticah in izvedenih finančnih instrumentih si pogledajte v učbeniku: Fišer, R., Temelji bančnega poslovanja, El. knjiga, Ljubljana: Zavod IRC, 2009, dostopno na naslovu: http://www.impletum.zavod-irc.si/docs/Skriti_dokumenti/Temelji_bancnega_poslovanja-Fiser.pdf.

3.4.7 Borzno posredništvo

Borzno posredovanje predstavlja osnovno dejavnost investicijskega bančništva. Banke posredujejo pri prodaji in nakupu vrednostnih papirjev na domačem trgu vrednostnih papirjev in na tujih kapitalskih trgih. V okviru borznega posredništva, ki ga izvajajo tudi banke, le-te nudijo še storitve upravljanja premoženja, investicijsko svetovanje in storitve za vlaganje v vzajemne sklade.

Več o pravni ureditvi borznega poslovanja in finančnih institucijah je navedeno v učbeniku: Fišer, R., Uvod v finančne trge in institucije, El. knjiga, Ljubljana: Zavod IRC, 2009, http://www.zavod-irc.si/docs/Skriti_dokumenti/Uvod_v_financne_trge_in_institucije-Fiser.pdf.

3.4.8 Ostale storitve

Banke ponujajo strankam pester izbor drugih storitev, torej tudi takšnih, ki niso samo bančne. S tem prihranijo strankam dragoceni čas, saj lahko na enem mestu opravijo različne denarne posle. Med ostale storitve prištevamo:

- uporabo sefov in depojev,
- menjalniško poslovanje,
- hitro pošiljanje denarja po svetu (Western Union) in
- izdajo potovalnih čekov.

POVZETEK POGlavJA

V tem poglavju smo vam predstavili v grobem vse bančne storitve, ki jih opravljajo poslovne banke za fizične in pravne osebe. Danes je ponudba bančnih storitev že zelo pestra in informativno dostopna z domačega fotelja. Skorajda vsi posli se že lahko opravljajo na sodoben način, praktično neosebno.

Odgovor na vprašanje ali so bančne vloge varne, najdete na spletni strani pod [Vprašanja in odgovori o zajamčenih vlogah](#) in [v prostorih bank in hranilnic](#). V prostorih bank in hranilnic je objavljeno tudi osnovna informacija o jamstvu za vloge ([Obvestilo Združenja bank Slovenije in Banke Slovenije](#)).

Utrjevanje poglavja in razmišljanje

- Pojasnite pojem bančna storitev.
- Katere bančne posle opravljajo poslovne banke?
- Primerjajte ponudbo dveh bank na internetnih naslovih: <http://www.pbs.si> in <http://www.skb.si> . Bi postali komitent katere od teh bank? Komentirajte svojo odločitev.
- Analizirajte pomen varčevanja; kateri so motivi za varčevanje fizičnih oseb?
- Naštete osebne storitve v ponudbi banke in opišite nekaj primerov sodobnih bančnih storitev.
- Primerjajte osebni račun in poslovni račun.
- Primerjajte oz. analizirajte limit na transakcijskem računu za fizične osebe in za pravne osebe.
- Kakšne so po vašem razlike in podobnosti med finančnimi potrebami fizičnih in pravnih oseb?

4 MARKETING IN TRŽENJE BANČNIH STORITEV

Trženje storitev je težje od trženja izdelkov. Značilnosti izdelkov lahko zaznamo s čutili, pri storitvah pa to ni mogoče. Porabniki storitev so pogosto aktivno vključeni v oblikovanje in izvedbo storitve, zato postaja trženje storitev, kar še posebej velja za bančne storitve, interaktivni proces med izvajalcem in porabnikom, ki zahteva oblikovanje trženja na podlagi medsebojnih odnosov (*relationship marketing*).

V tem poglavju boste spoznali podpoglavja:

- Načini trženja bančnih storitev.
- Izvajanje tržnega komuniciranja v banki.
- Tržne prodajne poti.
- Sodobne oblike trženja.

Osnovna izhodišča komunikacijske strategije, ki jo mora imeti uspešna banka, so: proaktivnost delovanja, dvosmernost delovanja, ofenzivnost v komuniciranju, netipičnost nastopanja in regionalna diverzifikacija.

4.1 TRŽENJE BANČNIH STORITEV

Stranka, ki pride npr. po kredit v banko, vidi druge stranke, ki čakajo na enako ali podobno storitev, zazna fizično okolje (stavbo, opremo, notranjo ureditev), opazi zaposlene, pride v stik z referentom za kredit. To je del, ki ga vidi, ne vidi pa tega, kar se dogaja v ozadju, kjer poteka proces obdelave vloge za kredit, njene odobritve ali zavrnitve. Ta proces podpira vidni del storitve. Zato trženje ni le zunanje, ampak tudi notranje in odzivno (Potočnik, 2000).

Zunanje trženje (external marketing) predstavlja pripravo trženjskih aktivnosti, oblikovanje storitve, določitev cene, izvedbo tržnega komuniciranja in posredovanje storitev s pomočjo posrednikov.

Odzivno trženje (interactive marketing) opisuje sposobnost vseh zaposlenih, da porabnika zadovoljijo z vidika tehnične in funkcionalne kakovosti storitve. Poleg vrhunske tehnologije morajo ponuditi tudi vrhunski pristop.

Notranje trženje (internal marketing) pomeni delo, ki ga opravi podjetje, ki usposablja in motivira svoje zaposlene, da dobro strežejo porabnikom (Potočnik, 2000).

4.2 TRŽNO KOMUNICIRANJE V BANKI

Pojmovanje tržnega komuniciranja je pogosto povezano z dvema skrajnostma. Mnogi namreč aktivnosti tržnega komuniciranja oziroma oglaševanja kot najbolj izpostavljenega instrumenta kar enačijo s celostnim trženjem. V drugo skupino sodijo tisti, ki menijo, da je tržno komuniciranje nepotrebno ter da povzroča stroške, ki zvišujejo prodajne cene (Starman, 1996).

Pod izrazom bančno komuniciranje razumemo medsebojno obveščanje, izmenjavo mnenj med banko in subjekti na trgu o bančnih storitvah kot celoti v korist izvajalca storitve in koristnika storitve.

4.2.1 Orodja komuniciranja

Pri izvajanju strategije komuniciranja banka uporablja eksterna in interna orodja komuniciranja. Možna **eksterna orodja komuniciranja** v bankah so naslednja:

- pismo novinarjem – Press Release,
- tiskovne konference (štiri do šest na leto),
- srečanja z novinarji (brifing) ob posebnih priložnostih,
- časopis za stranke,
- direktna pošta (podpora novim storitvam),
- avtorski članki (ob posebnih priložnostih),
- letno poročilo,
- raziskave (poslovna javnost, občasne hitre ankete, periodično splošna javnost),
- srečanja s strankami (ob posebnih priložnostih – obletnicah),
- internet in elektronska pošta (na vzpostavljeno adremo), sprotno ažuriranje domače strani, uvedba prodaje storitev,
- uporaba orodij tržnega komuniciranja, plakati, letaki, zloženske, navodila, brošure ipd.,
- sponzorstva, po principu “sponzorstvo je naložba”.

Primer 11: Pismo novinarjem

Pismo novinarjem – HYPO Banka d. d., dostopno na internetni strani: <http://www.hypo-alpe-adria.si/si/cms/bank/home.nsf?OpenDatabase&KEY=256&END> (19. 4. 2011).

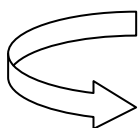
Primer 12: Direktna pošta

Direktna pošta – SKB banka d. d., dostopna na internetni strani: http://www.skb.si/data/doc/pdf/naldepozit1_zgibanka.pdf (19. 4. 2011).

Interna orodja komuniciranja, ki jih banke uporabljajo, pa so: interni časopis, intranet, oglasne deske, okrožnice, obhodi posloводства, neformalni sestanki, vroči telefon, mesečna in kvartalna poročila in dopisi.

4.2.2 Merjenje učinkov komuniciranja

Merjenje učinkov komuniciranja je zelo pomembno, saj na osnovi rezultatov lahko vodstvo banke pravilno usmerja nadaljnjo politiko poslovanja banke.

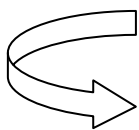
Kako izvajamo meritve učinkov komuniciranja?

Meritve učinkov komuniciranja se izvajajo:

- s **spremljanjem in analiziranjem medijev (kliping)**: za sprotno spremljanje učinkov komuniciranja;
- z **raziskavo ugleda in prepoznavnosti (letna raziskava)**, pomembne s stališča komunikacijske strategije. Tako banke izmerijo, v kolikšni meri so uspele preko komuniciranja zastavljeno identiteto spremeniti v imidž banke;
- z **evaluacijo učinkov komuniciranja** in odnosov z javnostmi, kar omogoča bankam primerjati učinke PR dejavnosti in tržnega komuniciranja z vidika stroškov in učinkovitosti in s tem preprečiti neracionalno trošenje denarja.

4.3 TRŽNE PRODAJNE POTI

Razvoj informacijske tehnologije je v bančništvu povzročil, da tradicionalni model bančnega poslovanja preko bančne poslovne mreže, tako imenovani »retail«, zamenjujejo sodobne tržne poti. K temu prisiljuje banke tudi močna konkurenca. Tako komitentom banke za mnoge rutinske transakcije ni potrebno več hoditi v banko, ampak svoje bančne posle opravljajo kar doma.

Katere tržne prodajne poti poznamo?

V bančništvu poznamo naslednje oblike tržnih poti:

- **poslovna mreža,**
- **zasebno bančništvo in**
- **sodobne tržne poti.**

4.3.1 Poslovna mreža

Glavni razlogi, zaradi katerih imajo banke v spremenjenih razmerah težave pri odločanju za vlaganja v bančna omrežja, so (Vozel, 2000):

- **Draga infrastruktura** – visok fiksni strošek.
- **Povečanje zahtev uporabnikov bančnih storitev** – uporabniki so postali zahtevnejši in zahtevajo, da imajo na voljo vse prodajne poti, od okenca do bankomata, telefona in interneta.
- **Vstop drugih ponudnikov** – z razvojem interneta postopoma v bančno sfero vstopajo informacijska podjetja in zavarovalnice.
- **Ekonomija/dizekonomija obsega** – z naraščanjem števila poslov, večjo kompleksnostjo, prilagajanjem želja in potrebam komitentov rastejo stroški in se manjšajo možnosti ekonomije obsega. To velja za več zelo kompleksnih storitev, kot sta npr. hipotekarna posojila in vodenje portfelja.

4.3.2 Zasebno bančništvo

Zasebno bančništvo (private banking) zajema celotno vrsto bančnih storitev, prilagojenih premožnejšim komitentom. Le-te banke zagotovijo osebnega bančnika, ki skrbi za izvedbo vseh bančnih, finančnih in svetovalnih poslov. Osebni bančnik prevzame celovito opravljanje finančnih poslov za določeno število strank in v osebnem stiku s komitentom gradi dolgoročni poslovni odnos.

Poleg tega da zasebno bančništvo pritegne premožne, pomaga ohranjati obstoječe komitente. Ker je kakovost ponudbe večja, je cenovna elastičnost njihovega povpraševanja manjša, okrepi pa se tudi navzkrižna prodaja storitev, kar banki prinaša večji donos.

Nasprotje zasebnega bančništva pa je **potrošno bančništvo (consumer banking)**, namenjeno najširšim množicam, kjer pa so storitve standardizirane (Vozel, 2000).

4.3.3 Sodobne tržne poti

Elektronsko poslovanje je sorazmerno nov pojem, zato obstaja kar nekaj definicij oziroma razlag. Vsekakor pa lahko trdimo, da je pojem elektronskega poslovanja nastal kot rezultat razvoja računalniških omrežij in interneta/medmrežja ter združevanja informacijske in telekomunikacijske tehnologije. Med elektronsko poslovanje prištevamo:

- elektronsko bančništvo,
- elektronsko trženje,
- elektronsko trgovanje,
- spletno trgovino,
- svetovanje na daljavo,
- elektronsko zavarovalništvo,
- računalniško podprto skupinsko delo,
- delo na daljavo in
- avkcije na daljavo.

4.4 ELEKTRONSKO BANČNIŠTVO

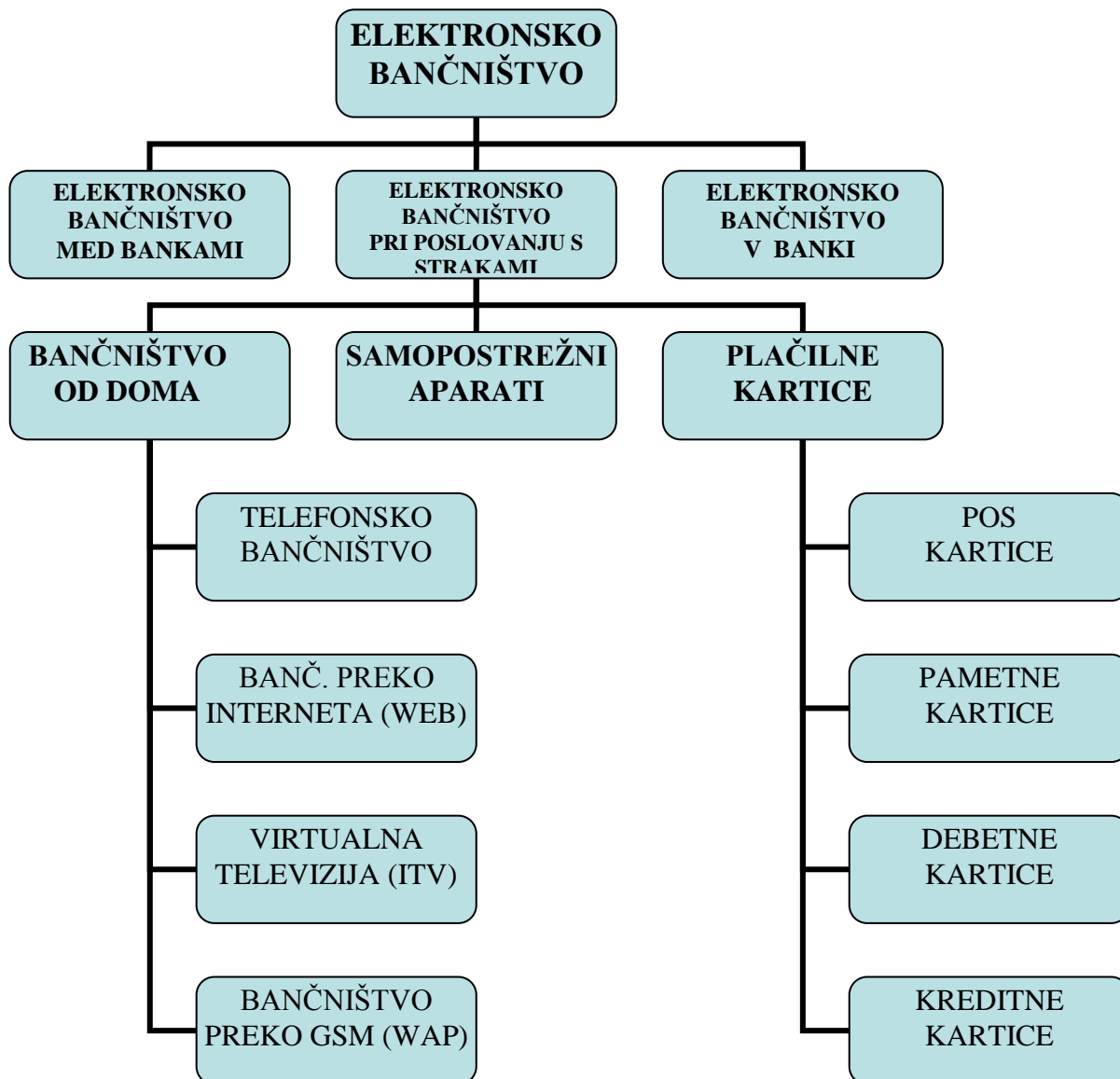
Elektronsko bančništvo pomeni sklepati bančne posle na elektronski način. Da bi bila ponudba privlačnejša za stranke, si banke pri tem poslovanju poslužujejo različnih medijev (na primer telefon, telefaks, internet ...). Ker je okolje, v katerem delujejo banke, spremenljivo in dinamično, se s tem spreminja tudi bančništvo (Cetinski, 1999).

Elektronsko bančništvo v **najširšem smislu** razumemo kot vsako bančno storitev, ki se opravlja po elektronski poti. Sem spada uporaba:

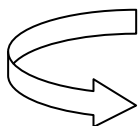
- bančnih avtomatov,
- informacijskih terminalov,
- plačilnih kartic,
- telefonskega bančništva,
- mobilnega bančništva,
- internetnega bančništva in
- drugih storitev.

V **ožjem smislu** pa se elektronsko bančništvo nanaša na storitve bančništva, ki jih lahko bančni komitent opravi neposredno s svojega delovnega mesta ali od doma, brez neposredne

pomoči bančnega uslužbenca, in to kadarkoli, 24 ur na dan, 365 dni v letu. Torej govorimo o storitvah **virtualnega bančništva** oziroma bančništva, ki poteka z elektronsko izmenjavo informacij.

Slika 12: Oblike elektronskega poslovanja
Vir: Lasten, 2011

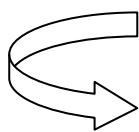

Kaj so prednosti in kaj slabosti elektronskega bančništva ?

Pomembne prednosti e-bančništva so ekonomičnejše poslovanje zaradi znižanja stroškov, izboljšana kakovost kontrole storitev in zanesljivosti informacij, dostopnost storitev strankam tudi izven obratovalnega časa bank, velik obseg dosega.

Slabosti e-bančništva **pa so visoki stroški ob začetni investiciji, zapletenost tehnologije, nepopolna varnost. Velika slabost pa je prav gotovo dejstvo, da nekateri ljudje še vedno bolj zaupajo človeku kot stroju.**

4.4.1 Bančni avtomati

Kaj je bančni avtomat?

Bančni avtomat je **samopostrežni terminal**, ki poenostavi in avtomatizira izvajanje nekaterih bančnih storitev za komitente.

Je **najpreprostejša pot do gotovine**, na njem pa lahko stranka opravi tudi nekatere druge bančne storitve:

- preverjanje stanja na osebnem računu,
- polog gotovine,
- naročilo plačila položnic in
- polnjenje računov mobilnega telefona.

Prvi pravi bančni avtomat je leta 1968 dala v uporabo britanska Barclays Bank. Dokaj hitro so ji sledile tudi druge banke, predvsem v Veliki Britaniji in ZDA. Pri nas je prvi bančni avtomat začel delovati leta 1991, in sicer je bil to bankomat Nove Ljubljanske banke.

Konec leta 2010 je bilo postavljenih v Sloveniji 1.872 bankomatov.

Več o tem je na voljo na internetnih naslovih:

- http://www.bankart.si/si/ponudba/upravljanje_mreze_bankomatov/ in
- http://www.mojdenar.com/BANKE/plac_kart_splosno.asp.

Tabela 9: Storitve, ki jih lahko opravimo na bankomatih

Doma	V tujini
<ul style="list-style-type: none"> • Dvig gotovine z BA • Dvig gotovine z Eurocard in VISA karticami • Vpogled v stanje na TR • Vstavitev ovojnice (v kateri je lahko gotovina, položnica ali oboje) • Predplačilo storitev v mobilnih omrežjih Debitel, Mobitel in SiMobil 	<ul style="list-style-type: none"> • Dvig gotovine • Dvig gotovine z Eurocard, Visa, American Express, Diners, JCB in še drugimi karticami • Vpogled v stanja na računih • Depozit • Zahtevki za zvišanje limita • Prenos sredstev med računi • Plačilo 'položnic' • Izdaja osebnih čekov • Internetne storitve • Nakup vstopnic • Nakup poštnih znamk – HIT leta 1998 v ZDA • Nekatero druge storitve

Vir: http://www.mojdenar.com/BANKE/plac_kart_splosno.asp (25. 8. 2009)

4.4.2 Telefonsko bančništvo

Telefonsko bančništvo omogoča opravljanje bančnih storitev po telefonu in deluje na dveh različnih pristopih do komitenta, in sicer prek avtomatskega telefonskega odzivnika in prek bančnega operaterja. Telefonsko opravljanje bančnih storitev je primerno za vse, ki nimajo računalnika in dostopa do interneta oziroma jim v tistem trenutku ni na voljo, pa bi radi poslovali na daljavo.

4.4.3 Informacijski terminali

Informacijski terminali so aparati, ki v večjem in fiksno postavljenem ohišju združujejo računalnik in vhodno-izhodne naprave (zaslon, ponavadi občutljiv na dotik, prirejeno tipkovnico, prirejeno miško ipd.). Ponavadi so postavljeni po bančnih enotah zaradi neposrednega stika s storitvami banke. Sestavni del funkcionalnosti predstavljata prirejena spletna predstavitev in spletni vmesnik za elektronsko bančništvo. Pri nas jih banke uporabljajo predvsem za predstavitev ponudbe svojih storitev in v informacijske namene.

Slika 13: Informacijski terminal

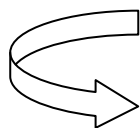
Vir: http://www.mojdenar.com/BANKE/plac_kart_splosno.asp (25. 8. 2009)

4.4.4 Odjemalec za spletno trgovino

Gre za povezavo bank s televizijskimi operaterji, ki bodo svoj program ponujali tudi prek interneta, na katerega bo priključena digitalna televizija. Uporabnik si preko interaktivnih menijev sam izbere film, ki si ga želi ogledati, plačilo pa se izvede avtomatsko preko sistema elektronskega bančništva. Tehnologija je tudi zanimiva zaradi televizijske prodaje, ki bo po mnenju analitikov doživela pravi razcvet (Datamonitor, 2003).

4.4.5 POS-terminali

POS- (point of sale) tehnologija predstavlja avtomatski prenos oz. izmenjavo podatkov prek terminala, ki je nameščen na prodajnem mestu, do računalnika v banki, ob uporabi javnega omrežja.

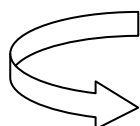
Prednosti, ki jih POS-tehnologija nudi prodajnim mestom, so:

- avtomatska kontrola veljavnosti kartice,
- preverjanje, ali se kartica nahaja na STOP-listi,
- avtomatska avtorizacija,
- izpisovanje potrdil o nakupu, podpis na potrdilu nadomešča PIN-kodo,
- sprejemanje kartic različnih izdajateljev,
- enostaven zaključek poslovanja.

V Sloveniji je bilo po podatkih Banke Slovenije do 31. 12. 2010 že približno 35.000 prodajnih mest opremljenih z elektronskimi POS-terminali.

4.4.6 Mobilno bančništvo

Najnovejša storitev elektronskega bančništva je mobilno bančništvo. Zaradi razvoja najsodobnejših tehnologij in predvsem zaradi izredne tržne penetracije nudi mobilna tehnologija ogromen potencial za različne storitve. Te lastnosti so opazile tudi banke, tako da že nekaj časa ponujajo široko paleto bančnih storitev.

Kakšne so razlike med uporabo osebnega računalnika in mobilnega telefona?

Mobilno poslovanje temelji na internetu, saj uporablja isto osnovo za poslovanje.

- Osnovna razlika je ta, da je mobilni telefon veliko bolj osebna naprava kot osebni računalnik.
- Mobilni telefon v večini primerov uporablja samo en uporabnik in ta ga bo imel s seboj, kamor koli bo šel, računalnika pa ne.

Tabela 10: Glavne storitve mobilnega bančništva

Plačila	Borzne storitve
<ul style="list-style-type: none"> • Mobilna elektronska plačila (mesečno prejemanje potrdil o plačilih preko SMS); • mobilni elektronski računi (prejemanje in plačevanje računov na mobilnem telefonu, prenosi sredstev med računi); • mobilno plačevanje (kupovanje); • mobilni denar (polaganje denarja na kartice). 	<ul style="list-style-type: none"> • Prejemanje alarmov o prekoračitvi limita in nujnih naročil; • informacije o spremenjenih cenah vrednostnih papirjev; • pregledovanje in brisanje naročil; • preverjanje kvot; • upravljanje s portfeljem ter • kupovanje in prodajanje vrednostnih papirjev.

4.4.7 Internetno bančništvo

Internetno bančništvo predstavlja gonilno silo elektronskega bančništva in je segment, pri katerem so programske in vsebinske rešitve najbolj dodelane. Storitve vseh ostalih vrst elektronskega bančništva pa se zrcalijo v storitvah internetnega bančništva.

Tabela 11: Načini dostopov za fizične in pravne osebe

FIZIČNE OSEBE	PRAVNE OSEBE
<p>Za fizične osebe je najprimernejši spletni dostop s pomočjo spletnega brskalnika.</p> <p>Prednosti so naslednje:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Posebna programska in/ali strojna oprema ni potrebna, saj se vse ključne informacije nahajajo na strežniku banke. – Prednosti takega dostopa so manjši stroški in uporabnost, saj dostop omogoča kateri koli računalnik, ki ima dostop do interneta in ima nameščen brskalnik. 	<p>Za pravne osebe so banke razvile še druge, neprimerno varnejše načine internetnega bančništva.</p> <p>Za vzpostavitev povezave z banko se uporablja posebna programska in/ali strojna oprema, ki se namesti v računalnik stranke.</p>

POVZETEK POGlavJA

Vprašanje strukture prodajnih poti – od klasičnega načina preko zasebnega bančništva do sodobnih elektronskih poti – je različna od banke do banke in odvisna od več dejavnikov. Dejstvo pa je, da se vedno bolj odmikamo od osebnega stika med banko in komitentom in prehajamo na elektronski način poslovanja. Kje je meja tega, bo pokazala prihodnost.

Zelo zanimiv je članek na internetu, kjer avtor razmišlja o elektronskem bančništvu v povezavi z realnostjo opravljanja posredniške in oskrbovalne funkcije banke, dostopno na: <http://www.markosj.net/elektronsko.htm>.

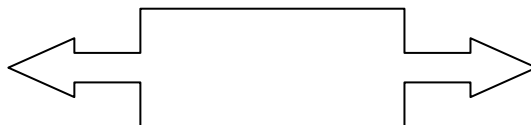

Utrjevanje poglavja in razmišljanje

- Ali lahko deluje banka brez bančnih okenc? Kaj je virtualno bančništvo?
- Opišite primer trženja bančnih storitev. Kakšno tržno komuniciranje banke je po vašem uspešno? Utemeljite odgovor.
- Kateri posli se izvajajo v poslovni mreži in kateri preko elektronskega bančništva?
- Naštejte prednosti in slabosti elektronskega bančništva.
- Primerjajte iz prakse bančni ponudbi za fizične osebe v dveh bankah po lastni izbiri.
- Analizirajte delo bančnega uslužbenca na bančnem okencu z vidika informacijske podpore, ki jo uporablja pri svojem delu.

5 PODPORA BANČNEGA POSLOVANJA

Zahteve Banke Slovenije glede tržnih tveganj so, da mora banka zagotoviti jasno operativno in organizacijsko ločitev enote za trgovanje od zaledne službe, vključno z vodstvenimi ravnmi. Kjer je primerno, mora banka zagotoviti tudi organizacijsko ločitev zaledne službe od funkcij upravljanja s tveganji in računovodstva.

V tem poglavju boste spoznali podpoglavja:

- Vloga in pomen zalednih služb.
- Naloge računovodstva v banki.
- Delovanje informacijske tehnologije v banki.

Organizacija zalednih služb mora biti takšna, da zadovoljuje vsa pravila obvladovanja vseh bančnih tveganj in sicer mora banka zagotoviti:

- jasno operativno in organizacijsko ločitev enote za trgovanje od zaledne službe, vključno z vodstvenimi ravnmi in
- vzpostavitev kontrolnih točk notranjega nadzora ter koordinacijo, spremljanje in upoštevanje predpisov, ki urejajo dohodkovni, materialni in finančni položaj banke.

5.1 ZALEDNE SLUŽBE

Operativna ločitev enote za trgovanje od zaledne službe vključuje vzpostavitev ustreznih varnostnih in delovnih postopkov, pravil dostopanja do informacijske tehnologije ter fizične ločitve zadevnih prostorov.

Naloga zaledne službe je, da na podlagi dokumentacije, ki jo dobi od komerciala, napiše vse potrebne potrditve, opombe k pogodbam ter spremlja vse ostale postopkovne formalnosti (npr. kontrola dospelosti, plačila ...).

Vse kontrole v zaledni službi morajo biti dokumentirane. Transakcije, ki jih v poslu opravlja banka, je potrebno neprestano preverjati. Pri tem je treba biti zlasti pozoren na naslednje:

- da je poslovna dokumentacija popolna in ažurna,
- da so posli sklenjeni v okviru postavljenih pravil in omejitev ter
- da so bila vsa odstopanja od postavljenih norm v skladu z danimi pooblastili.

Vsa odstopanja je potrebno nemudoma pojasniti. Če ni očitno razvidno, da gre za napako, je potrebno obvestiti osebo, ki jo pooblasti uprava in ki ni povezana s komercialo. Pojasnila odstopanj morajo biti primerno dokumentirana.

Posli, kjer se uporablja sistem direktnega vnosa in poravnave, morajo imeti vgrajene kontrole. Prav tako mora biti v vsakem trenutku omogočena rekonstrukcija, kateri uporabnik je izvedel določeno funkcijo in kdaj.

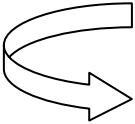
5.2 RAČUNOVODSTVO

Računovodstvo je pomemben del informacijskega sistema banke, **ki se ukvarja z zbiranjem računovodskih informacij, ki jih potem v sodelovanju s poslovodstvom obdela in sestavi računovodske izkaze.**

Pomembne naloge računovodstva so **vzpostavitev kontrolnih točk notranjega nadzora** ter koordinacija, spremljanje in upoštevanje predpisov, ki urejajo dohodkovni, materialni in finančni položaj banke.

V okviru knjigovodstva se v računovodstvu **vodi glavna knjiga** in izvajajo se vse potrebne kontrole. Računovodstvo **nadzira usklajenost prometa in stanja analitičnih evidenc**, ki jih vodijo druge strokovne službe v banki, s prometom in stanjem v glavni knjigi. Prav tako izvaja računovodstvo **nadzor nad stroški** (stroškovno računovodstvo).

Pomembna naloga računovodstva je **pripravljanje in posredovanje podatkov in informacij** za notranje in zunanje uporabnike, predvsem za Banko Slovenije, in poročil za potrebe statistike.

Kaj so glavne naloge računovodstva na področju plana in analiz?

Naloge so naslednje:

- pripravljanje planov računovodskih izkazov,
- analiziranje računovodskih podatkov, ugotavljanje odstopanj od planov in
- priprava informacij za:
 - upravo in odbor za upravljanje z bilanco banke znotraj banke,
 - nadzorni svet kot nadzorni organ banke,
 - skupščino banke in
 - za Banko Slovenije kot kontrolno institucijo nad vsemi bankami.

Naloga računovodstva je, da sodeluje in daje vse zahtevane informacije in podatke službi notranje revizije v banki in neodvisni eksterni reviziji ob zaključku letnega obračunskega obdobja.

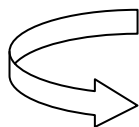
5.3 INFORMACIJSKA TEHNOLOGIJA

V bančnem sektorju je vloga informacijske tehnologije zelo pomembna, saj je skoraj vsak poslovni dogodek zabeležen v bančnem informacijskem sistemu. Zato so banke ene izmed organizacij, pri katerih je poslovanje najbolj odvisno od informacijske tehnologije (Žerko, 2003).

Informacijska tehnologija banke mora biti:

- stroškovno, funkcionalno in časovno učinkovita z optimalno izrabo resursov,
- usklajena z zahtevki in cilji poslovnega nivoja in procesov,

- sposobna soustvarjati poslovno domeno in odpirati možnosti za nove produkte in tržne priložnosti,
- sposobna zagotavljati pravilnost, namenskost, pravočasnost in varnost delovanja,
- prilagodljiva za vse spremembe in izzive.

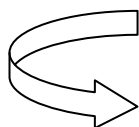

Kaj obsega bančna informacijska tehnologija?

V osnovi lahko bančno informacijsko tehnologijo razdelimo na dva nivoja.

1. Prvi nivo je **Back Office**. To označuje vse operacije, ki delujejo v ozadju informacijskega sistema. Sem sodi centralni računalnik, kjer se nahajajo npr. centralna baza podatkov, povezave med posameznimi bankami, notranje poročanje ...
2. Drugi nivo je **Front Office**, ki predstavlja del informacijskega sistema, ki izvaja interakcijo z uporabniki. Sem sodijo npr. CRM program, e-bančništvo ... Seveda se vsi programi, ki delujejo v ospredju z uporabniki, navezujejo z bančnim hrbtnim sistemom.

Značilnost bančne informacijske tehnologije je, da je zgrajena večnivojsko, da so vmesniki za dostop do podatkov, bančno logiko in uporabnike dosledno ločeni.

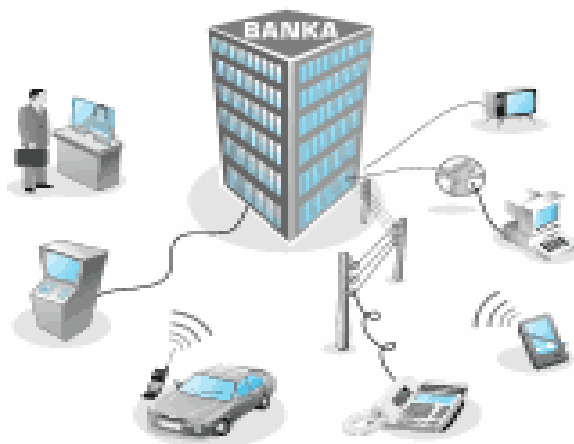

Kako delimo informacijski sistem?

Jedro sistema predstavlja **povezavo med obstoječim informacijskim sistemom banke in bančnimi kanali**.

Tako delimo bančni informacijski sistem na tri podsisteme:

- kanalni podsistem (poslovalnice, bankomati, telefoni, internet, digitalna TV),
- produktni podsistem (depoziti, posojila, investicijski skladi ...) in
- podsistem za podporo odločanju (CRM, menedžment rizika, menedžment dobička), kar je prikazano z naslednjo sliko.

Slika 14: Informacijska podpora tržnim potem v banki

Vir: <http://www.hermes-softlab.si/industries/ebanking/ebanking.html> (25. 12. 2009)

POVZETEK POGLAVJA

V tem poglavju ste spoznali pomen podpore poslovanju banke, ki mora biti organizirana tako, da zadovoljuje vsa pravila obvladovanja vseh bančnih tveganj, in sicer, da banka zagotovi jasno **operativno in organizacijsko ločitev enote za trgovanje od zaledne službe**, vključno z vodstvenimi ravnmi.

Način organiziranja zalednih služb v banki opredeljuje SKLEP o upravljanju s tveganji in izvajanju procesa ocenjevanja ustreznega notranjega kapitala za banke in hranilnice, dostopno na naslovu: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2006135&stevilka=5664>.

Utrjevanje poglavja in razmišljanje

- Kako ocenjujete predpis Banke Slovenije, da morajo biti podporni organizacijski deli banke ločeni od komercialnih? Pojasnite ob primeru.
- Analizirajte delovanje zalednih služb v primerjavi s komercialo. Kateremu delu poslovanja banke bi dali večji poudarek?
- Pojasnite pomen kontrole in postopkov v zalednih službah.
- Naštete naloge računovodstva. Katera tveganja poznate s področja dela v računovodstvu?
- Katere novitete bančnega poslovanja je prinesel sodoben razvoj informacijske tehnologije?
- Analizirajte delo bančnega uslužbenca na bančnem okencu z vidika informacijske podpore, ki jo uporablja pri svojem delu.

6 UPRAVLJANJE S TVEGANJI V BANKI

Upravljanje s tveganji je eden izmed ključnih elementov za uspešno poslovanje banke, saj je banka po naravi poslovanja »proizvajalec tveganj«. Banka namreč tveganje sprejema, ga transformira in vgrajuje v različne bančne produkte in storitve. Tveganje potencialno zmanjšuje dobiček oziroma povečuje izgubo, zato postaja upravljanje s tveganji ključna bančna funkcija. Banka, ki aktivno upravlja s tveganji, ima pred konkurenco odločilno prednost (Bessis, 2002).

V tem poglavju boste spoznali podpoglavja:

- Vrste bančnih tveganj.
- Kapitalska ustreznost bank.
- Pravila obvladovanja kapitalske ustreznosti – BASEL II.
- Upravljanje in obvladovanje tveganja bank.

Bolje vrabec v roki kot golob na strehi – to je eno izmed življenjskih pravil, ki se uporablja v bančnem poslovanju. Banke morajo vsekakor upoštevati pri svojem poslovanju finančne aksiome. Za področje tveganj je znan Aksiom 1: Neločljivi par: DONOS IN TVEGANJE.

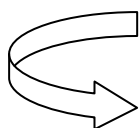
6.1 VRSTE TVEGANJ

Pri poslovanju so banke izpostavljene različnim vrstam tveganj, ki so zelo pomembna, saj lahko vsako izmed njih zmanjšuje dobiček ali celo prinese izgubo. Zato ima banka, ki aktivno upravlja s tveganji, veliko konkurenčno prednost. Banke poznajo naslednja tveganja:

- **Kreditno tveganje**, ki predstavlja tveganje, da posojilojemalec ne bo zmožen poravnati svojih obveznosti.
- **Likvidnostno tveganje** je tveganje, da banka ne bo imela dovolj likvidnih sredstev za poravnavo vseh tekočih obveznosti.
- **Pri tveganju spremembe obrestne mere** gre za tveganje zmanjšanja zaslužka zaradi neugodnega gibanja obrestnih mer.
- **Tveganje spremembe deviznega tečaja** nastane zaradi valutne neusklajenosti terjatev in obveznosti.
- Pri naložbah v tujini se pojavi **deželno tveganje**, da tuja stranka ne bo poravnala svojih obveznosti.
- **Operativno tveganje** je vsako tveganje nestanovitnosti zaslužka, ki ni tržno ali kreditno pogojeno.

6.1.1 Kreditno tveganje

Kreditno tveganje je najpogostejše tveganje bank, saj je njihova glavna dejavnost zbiranje in posojanje denarja. Na kreditno tveganje vpliva več dejavnikov.

Katere dejavnike kreditnega tveganja poznamo?

- **Okolje**, ki ga delimo na domače in mednarodno;
- **panogo**, ki zajema motnje v običajnih komercialnih postopkih, nesprejemljive komercialne pogoje, nove tehnologije, konkurenco, razmere na nabavnem in prodajnem trgu, nesolventnost kupcev, plačilno nedisciplino, spremembo predpisov in drugo;
- **podjetje**, morebitna kratkoročna in dolgoročna plačilna nesposobnost, slabo vodenje, slabe notranje kontrole in nadzor, slaba finančna politika, slaba organizacijska struktura, slabo upravljanje z obratnim kapitalom, napačne strateške usmeritve, težave z novimi projekti ali proizvodi, slabi odnosi med vodstvom in zaposlenimi in drugo.

Primer 13: Vpliv kvalitete kreditnega portfelja na izračun potrebnega kapitala banke

Tabela 12: Vhodni parametri za simulacijo banke Slovenija d. d.

Segment dolžnika	Portfelj v tisoč €	
	Fizične osebe	Podjetja
Število dolžnikov	1.000	100
Izpostavljenost		
– bilančna izpostavljenost	150.000	750.000
– od tega znesek zapadlih postavk	50	1.000
– (nad 90 dni ter 100 €)		
Zavarovanje		
– depozit	500	10.000
– stanovanjske nepremičnine	30.000	100.000
– poslovne nepremičnine	5.000	200.000

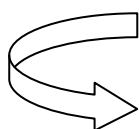
Tabela 13: Izračun kapitalske ustreznosti v okviru Basel II

Ponder za tehtano aktivo v %	Izpostavljenost v tisoč €				
	Fizične osebe	Podjetja	Zavarovanja z nepremičn.	Zapadle postavke	Skupaj
0	500	10.000	0		10.500
35	0	0	130.000		130.000
50			205.000		205.000
75	257.450				257.450
100		296.000			296.000
150				1.050	1.050
Tehtana aktiva	193.088	296.000	148.000	1.575	638.663
Kapitalska zahteva 8 %	15.447	23.870	11.840	126	51.093

Navedeni primer izračuna potrebnega kapitala je narejen po standardnem pristopu, upoštevajoč zavarovanja z nepremičninami kot ustrezna zavarovanja. V kolikor se zavarovanje z nepremičninami ne bi upoštevalo kot ustrezno zavarovanje, bi se višina potrebnega kapitala povečala za približno 11.500 tisoč evrov.

6.1.2 Likvidnostno tveganje

Banka mora gospodariti z viri in naložbami tako, da je v vsakem trenutku sposobna izpolniti vse dospele obveznosti.

S kakšnimi ukrepi banka obvladuje likvidnostno tveganje?

Banka obvladuje likvidnostna tveganja na naslednje načine:

- z načrtovanjem in redno spremljavo svoje likvidnosti,
- s takojšnjo odpravo vzrokov nelikvidnosti,
- z zagotavljanje razpršenosti virov sredstev po posameznih vlagateljih,
- z ustreznim ugotavljanjem kreditne sposobnosti posojilojemalcev in
- z oblikovanjem likvidnostne rezerve skupaj z zakonsko določenimi rezervami.

Primer 14: Primerjava količnikov likvidnosti

Na primeru petih bank bomo analizirali izračun količnikov likvidnosti in ugotovili obseg likvidnostnih tveganja.

Tabela 14: Primerjava količnikov likvidnosti

Banka (Naložbe/Obveznosti)	0–30 dni	31–180 dni	181 dni in več
Banka A	0,98	0,69	2,16
Banka B	1,07	0,64	1,14
Banka C	1,48	2,10	0,91
Banka D	1,18	0,70	0,79
Banka E	1,01	0,93	0,92
SKUPAJ	1,14	0,86	1,03

Iz tabele vidimo, da imajo vse banke – razen banke A – v prvem razredu večje količnike likvidnosti od 1, kar pomeni, da lahko banka z obsegom naložb pokrije dospele obveznosti v tem obdobju. Iz pregleda vseh podatkov lahko ocenjujemo največjo likvidnostno sposobnost pri banki C.

6.1.3 Obrestno tveganje

Obrestno tveganje v bankah, ki nastaja zaradi neobvladovanega gibanja obrestnih mer na trgu, delimo na:

- **tveganje tržne obrestne mere:** obrestno tveganje izhaja iz trgovalnih poslov in ga občasno s stresnimi testi nadzoruje odbor za upravljanje z bilanco banke;

- **tveganje strukturne obrestne mere**, to je tveganje neskladnosti obrestnih mer v bilanci stanja, ki določajo stopnjo občutljivosti banke do sprememb v splošni stopnji obrestnih mer v bančnem okolju.

Primer 15: Tveganje tržne obrestne mere

Podjetje A je dobilo pri Banki Slovenija d. d. kredit v znesku 1 mio evrov za dobo 5 let po fiksni obrestni meri 6 %.

Ali je navedeni kredit ugoden za komitenta, če je sedanja obrestna mera za istovrstne kredite 6-mesečni Euribor + 2 %? (Trenutno je višina 6-mesečnega Euribora 1,5 %).

Navedeni kredit je za komitenta danes drag, saj plačuje na letnem nivoju 2,5 % višjo obrestno mero. Glede na klavzulo nespremenljivosti obrestne mere ter ob predpostavki, da 6-mesečni Euribor ne bo zelo zrastlel, **kredit ni ugoden za podjetje.**

Primer 16: Tveganje strukturne obrestne mere

Banka Slovenije ima v strukturi bilance stanja na strani zbranih sredstev v glavnini postavke s fiksno obrestno mero in z daljšo ročnostjo, na strani aktive pa kratkoročne naložbe s pretežno variabilno obrestno mero.

Kakšnemu obrestnemu tveganjem je izpostavljena banka?

1. Če bodo aktivne obrestne mere imele trend rasti v določenem daljšem obdobju, bo banka izkazala dobiček iz naslova obrestne marže (večja razlika med aktivnimi in pasivnimi obrestmi).
2. Če bodo aktivne obrestne mere padale v daljšem časovnem obdobju, bo banka izkazovala manjše obrestne marže, ki v določenem trenutku ne bodo več pokrivala stroškov poslovanja in banka lahko posluje z izgubo.

6.1.4 Valutno tveganje

Valutno tveganje je tveganje spremembe tečaja valute, v kateri so nominirani vrednostni papirji. Glede na navedeno politiko se pojavlja valutno tveganje le za vrednostne papirje, ki niso nominirani v domači valuti.

Ker ima banka politiko, da nalaga sredstva v vrednostne papirje, ki so nominirani pretežno v domači valuti, se valutnim tveganjem v drugih valutah izpostavlja v manjši meri, zato veljajo omejitve za nakup in prodajo tujih vrednostnih papirjev v drugih valutah v skladu z veljavnimi limiti za posamezne valute.

6.1.5 Operativno tveganje

Operativno tveganje je tveganje nastanka izgube, vključno s pravim tveganjem, zaradi naslednjih okoliščin:

- neustreznosti ali nepravilnega izvajanja notranjih procesov,
- neustreznosti informacijske tehnologije,
- drugih nepravilnih ravnanj ljudi in
- zunanjih dogodkov ali dejanj.

Več o tveganjih bančnega poslovanja je navedeno v sedmem poglavju Novi kapitalski standardi – Basel II, ki z vstopom Slovenije v Evropsko unijo pomeni za poslovne banke uvedbo velikih sprememb na področju upravljanja z bančnimi tveganji. Dostopno na naslovu: <http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?MapaId=163#3463>.

6.2 KAPITALSKA USTREZNOST

Kapital je za banke izrednega pomena, ker deluje kot blažilnik nepričakovanih izgub in omogoča vodstvu banke, da preudarno upravlja s tveganji. Predpisan **minimalni koeficient kapitalске ustreznosti je določen v višini 8 %**.

Kapitalsko ustreznost bank smo v preteklosti merili na enostavne načine izračuna, ki niso upoštevali strukture in tveganosti sredstev v banki. Različna tveganost bančnih naložb je upoštevana v naslednjem kazalcu, ki meri razmerje med celotnim kapitalom in tehtano aktivo:

$$KU = \frac{K_r}{(TA_k + TA_v + TA_t)}$$

Primer 17: Izračun kapitalске ustreznosti banke »Slovenija d. d.«:

Izračunajte, kakšna je kapitalška ustreznost banke »Slovenija d. d.«, če ima banka:

(K_r) kapital za izračun kapitalске ustreznosti ali regulatorni kapital = 1.000.000 €,

(TA_k) tehtana rizična aktiva za kreditno tveganje = 8.500.000 €,

(TA_v) tehtana rizična aktiva za valutno tveganje = 2.000.000 €,

(TA_t) tehtana rizična aktiva za tržno tveganje = 800.000 €.

$$KU = \frac{K_r}{(TA_k + TA_v + TA_t)} ; KU = \frac{1.000.000}{8.500.000 + 2.000.000 + 800.000} = 0,088$$

Odgovor: Izračun kapitalске ustreznosti je 8,8 %.

6.3 PREDSTAVITEV BASEL II – NOVI KAPITALSKI STANDARDI

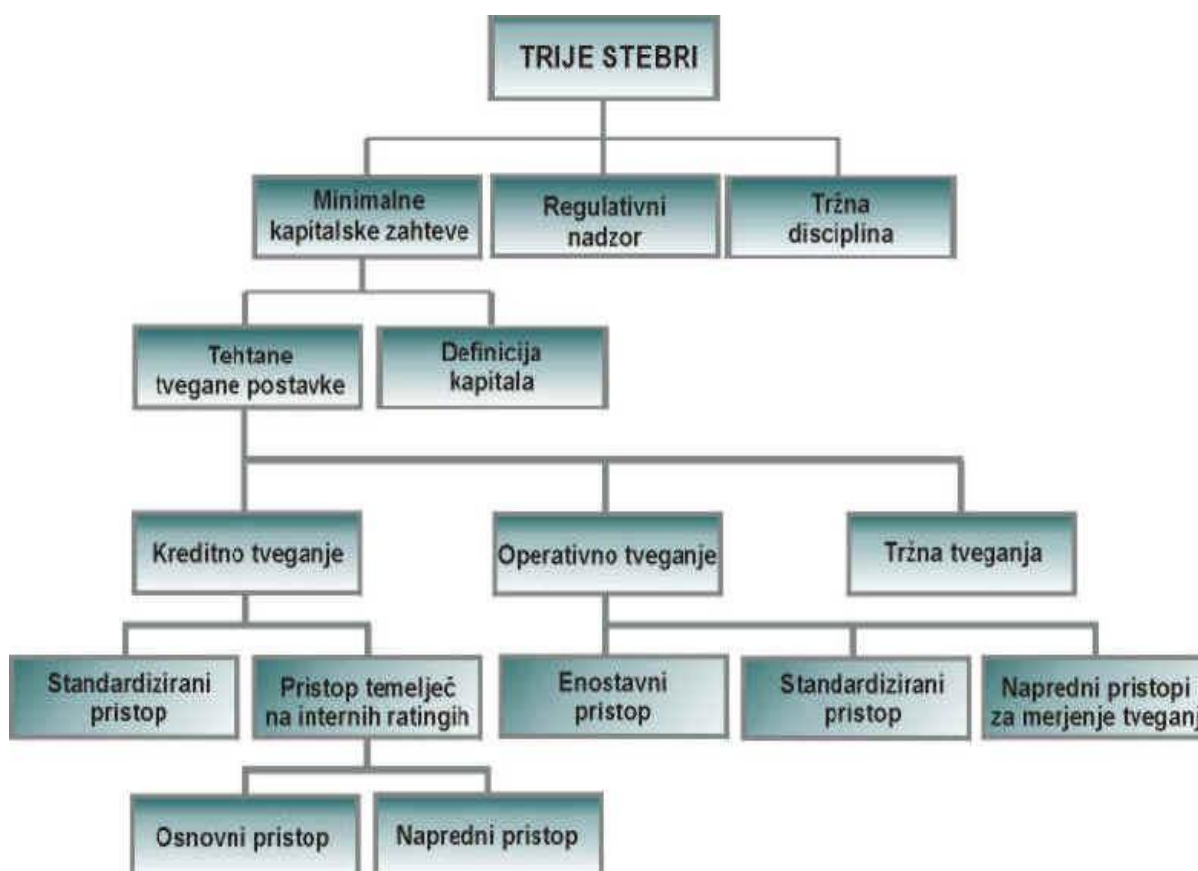
Basel II temelji na treh komplementarnih stebrih:

1. steber: **minimalne kapitalске zahteve** (Minimum capital requirements),
2. steber: **regulativni nadzor** (Supervisory review),
3. steber: **tržna disciplina** (Market discipline).

Kako so vsi trije stebri medsebojno povezani?

Povezani so tako, da:

- **regulativni nadzor** (2. steber) poskuša zagotoviti, da je proces alokacije kapitala v okviru določanja **minimalnih kapitalskih zahtev** (1. steber) zanesljiv, učinkovit, pošten in pravilen;
- **tržna disciplina** (3. steber) predstavlja spodbudo za banke in njihova vodstva k transparentnemu poslovanju in skrbnemu obvladovanju tveganj, nadzornike pa k izvajanju nadzora. (Rubin, 2002.)

Slika 15: Trije stebri Basel II

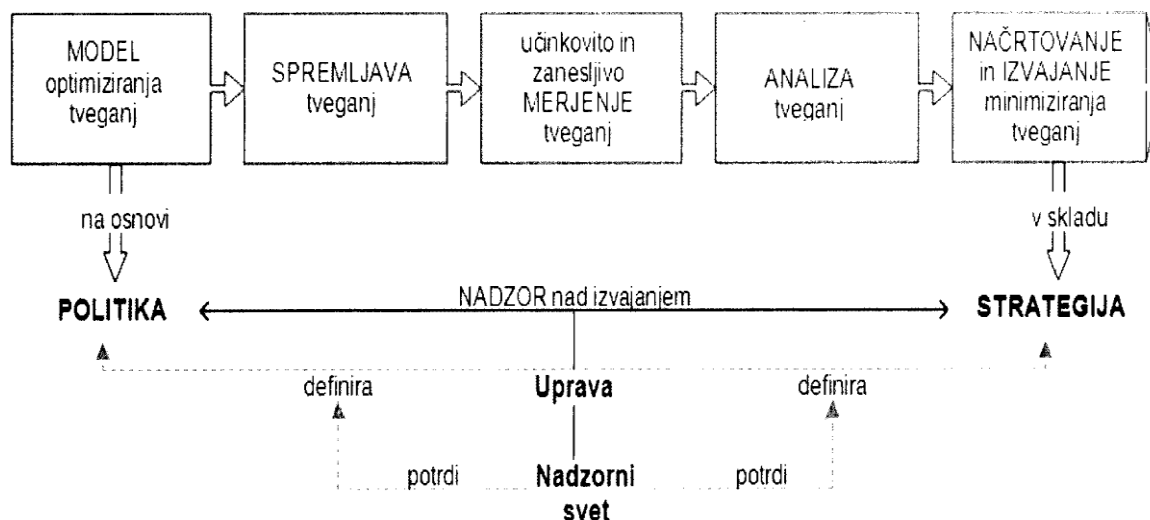
Vir: Rubin, 2002

6.4 UPRAVLJANJE S TVEGANJI

Uprava banke je po zakonu odgovorna za učinkovito upravljanje s tveganji. Tako ima vsaka banka vzpostavljeno **strategijo, politiko in načrt ukrepov za obvladovanja tveganj**, ki obsega:

- notranje postopke za ugotavljanje in merjenje tveganj,
- ukrepe za obvladovanje tveganj in notranje postopke za izvajanje teh ukrepov in
- notranje postopke za spremljanje izvajanja ukrepov za obvladovanje tveganj.

V nadaljevanju je prikazan model procesa upravljanja tveganj v okviru NLB Leasing Ljubljana d. o. o.

Slika 16: Proces upravljanja tveganj
Vir: NLB Leasing Ljubljana d. o. o., 2009

POVZETEK POGlavJA

V tem poglavju smo skušali s predstavitvijo upravljanja s tveganji odgovoriti na vprašanja o varnosti vlog fizičnih oseb, ki v virih sredstev banke pravilo predstavljajo največji delež, kar je predstavljeno v naslednji tabeli:

Tabela 15: Vprašanja in odgovori o varnosti bančnih vlog

VPRAŠANJE	ODGOVOR
Je varčevanje pri naših bankah varna naložba?	Da.
Kaj se zgodi z varčevalnimi sredstvi, če banka propade?	Gredo v stečajno maso nad zneskom zajamčenih vlog.
Kako so pri nas urejena jamstva vlog za fizične osebe?	Od 1. 1. 2011 je znesek zajamčenih vlog do 100.000 EUR.

Več informacij o sistemu zajamčenih vlog je dostopnih na internetni strani: <http://www.bsi.si/jamstvo-vlog.asp?MapaId=150>.

Utrjevanje poglavja in razmišljanje

- Katere vrste bančnih tveganj poznate?
- Zakaj pravimo, da so banke proizvajalci tveganj?
- Na primeru opišite, kaj predstavljajo kreditna tveganja v banki in s katerimi postopki banka obvladuje kreditna tveganja.
- Ali je pomemben človeški faktor pri poslovanju banke z vidika tveganj? Odgovorite s pomočjo primera, ki se ga spomnite.
- Opišite povezanost delovanja treh stebrov BASEL II.
- Gospa Lina ima pri treh bankah vezana sredstva, v vsaki po 40.000 evrov. Ali bo v primeru stečaja bank dobila povrnjena sredstva? Kaj je sistem zajamčenih vlog?

7 SPREMLJAVA REZULTATOV POSLOVANJA

Zakon o bančništvu določa, da mora banka voditi poslovne knjige, sestavljati knjigovodske listine, vrednotiti knjigovodske postavke in sestavljati računovodska poročila v skladu z Zakonom o gospodarskih družbah in z drugimi predpisi ter ob upoštevanju računovodskih in finančnih standardov in načel splošnih računovodskih predpostavk (Zakon o bančništvu, 2010).

V tem poglavju boste spoznali podpoglavja:

- Vrste računovodskih izkazov.
- Izračuni kazalnikov poslovanja banke.
- Zahteve o poročanju bank.

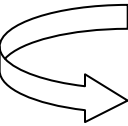
Razkritja v računovodskih izkazih bank in podobnih finančnih institucij so podrobno napisana v Mednarodnem računovodskem standardu 30 (MRS 30).

7.1 VRSTE RAČUNOVODSKIH IZKAZOV

Po MRS 1 sestavljajo računovodske izkaze bank naslednji izkazi:

- bilanca stanja,
- izkaz poslovnega izida,
- izkaz gibanja kapitala,
- izkaz finančnega izida (finančnih tokov) in
- pojasnila, ki obsegajo pregled vseh pomembnih računovodskih usmeritev in drugo pojasnjevalno gradivo.

7.1.1 Bilanca stanja

Kaj so bistvene značilnosti bilance stanja banke?

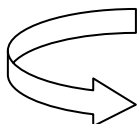
- Bilanca stanja je temeljni računovodski izkaz, ki prikazuje stanje sredstev in obveznosti ob koncu obračunskega obdobja, torej na določen dan.
- Je kumulativen računovodski izkaz, ki je statičen.
- Iz bilance stanja je mogoče ugotoviti premoženjsko in finančno zgradbo banke na določen dan (ob koncu obračunskega obdobja), saj kaže obseg in kakovost sredstev ter obseg in kakovost njihovega financiranja.
- Razčlenitev bilance stanja je odvisna od velikosti banke.

Primer 18: Strukturni prikaz postavk v bilanci stanja in njihovi deleži v %

AKTIVA	Delež v %	Pasiva	Delež v %
Kreditni strankam	65	Depoziti s strani strank	50
Investicijski vrednostni papirji	11	Depoziti s strani bank	22
Depoziti pri bankah	9	Delniški kapital	12
Osnovna sredstva	7	Ostale obveznosti	8
Trgovalni vrednostni papirji	5	Depoziti s strani medn. agencij	3
Gotovina in stanja pri CB	3	Podrejen dolg	3
		Vrednostni papirji	2
SKUPAJ:	100	SKUPAJ:	100

7.1.2 Bilanca uspeha – izkaz poslovnega izida

V izkazu poslovnega izida so v določenem vrstnem redu zabeleženi vsi prihodki in odhodki v obračunskem obdobju, razlika med njimi pa pomeni poslovni izid. Ta izkaz prikazuje uspešnost poslovanja banke v obračunskem obdobju, prikazuje dinamične kategorije – za razliko od bilance stanja, ki je statičen računovodski izkaz.

Kaj daje izkaz poslovnega izida?

Izkaz poslovnega izida daje banki osnovo za izračun kazalnikov poslovne uspešnosti banke, s katerimi se ugotavlja učinkovitost in uspešnost banke.

Tabela 17: Izkaz poslovnega izida banke

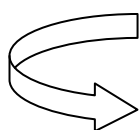
Finančni prihodki	Finančni odhodki
Prihodki od kreditov	Obrestni odhodki iz depozitov
Prihodki iz vrednostnih papirjev	Nedepozitni odhodki (ostali viri)
Prihodki od gotovinskih sredstev	Stroški dela in drugi operativni stroški
Prihodki od ostalih sredstev	Davčni odhodki
Vsi finančni prihodki – vsi finančni odhodki = neto dobiček / izguba	

7.1.3 Izkaz finančnega izida

Bilanca stanja in izkaz poslovnega izida podjetja sama po sebi ne zagotavljata zadosti podatkov o plačilni sposobnosti podjetja. V banki plačilno sposobnost zamenjuje pojem likvidnost banke, ki jo banka lažje uravnava kot podjetje, vendar precej težje napoveduje. Izkaz finančnega izida je računovodski izkaz, v katerem so **pošteno prikazane spremembe stanja denarnih sredstev** v določenem obračunskem obdobju (Karpe, 1999).

7.1.4 Izkaz gibanja kapitala

Izkaz gibanja kapitala je računovodski izkaz, v katerem so **pošteno prikazane spremembe v sestavi kapitala** v določenem obračunskem obdobju.

Kaj pomenijo spremembe kapitala banke?

- Spremembe kapitala med datumoma dveh bilanc stanja izražajo povečanje ali zmanjšanje čistih sredstev v obdobju.
- Z izjemo sprememb, ki so posledica poslov z lastniki kapitala (kot so vplačila kapitala, ponovne pridobitve lastnih delniških instrumentov) in s tem povezanih stroškov,
- predstavlja **celotna sprememba kapitala** v obdobju celoto prihodkov in odhodkov, vključno z dobički in izgubami, ki so bili doseženi v obravnavanem obdobju (MRS 1, 2004).

Predpisana bilanca stanja je dostopna na: http://www.uradni-list.si/files/RS_-2009-021-00814-OB~P003-0000.PDF.

Predpisana bilanca uspeha je dostopna na: http://www.uradni-list.si/files/RS_-2009-021-00814-OB~P008-0000.PDF.

Banke pri sestavi izkaza finančnega izida v delu, ki se nanaša na finančne tokove pri poslovanju, uporabi posredno metodo v skladu s Sklepom o poslovnih knjigah in letnih poročilih bank in hranilnic, dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200921&stevilka=814>.

Izkaz gibanja kapitala je predpisan v Sklepu o poslovnih knjigah in letnih poročilih bank in hranilnic, dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200921&stevilka=814>.

7.2 ANALIZA POSLOVANJA BANK

7.2.1 Analiza poslovnega izida

Izkaz poslovnega izida prikazuje uspešnost poslovanja banke v obračunskem obdobju, torej dinamične kategorije – za razliko od bilance stanja, ki je statičen računovodski izkaz.

Izkaz poslovnega izida nam daje osnovo za izračun kazalnikov poslovne uspešnosti banke, s katerimi ugotovimo učinkovitost in uspešnost banke. **Donosnost banke** je pokazatelj, kako je

banka sposobna upravljati tveganja in povečati svoj kapital. Donosnost v obliki zadržanih dobičkov je eden od ključnih virov povečevanja kapitala.

Donosnost banke je lahko merjena na več nivojih v povezavi z izkazom poslovnega izida, kar prikazuje naslednja slika:

Obrestni prihodki

- Obrestni odhodki			
= Neto obrestni prihodki			Manjša
+ Neobrestni prihodki			možnost
= Bruto prihodki iz poslovanja	→	Prvi nivo	prikrojevanja
- Stroški iz poslovanja			
= Bruto dobiček iz poslovanja	→	Drugi nivo	
- Neto rezervacije			
- Davki			
= Neto dobiček iz poslovanja	→	Tretji nivo	Večja
+/- Izredne postavke			možnost
= Čisti dobiček	→	Četrty nivo	prikrojevanja

Slika 17: Struktura izkaza poslovnega izida kot različni nivoji donosnosti
Vir: Interno gradivo NLB, d. d., 2006

Največji delež **obrestnih prihodkov in odhodkov** banke predstavljajo aktivne in pasivne obresti oziroma neto obrestni prihodki, ki so razlika med aktivnimi in pasivnimi obrestmi.

$$\text{Neto obrestni prihodki} = \text{vsi obrestni prihodki} - \text{vsi obrestni odhodki}$$

Ključni pokazatelj donosnosti banke pa je neto obrestna marža, ki se meri s kazalnikom:

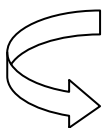
$$\text{Neto obrestna marža} = \text{neto obrestni prihodki} / \text{povprečna aktiva}$$

Primer 19: Izračun neto obrestnih prihodkov

Banka »Slovenija d. d.« je imela v letu 2010 obrestne prihodke v višini 620.000 evrov in obrestne odhodke v višini 350.000 evrov. Povprečna aktiva banke je znašala 11.300.000 evrov. Kolikšen je izračun neto obrestnih prihodkov in neto obrestne marže?

Odgovor:

- **Neto obrestni prihodki** = 620.000 € – 350.000 € = 270.000 €
- **Neto obrestna marža %** = 620.000 / 11.300.000 × 100 = 5,49 %

Obresti**Katera načina obrestovanja poznamo?**

Poznamo:

- **navadno obrestovanje in**
- **kumulativno obrestovanje.**

V bankah se uporablja kumulativni način izračuna obresti.

Zakonske zamudne obresti pa se izračunavajo na linearni način, to je navadno obrestovanje.

Več o vrstah obrestnih mer preberite v učbeniku Osnove poslovnih financ, dostopno na naslovu: http://www.zavod-irc.si/docs/Skriti_dokumenti/Osnove_poslovnih_financ-Crcinovic_Leva.pdf.

Primer 20: Navadno obrestovanje

Podjetje Enka d. o. o. mora po sodbi sodišča plačati podjetju Dvojka d. o. o. dolg v znesku 1.000 evrov skupaj z zamudno obrestno mero za obdobje 5 let. Koliko bo moralo plačati podjetje Enka d. o. o.?

- PV = sedanja vrednost (začetni znesek)	1.000 €
- i = letna obrestna mera	0,125 (12,5 %)
- t = število let	5

- Obrestni faktor $r = i \times t = 0,125 \times 5 = \mathbf{0,625}$
- Bodoča vrednost $FV = PV \times (1+r) = 1.000 \times (1 + 0,625) = 1.000 \times 1,625 = \mathbf{1.625 €}$
- Navadne obresti $SI = PV \times r = 1.000 \times 0,625 = 625$ ali $SI = FV - PV = 1.625 - 1.000 = \mathbf{625 €}$
- Navadna obrestna mera $i = (SI/PV)/t = 0,125$ (**12,5 %**)

Odgovor: Podjetje Enka d. o. o. mora plačati podjetju Dvojka d. o. o. dolg v višini 1.650 evrov.

Primer 21: Kumulativno obrestovanje

Glavnica v višini 1.000.000 denarnih enot, naložena v banki pri letni obrestni meri 10 %, bo ustvarila 100.000 d. e. obrestnega prihodka, če se obrestna mera računa enkrat na koncu leta. Če pa se izplačuje dvakrat, bodo obresti znašale 102.500 d. e.

Zakaj?

Za vsako polovico leta je obrestni faktor $1 + 0,10/2 = 1,05$. Po šestih mesecih bo nova glavnica znašala $1.000.000 \text{ d. e.} \times 1,05 = 1.050.000 \text{ d. e.}$ Ta znesek, ki vključuje tudi obresti za prvih šest mesecev, je sedaj osnova za izračun obresti za naslednjih šest mesecev: $1.050.000 \text{ d. e.} \times 1,05 = 1.102.500 \text{ d. e.}$ Izraženo drugače: $1.000.000 \text{ d. e.} \times 1,05 \times 1,05$.

Pri štirih obračunskih obdobjih postaja kumulirani obrestni faktor $1 + 0,10/4 = 1,025$ in letne obresti znašajo v tem primeru $1.000.000 \text{ d. e.} \times 1,025 \times 1,025 \times 1,025 \times 1,025 = 1.103.812,80 \text{ d. e.}$

Omenjeni obrestni faktor lahko preprosto zapišemo kot $1,025^4$ in je zgornje razmerje: $1.000.000 \text{ d. e.} \times (1,025)^4 = 1.103.813 \text{ d. e.}$

Neobrestni prihodki in odhodki

Med neobrestne prihodke banke štejemo: provizije, nadomestila in ostale neobrestne prihodke. **Pomen neobrestnih prihodkov v bankah se povečuje.** Banke ustvarjajo neobrestne prihodke z netradicionalnimi bančnimi storitvami, ki jih je vse več v bančni ponudbi.

Neto neobrestni prihodki so razlika med neobrestnimi prihodki in neobrestnimi odhodki. Sestavljeni so iz neto provizij, neto finančnih poslov in neto drugih prihodkov.

Neto neobrestni prihodki = neto provizije + neto finančni posli + neto drugi prihodki

Najvišji delež med neto neobrestnimi prihodki predstavljajo **neto provizije**.

 Kako so sestavljene neto provizije?

Sestavljene so v globalu od:

- **neto provizij plačilnega prometa,**
- **provizij za opravljanje administrativnih storitev in**
- **provizij od posojilnih poslov.**

Neto finančni posli nastajajo pri trgovanju z vrednostnimi papirji. Vrednost neto finančnih poslov je odvisna od vrednotenja investicijskih in tržnih brezvrednostnih papirjev ob rasti tečajev vrednostnih papirjev.

Stroški

Stroški so cenovno izraženi potroški prvin poslovnega procesa pri nastajanju in razpečevanju poslovnih učinkov. V globalu jih v bankah delimo na:

- stroške amortizacije,
- stroške dela in
- druge operativne stroške.

Strošek amortizacije je opredeljen kot znesek ekonomskih koristi opredmetenih sredstev (poslovna zgradba, oprema, informacijska tehnologija ...), ki so se uporabljala v določenem obdobju.

Stroški dela predstavljajo velik del vseh stroškov. Sestavljeni so iz plač zaposlenih, nadomestil plač, dajatev v naravi, daril, nagrad, odpravnin ter obveznih prispevkov za socialno varnost in iz stroškov, povezanih s pokojninami in z drugimi ugodnostmi.

Drugi operativni stroški so stroški materiala in poslovnih storitev, ki nastajajo pri izvajanju bančnih storitev.

Rezervacije in odpisi

Banke morajo pred odobritvijo kredita ali kakšne druge kreditne naložbe komitentu oceniti njegovo kreditno sposobnost oziroma boniteto.

Bonitetna ocena naj bi odražala določeno stopnjo verjetnosti, da dolžnik svojih obveznosti ne bo sposoben poravnati v dogovorjenih rokih ali da bo imel večje ali manjše težave z njihovim rednim servisiranjem.

Odvisno od ocene pričakovane izpostavljenosti banke kreditnemu tveganju morajo banke v svojih knjigah narediti **popravek vrednosti naložbe** oziroma nominalno vrednost naložbe znižati za nek odstotek, ki predstavlja vrednost potencialne izgube ali odpisa terjatve v prihodnjem času. **Tako banka zniža dobiček tekočega leta za oblikovane rezervacije.**

Z namenom da delničarji banke in drugi upniki ne bi dobili napačne slike, da banka danes sluje zelo uspešno, čez nekaj let pa se lahko zgodi, da gre zaradi odpisa terjatev, ki jih odobrava danes, v stečaj, morajo banke oblikovati rezervacije za potencialne izgube že danes, torej v trenutku, ko odobravajo naložbo.

Politika oblikovanja rezervacij in razvrščanje v bonitetne razrede sta predpisana v Sklepu o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic; dostopno na naslovu: <http://www.bsi.si/iskalniki/zakoni-in-predpisi.asp?txtKljucne=rezervacije&blank=&subKljucne=I%9A%E8i&selPodrocjeId=-1&MapaId=132&blnCheck=False>

Primer 22: Učinek oblikovanja rezervacij na rezultat poslovanja banke

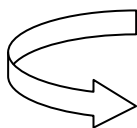
Banka Slovenija d. d. je v letih 2009 in 2010 poslovala z enakim obsegom prihodkov, to je 2.000.000 evrov, in odhodkov v višini 1.500.000 evrov. Glede na kakovost portfelja je morala banka oblikovati v letu 2009 rezervacije v višini 200.000 evrov, v letu 2010 pa v višini 400.000 evrov.

Katero leto je bila banka uspešnejša v svojem poslovanju?

	2009	2010
Prihodki	2.000.000 €	2.000.000 €
Odhodki	– 1.500.000 €	– 1.500.000 €
Dobiček iz poslovanja	500.000 €	500.000 €
Rezervacije	– 200.000 €	– 400.000 €
DOBIČEK	300.000 €	100.000 €

Odgovor: Banka je bolje poslovala v letu 2009, ker je izkazala višji dobiček.

7.2.2 Analiza bilance stanja

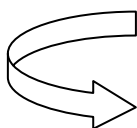

Kakšne informacije pridobimo z analizo bilance stanja?

Iz bilance stanja banke dobimo z analizo kazalnikov informacije o:

- **premoženju,**
- **naložbah,**
- **financiranju in**
- **kapitalu.**

Izkaz poslovnega izida nam daje informacijo za določitev ekonomskega vidika poslovanja, pri čemer nas zanima poslovni izid. S primerjavo posameznih kategorij bilance stanja in izkaza poslovnega izida pogosto dobimo dodatne informacije, pomembne za oceno poslovanja banke.

Kaj so kazalniki poslovanja?

Kazalniki so razmerja med izbranimi postavkami računovodskih izkazov, ki se lahko izražajo kod **indeks, koeficient ali kot stopnja udeležbe.**

Kazalniki kakovosti aktive izkazujejo:

- rast kreditov,
- delež slabih naložb v celotnih kreditih,
- pokritost slabih kreditov z rezervacijami in
- delež rezervacij in kapitala glede na slabe kredite.

Primer 23: Kazalniki kakovosti aktive

Banka »Slovenija d. d.« izkazuje v svojih bilancah naslednje postavke:

- stanje kreditov v začetku leta 2010 = 7.350.000 €,
- stanje kreditov konec leta 2010 = 8.000.000 €,
- stanje slabih kreditov = 1490.000 €,
- stanje rezervacij = 1.200.000 €,
- stanje lastniškega kapitala = 1.000.000 €,
- neto prihodki iz poslovanja = 270.000 €.

Izračuni kazalnikov kakovosti aktive so naslednji:

$$\text{Rast kreditov v \%} = \frac{8.000.000 - 7.350.000}{7.350.000} \times 100 = 8,8 \%$$

$$\text{Kazalnik slabih kreditov v \%} = \frac{1.490.000}{8.000.000} \times 100 = 18,7 \%$$

$$\text{Pokritost slabih kreditov v \%} = \frac{1.490.000}{1.200.000 + 1.000.000} \times 100 = 80,5 \%$$

$$\text{Kazalnik nesolventne banke v \%} = \frac{1.490.000}{270.000 + 1.200.000} \times 100 = 147,6 \%$$

$$\text{EBPT glede na celotne kredite \%} = \frac{270.000 + 1.200.000}{8.000.000} \times 100 = 18,37 \%$$

Iz prikazanih kazalnikov kvalitete aktive je razvidno, da izkazuje banka iz primera v določenem obdobju 8,8-odstotno rast kreditov, v kreditnem portfelju ima 18,7 % slabih naložb, ki so 80,5-odstotno že pokriti z oblikovanimi rezervacijami, kar je zelo visoka pokritost. Glede na celoten kapital in kazalnik nesolventnosti, ki je nad 100 %, vidimo, da banka vodi dobro politiko oblikovanja rezervacij ter ustvari dovolj dobička za ustvarjanje rezervacij.

Kazalniki kapitalske moči

Najosnovnejša kazalnika za merjenje kapitalske moči sta lastniški kapital glede na bilančno vsoto in lastniški kapital glede na depozite.

Lastniški kapital glede na bilančno vsoto je prvi pokazatelj solventnosti banke. Kazalnik mora biti v povezavi z aktivnostjo banke, kakovostjo aktive. Banke z višjim tveganjem ali več problematičnimi krediti potrebujejo več kapitala.

Količnik kapitalske ustreznosti je razmerje med kapitalom banke in tveganju prilagojene aktive, povečane s tveganjem prilagojene postavke. Količnik kapitalske ustreznosti mora vedno znašati najmanj 8 %. Banka Slovenije lahko posamezni banki z odločbo določi količnik minimalne kapitalske ustreznosti, ki je višji od 8 %, vendar ne višji od 12 %, če je to potrebno zaradi narave, vrste in obsega poslov, ki jih banka opravlja, ter tveganj, ki jim je v zvezi s tem izpostavljena. (Zakon o bančništvu, Zban-1-UBP5, 2010.)

Primer 24: Kazalniki kapitalne moči

Banka »Slovenija d. d.« izkazuje v svojih bilancah naslednje postavke:

- stanje lastniškega kapitala = 1.000.000 €,
- stanje bilančne vsote = 12.500.000 €,
- stanje tveganju prilagojene aktive = 11.000.000 €,
- obseg kreditnih tveganj = 8.000.000 €,
- obseg operativnih tveganj = 1.500.000 €,
- obseg tržnih tveganj = 2.500.000 €.

Izračuni kazalnikov kapitalne moči so naslednji:

$$\text{Lastniški kapital glede na bilančno vsoto} = \frac{1.000.000}{12.500.000} = 0,080$$

$$\text{Količnik kapitalne ustreznosti} = \frac{1.000.000}{11.000.000} = 0,091$$

$$\text{Kapitalni koeficient (min. 8 \%)} = \frac{1.000.000}{8.000.000 + 1.500.000 + 2.500.000} = 0,083$$

Kazalniki kapitalne moči kažejo, da banka izkazuje primerno kapitalno ustreznost (količnik je 9,1 %), prav tako je kapitalno ustrezna tudi po uvedbi novega Baselskega sporazuma (kapitalni koeficient je 8,3 %).

Kazalniki donosnosti

Uspešnost posameznih bank in bančnega sistema merimo z različnimi kazalniki donosnosti in tveganja. Eden izmed najpomembnejših in najpogosteje uporabljenih kazalnikov s stališča lastnikov je donosnost lastniškega kapitala (return on equity – ROE).

$$\text{ROE} = \frac{\text{čisti dobiček}}{\text{lastniški kapital}}$$

ROE je sintetičen kazalnik, ki je sestavljen iz enostavnejših kazalnikov. Vrednost tega kazalnika je odvisna od večjega števila sprejemljivk. Kaže nam uspešnost pridobivanja prihodka, gospodarnost poslovanja, planiranje davkov idr. (Kobe, 1997.)

$$\text{ROE} = \text{donosnost sredstev (ROA)} \times \text{finančni vzvod (FV)}$$

$$\text{ROE} = \frac{\text{čisti dobiček}}{\text{bilančna vsota}} \times \frac{\text{bilančna vsota}}{\text{lastniški kapital}}$$

Vrednost ROE se zniža, če se zniža finančni vzvod in/ali vrednost ROA.

Primer 25: Kazalniki donosnosti

Banka »Slovenija d. d.« izkazuje v svojih bilancah naslednje postavke:

- čisti dobiček = 170.000 €,
- lastniški kapital = 1.000.000 €,
- bilančna vsota = 12.500.000 €,
- obrestni prihodki = 650.000 €,
- obrestni odhodki = 350.000 €,
- čiste obresti = 270.000 €,
- čisti neobrestni prihodki = 200.000 €,
- stroški brez neto rezervacij = 320.000 €.

Izračuni kazalnikov donosnosti so naslednji:

$$\text{ROE} = \frac{170.000}{1.000.000} = 0,17 \quad \text{ROA} = \frac{170.000}{12.500.000} = 0,02$$

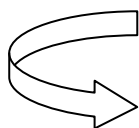
$$\text{Bančna obrestna marža} = \frac{650.000 - 350.000}{11.300.000} = 0,024$$

$$\text{Marža finančnega posredništva} = \frac{270.000 + 200.000}{11.300.000} = 0,042$$

$$\text{Kazalnik učinkovitosti I} = \frac{320.000}{270.000 + 200.000} = 0,68$$

$$\text{Kazalnik učinkovitosti II} = \frac{320.000}{12.500.000} = 0,026$$

Kazalniki donosnosti navedene banke kažejo 17-odstotno donosnost kapitala in 2-odstotno donosnost povprečne aktive, obrestna marža je 2,4 % ter marža finančnega posredništva znaša 4,2 %. Kazalnik učinkovitosti I kaže na stroškovno uspešno poslovanje banke, saj na 1 enoto neto prihodkov banka porabi 0,68 enote stroškov oziroma kazalnik stroškovne učinkovitosti II znaša 2,6 %, kar je v okviru normalnega poslovanja bank v Sloveniji.

Kaj izkazuje kazalnik donosnost sredstev (return on assets – ROA)?

Kazalnik prikazuje, kako učinkovito so izkoriščeni resursi banke:

- **finančni** (različne vloge komitentov) in
- **realni** (zaposleni, oprema, nepremičnine, poslovna mreža) pri zagotavljanju prihodkov.

Kazalnik donosnosti sredstev je kazalnik učinkovitosti banke.

7.3 POROČANJE BANK

Za učinkovito informiranje in ukrepanje banke pripravljajo redna mesečna, kvartalna, polletna in letna poročila za:

1. **notranje uporabnike** banke, to so:

- organi banke : skupščina, nadzorni svet in uprava banke,
- imenovani odbori banke s strani uprave: odbor za upravljanje z bilanco banke, kreditni odbor, likvidnostna komisija in kolegij banke;

2. **zunanje uporabnike** v skladu z zakonodajo in ostalimi izvedenimi predpisi:

- Banke Slovenije,
- Davčne uprave RS,
- Agencije za trg vrednostnih papirjev ,
- AJPES-a ...

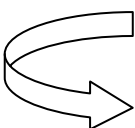
Nadzorni organ nad vsemi bankami in hranilnicami je Banka Slovenije.

Na internetni strani <http://www.bsi.si>, v podpoglavju **Poročanje Banki Slovenije**, se nahajajo informacije o načinu poročanja podatkov Banki Slovenije. Vsi, ki so zavezani za poročanje Banki Slovenije, najdejo na teh straneh vse obrazce, navodila in programe, ki jih potrebujejo za poročila; dostopno na: <http://www.bsi.si/porocanje.asp?MapaId=1096>.

7.4 PREPREČEVANJE PRANJA DENARJA IN FINANCIRANJA TERORIZMA

Banka mora spoštovati tudi Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma (ZPPDFT) (celotna vsebina zakona dostopna na spletni strani: <http://www.uradni-Temelji-bančnega-poslovanja.list.si/1/objava.jsp?urlid=200760&stevilka=3206>, 10. 10. 2009) in nima alternative, saj naj bi finančno posredništvo opravljala s čistim denarjem. Pranje denarja pa je aktivnost, s katero se na videz spremeni izvor nezakonito pridobljenega denarja v zakonitega

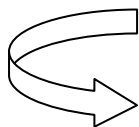
Zato mora vsaka banka v svoje poslovanje vključiti postopke, določene z zakonom in podzakonskimi akti, pa tudi spodbujati zavest bančnikov, da razkrivajo poskuse pranja denarja.

Kakšne so lahko posledice za banke, če se bančne storitve zlorabijo za namene pranja denarja in financiranja terorizma?

Posledice so lahko:

- **izguba zaupanja** pri poslovnih partnerjih in v javnosti;
- **izguba zaupanja** lastnikov banke;
- **izguba zaupanja** organov nadzora v sposobnost vodstva, da varno in uspešno obvladuje procese poslovanja;
- **uporaba pravnih sredstev zoper** banko, vodstvo in zaposlene.

Kaj so temeljni CILJI in NAČELA, ki jih morajo banke upoštevati pri izvajanju svojih politik preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma?

Banke morajo pri svojem poslovanju:

- **vzpostaviti učinkovite preventivne ukrepe** in tako preprečiti možnost zlorabe banke za pranje denarja;
- **določiti in tekoče spremljati izvajanje notranjih kontrol**, da se prepreči izvedba poslov, s katerimi bi banka lahko pomagala pri financiranju terorizma, terorističnih skupin in njihovih akcij;
- **dosledno upoštevati uveljavljeno načelo POZNAJ STRANKO, S KATERO POSLUJEŠ**, kar pomeni, da je velik poudarek namenjen kakovostnemu pregledu stranke tako pri pridobivanju predpisanih podatkov in dokumentov kot tudi pri spremljanju njenega poslovanja.

Več o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma si preberite v Zakonu o preprečevanju pranja denarja in financiranje terorizma (ZPPDFT), Uradni list RS, št. 60/2007

POVZETEK UGOTOVITEV

Bančni sektor je zaradi svoje pomembnosti in vloge v nacionalnem gospodarstvu strogo reguliran ter podvržen nadzoru s strani različnih institucij.

Čeprav je močan in temeljit nadzor nad bankami ključen za zagotavljanje varnega poslovanja le-teh, pa vse te aktivnosti poročanja zahtevajo od bank veliko dela, opravljanje najrazličnejših aktivnosti, ustrezno informacijsko podporo, več zaposlenih, kar vodi v povečanje stroškov poslovanja banke in posledično nižjo dobičkonosnost.

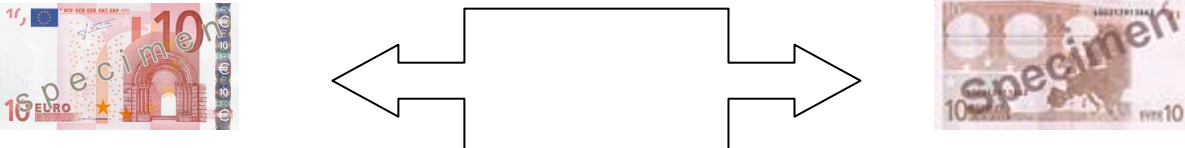

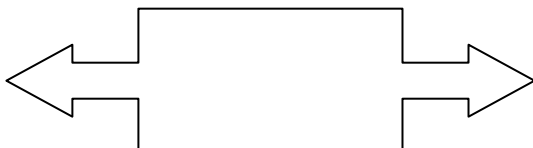
Utrjevanje poglavja in razmišljanje

- Ali se vam zdi predpisan nadzor nad bančnim sektorjem smiseln? Je po vašem mnenju nadzora premalo ali preveč? Utemeljite odgovora.
- Katere kazalnike uspešnosti poslovanja izračunava in o njih poroča banka?
- Kaj izkazuje kazalnik donosnosti in katera področja poslovanja imajo največji vpliv na donosnost banke?
- Pojasnite vlogo banke pri preprečevanju pranja denarja.
- Katere zakone mora banka upoštevati pri preprečevanju pranja denarja in terorizma in kako ukrepati, kadar gre za sum pranja denarja?
- Kaj je pomen kazalnika kapitalске ustreznosti bank in kolikšen je zahtevan minimalni količnik?

8 PLAČILNI SISTEM IN PLAČILNI PROMET

Plačilni sistem je sistem, ki ureja plačevanje znotraj posamezne države in plačevanje preko njenih meja. V ožjem smislu gre pri plačilnih sistemih za izmenjavo informacij o plačilih (kliring) in prenos sredstev zaradi plačil (poravnave) med bankami kot izvajalkami storitev plačilnega prometa. Oboje je potrebno v primeru, ko plačnik in prejemnik nista komitenta iste banke oziroma v primeru plačil med bankami.

V tem poglavju boste spoznali podpoglavja:

- Temeljne naloge plačilnih sistemov.
- Organiziranost plačilnega sistema v Sloveniji in v Evropski uniji.
- Tveganja v plačilnih sistemih.

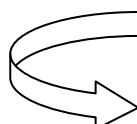

Plačilni promet predstavljajo vsa plačila, tako gotovinska kot brezgotovinska, opravljena med fizičnimi in pravnimi subjekti. Denar v gotovinski obliki se v plačilnem prometu pojavlja kot plačilno sredstvo, medtem ko potrebuje brezgotovinski plačilni promet posebne plačilne instrumente (obrazce).

8.1 TEMELJNE NALOGE PLAČILNIH SISTEMOV

Plačilni sistemi so pomemben del **finančne infrastrukture** v tržnih gospodarstvih in s svojim zanesljivim in učinkovitim delovanjem prispevajo k splošni stabilnosti in učinkovitosti gospodarstev.

Temeljna naloga plačilnih sistemov je omogočiti poravnavo denarnih obveznosti, ki nastajajo pri poslovanju ekonomskih subjektov na trgih dobrin in finančnih trgih. Uporabniki od plačilnih sistemov pričakujejo, da bodo svojo nalogo opravili varno, hitro in učinkovito, tako da bodo dolžniki lahko preko njih poravnali svoje obveznosti do upnikov.

Kaj je plačilni sistem v najširšem smislu?

Plačilne sisteme v najširšem smislu predstavljajo:

- institucije,
- pravila,
- postopki,
- instrumenti in
- tehnologija,

ki omogočajo prenos denarnih sredstev za najširši krog uporabnikov.

Razvoj tehnologije je prispeval k oblikovanju sodobnih tržnih poti in novih načinov poravnavanja denarnih obveznosti, s katerimi sta uporabnikom **zagotovljeni večja varnost in hitrost plačevanja**. Vir: <http://www.bsi.si/placilni-sistemi.asp?MapaId=152> (3. 4. 2009).

8.2 ORGANIZIRANOST PLAČILNIH SISTEMOV V SLOVENIJI

V Sloveniji se poravnava plačila:

- v notranjem plačilnem prometu,
- v čezmejnem plačilnem prometu in
- v tujino.

Plačilni sistemi se ločijo v dve vrsti:

- **sistemi za medbančno poravnavo plačil velikih vrednosti in**
- **sistemi za medbančno poravnavo plačil majhnih vrednosti.**

Plačilni sistemi tvorijo **plačilno infrastrukturo** v državi, ki omogoča, da so banke povezane med seboj za učinkovito, hitro, varno in stroškovno ugodno izmenjavo plačil oz. prenos sredstev, kar vpliva na razvoj finančnih trgov.

V Sloveniji sestavljajo plačilno infrastrukturo:

- plačilni sistem, ki ga upravlja Banka Slovenije za poravnavo medbančnih kreditnih plačil malih vrednosti znotraj države (**Žiro kliring**) in
- skupna vstopna točka v Banki Slovenije za obdelavo čezmejnih plačil vrednosti do 50.000 EUR v **STEP2**, ki ga upravlja EBA.
- plačilni sistem **TARGET** za medbančni prenos sredstev v evrih v Evropski uniji.
- plačilni sistemi **SEPA** – enotno območje plačil v evrih.

Dodatno je potrebno v to plačilno infrastrukturo upoštevati še:

- sisteme za medbančno poravnavo plačil majhnih vrednosti iz naslova plačevanja s karticami in dviga gotovine na bančnih avtomatih,
- plačila na osnovi direktne obremenitve in direktne odobritve ter
- plačila s posebno položnico.

Sisteme upravljajo institucije, ki so jih ustanovile banke (Bankart in Activa v Sloveniji ter mednarodni instituciji Mastercard International in VISA).

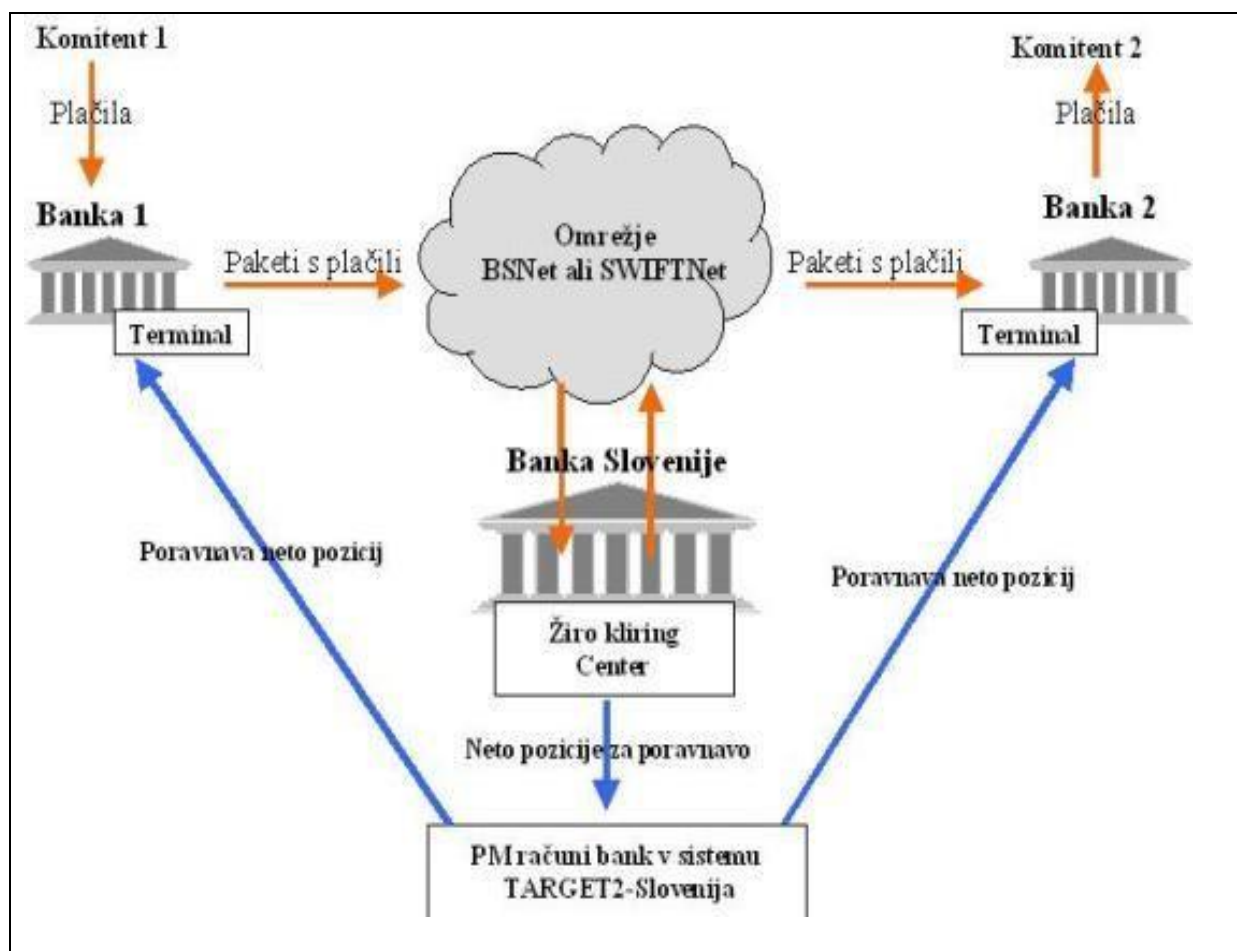
Več o plačilnih in poravnalnih sistemih si preberite na internetni strani Banke Slovenije: <http://www.bsi.si>.

Katere so bistvene značilnosti plačil majhnih vrednosti?

Značilnosti plačil majhnih vrednosti so naslednje:

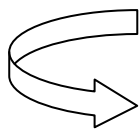
- Namenjena so **poravnavi velikega obsega plačil majhnih vrednosti** do zneska 50.000 EUR, in sicer plačila za medsebojno plačevanje občanov in podjetij (kreditni nalogi) ter plačila
 - s plačilnimi karticami in чеки,
 - transakcije iz naslova plačevanja storitev z direktno obremenitvijo ipd.
- Poravnava medbančnih obveznosti ali terjatev lahko poteka na **neto** ali **bruto** osnovi.

V **neto sistemih** se ne poravnajo plačila med bankami individualno, temveč se izračunajo obveznosti in terjatve bank na določeno uro med dnevom, banke pa jih poravnajo v sistemu za bruto poravnavo v realnem času, v katerem imajo odprte račune.

Slika 18: Urnik delovanja sistema Žiro kliring

Vir: <http://www.bsi.si/placilni-sistemi.asp?MapaId=1129> (3. 4. 2009)

Katere so bistvene značilnosti plačil velikih vrednosti?

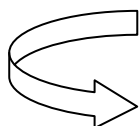
Značilnosti plačil velikih vrednosti so naslednje:

- Običajno jih **upravlja centralna banka**,
- delujejo v **realnem času**,
- plačila med poravnalnimi računi udeležencev (banke, hranilnice, klirinške hiše) se poravnava na bruto osnovi (vsako individualno plačilo posebej) v nekaj minutah. Zato te sisteme imenujemo **sistemi za bruto poravnavo v realnem času**.
- V teh sistemih se poravnava plačila:
 - v vrednosti nad 50.000 EUR ter plačila
 - iz naslova monetarnih operacij,
 - poravnava obveznosti in terjatev drugih podsistemov,
 - plačila menjalniških poslov,
 - prenos likvidnostnih sredstev (na primer medbančni krediti) in
 - tudi nujna plačila strank.

8.3 ORGANIZIRANOST PLAČILNIH SISTEMOV V EU

8.3.1 TARGET

TARGET (Trans-European Automated Real-time Gross Settlement Express Transfer) je sistem za medbančni prenos sredstev v EUR v Evropski uniji. Vzpostavljen je bil predvsem za izvajanje monetarne politike znotraj EMU in za spodbujanje izvajanja plačilnega prometa med državami EU. (Povzeto po: <http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?MapaId=155>, 21. 7. 2008).

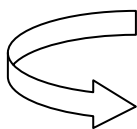
Kaj so bistvene značilnosti plačilnega sistema TARGET?

Bistvene značilnosti sistema so:

- sistem omogoča sprotno poravnavo plačil,
- plačilni nalogi so izključno v EUR brez omejitev zneska,
- plačilo je izvedeno isti dan in v izredno kratkem času,
- okolje ga uporablja tudi **za poravnavo medbančnih in komercialnih plačil velikih vrednosti in**
- **ta način izvajanja plačil je še posebno pomemben za poravnavo plačil, ki pomenijo menjalniške posle in transakcije denarnega trga.**

8.3.2 STEP 2

Za poravnavo čezmejnih plačil (to je izmenjavo plačil v evrih med bankami znotraj EU) majhnih vrednosti, a velikega obsega, je na voljo sistem STEP 2, ki ga upravlja družba EBA Clearing pod okriljem Euro Banking Association (EBA) s sedežem v Parizu. Družba EBA Clearing upravlja še sistem z nazivom EURO 1, ki je namenjen poravnavi plačil velikih vrednosti.

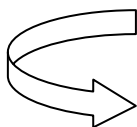

Kaj so bistvene značilnosti plačilnega sistema STEP 2?

Bistvene značilnosti sistema so:

- omogoča učinkovito obdelavo plačil majhnih vrednosti v EUR (**do 50.000 EUR**) med bankami v EU;
- plačila pošiljajo banke v sistem STEP 2, kjer so obdelana še isti dan, medtem ko poravnava obveznosti in terjatev do EBA poteka naslednji dan;
- gre za evropski plačilni sistem, ki **temelji na avtomatski obdelavi datotek s standardiziranimi plačilnimi sporočili**, kar omogoča **stroškovno učinkovito** procesiranje čezmejnih plačil malih vrednosti v EUR (žiro kliring).

Banka Slovenije je vključena v sistem STEP 2 kot **neposredna udeleženka** od novembra 2004, hkrati pa je tudi udeleženka sistema EURO 1, kjer ima poseben, tako imenovan PFP status. Obenem velja, da so **slovenske banke posredne udeležence** sistema STEP 2 (povzeto po: <http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?MapaId=155>, 3. 1. 2007).

Kaj je značilnost nekaterih slovenskih bank?

Nekatere slovenske banke, ustanovljene s tujim kapitalom, je vključenih v STEP 2 **preko svojih matičnih firm** (neposrednih udeleženk sistema STEP 2), ki imajo sedež v tujini.

Kaj so njihove prednosti?

Prednost je predvsem ta, da je za te banke izvajanje plačil preko sistema STEP 2 **stroškovno in časovno učinkovitejše**.

8.4 REFORMA PLAČILNEGA PROMETA

8.4.1 Plačilni sistem SEPA

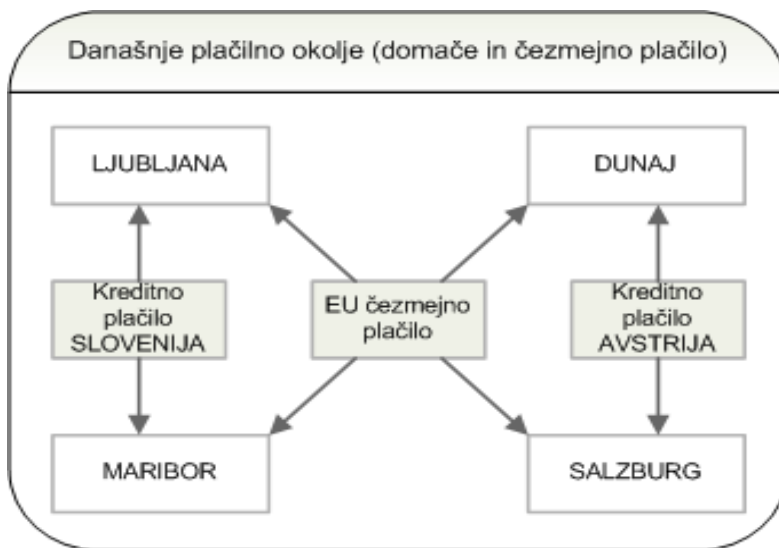
SEPA (angl. Single Euro Payments Area) oz. enotno območje plačil v evrih je območje, znotraj katerega lahko prebivalci, podjetja in drugi subjekti plačujejo in prejemajo plačila v evrih znotraj Evrope, tako znotraj državnih meja kot čezmejno, **pod enakimi osnovnimi pogoji, z enakimi pravicami in obveznostmi**, ne glede na to, kje znotraj tega območja se nahajajo.

Geografsko SEPA zajema 27 držav članic EU, Islandijo, Liechtenstein, Norveško in Švico. Osnovni gradniki SEPA so trije plačilni instrumenti:

- **kreditna plačila SEPA** (na voljo od 28. januarja 2008),
- **direktne obremenitve SEPA** (na voljo od 1. novembra 2010) ter
- **plačilne kartice** (usklajevanje z okvirom SEPA poteka od 1. januarja 2008).

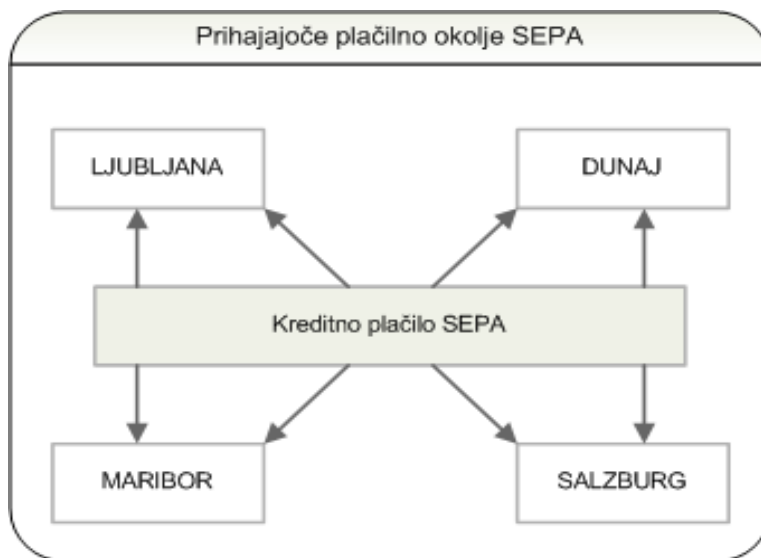
Projekt vzpostavitve SEPA vodi Evropski svet za plačila (angl. European Payments Council) ob podpori Evropske komisije in Evrosistema.

Končni cilj SEPA je doseči, da bodo lahko občani oziroma posamezniki in podjetja uporabljali plačilne storitve znotraj EU na enoten način. Ne bo več razlikovanja med plačili v evrih znotraj ali čez meje države. Negotovinska plačila se bodo tako izvajala znotraj evro-območja z enega samega transakcijskega računa in z uporabo enega niza plačilnih instrumentov tako enostavno, učinkovito in varno kot znotraj državnih meja.

Slika 19: Današnje plačilno okolje

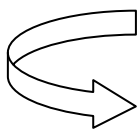
Vir: http://www.ujp.gov.si/docDir/SEPA/SEPA_INFO.pdf (26. 4. 2011)

Slika 20: SEPA plačilno okolje

Vir: http://www.ujp.gov.si/docDir/SEPA/SEPA_INFO.pdf (26. 4. 2011)

Več o projektu SEPA dostopno na naslovu: www.europeanpaymentscouncil.org, www.sepa.si in http://www.ujp.gov.si/docDir/SEPA/SEPA_INFO.pdf.

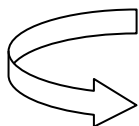

Kaj je SIMP?

SIMP je **Infrastruktura za mala plačila**, ki ga je vzpostavil Bankard. SIMP je SEPA skladna infrastruktura, v okviru katere delujejo sistemi SEPA za obdelavo SEPA plačilnih nalogov.

Nov plačilni sistem SEPA je v marcu 2009 prevzel obdelavo plačil iz sistema žiro kliring, s čimer je segment plačil malih vrednosti (do 50.000 evrov) dokončno prešel iz centralnobančnega v komercialno okolje.

Bankart je v imenu bank in hranilnic, udeleženk plačilnega sistema SEPA IKP, **pridobil dovoljenje Banke Slovenije** za oblikovanje plačilnega sistema SEPA IKP, sam kot klirinška hiša pa dovoljenje za opravljanje storitev plačilnega sistema SEPA IKP.

Katere značilne sisteme SEPA v okviru SIMP imamo v Sloveniji?

Bankart je v okviru SIMP vzpostavil naslednje plačilne sisteme **SEPA**:

- **SEPA Interna kreditna plačila** (SEPA IKP) – namenjen procesiranju kreditnih plačil v SEPA standardu znotraj države,
- **SEPA Eksterna kreditna plačila** (SEPA EKP) – namenjen procesiranju čezmejnih kreditnih plačil v SEPA standardu,
- **osnovna shema za direktne obremenitve** SEPA (SEPA EDD CORE) – namenjena praviloma plačnikom potrošnikom in
- **B2B shema za direktne obremenitve** SEPA (SEPA EDD B2B) – namenjena izključno plačnikom – pravnim osebam, zasebnikom in samostojnim podjetnikom.

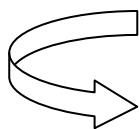
Več o novem plačilnem sistemu SEPA preberite na internetnih straneh, dostopno na naslovu: <http://www.zbs.si> in <http://www.bankart.si>.

8.4.2 Univerzalni plačilni nalog – obrazec UPN!

V želji po poenotenju plačevanja, ki je posledica vzpostavitve enotnega območja plačil v evrih – SEPA v Sloveniji, so banke pripravile nov obrazec UPN – univerzalni plačilni nalog.

Obrazec UPN je začel veljati novembra 2010 in **postopno nadomešča** obstoječe obrazce za plačila:

- posebno položnico PP02;
- bančni nalog BN02;
- regulirano plačilo RP01.

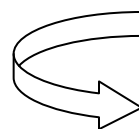
Za kaj se uporablja obrazec UPN?

Univerzalni plačilni nalog se uporablja za:

- negotovinska (kreditna) plačila;
- gotovinska plačila (nakazila v gotovini), s katerimi plačniki poravnajo obveznosti s predložitvijo gotovine;
- pologe gotovine na transakcijske račune pri banki;
- dvige gotovine s transakcijskih računov pri banki.

Prednosti obrazca UPN:

- enoten obrazec za plačila,
- univerzalni plačilni nalog za domača in čezmejna plačila v evrih,
- preprosto in pregledno plačevanje.

Kaj je zbirni center Bankart?

Banke in hranilnice, članice Združenja bank Slovenije, so ustanovile Zbirni center Bankarta z namenom, **da bi poenotile in racionalizirale postopke pri poslovanju z novimi plačilnimi instrumenti med udeleženci plačilnega sistema.**

Naloge Zbirnega centra Bankarta so:

- da v elektronski obliki sprejema, sortira in posreduje podatke ali informacije vsem udeležencem sistema in
- hkrati vodi ustrezno statistično spremljavo poslovanja.

Več o Zbirnem centru Bankart preberite v dokumentih: [Navodila in standardi za izmenjavo podatkov prek Zbirnega centra](#) in operativnih navodilih [Vključevanje poslovnih partnerjev v Zbirni center](#).

POVZETEK POGLAVJA

Plačilni sistemi so pomemben del finančne infrastrukture v tržnih gospodarstvih in s svojim zanesljivim in učinkovitim delovanjem prispevajo k splošni stabilnosti in učinkovitosti gospodarstev.

Temeljna naloga plačilnih sistemov je omogočiti poravnavo denarnih obveznosti, ki nastajajo pri poslovanju ekonomskih subjektov na trgih dobrin in finančnih trgih. Uporabniki od plačilnih sistemov pričakujejo, da bodo svojo nalogo opravili varno, hitro in učinkovito, tako da bodo dolžniki lahko preko njih poravnali svoje obveznosti do upnikov.

Utrjevanje poglavja in razmišljanje

- Pojasnite pojma plačilni sistem in plačilni promet.
- Katere so prednosti vključitve Slovenije v plačilne sisteme TARGET 2 in STEP 2?
- Pojasnite, kaj je sistem velikih vrednosti. Katera plačila se izvajajo v sistemu velikih vrednosti?
- Opišite sistem malih vrednosti; katere so njegove bistvene značilnosti?
- Katere so novitete novega plačilnega sistema SEPA?
- Na kaj moramo biti pozorni pri stečaju podjetja z vidika plačilnih instrumentov?
- Primerjajte ponudbi dveh bank v Sloveniji na področju izvajanja plačilnega prometa. Pojasnite svoje ugotovitve.

9 VLOGA POŠTE SLOVENIJE D. O. O. IN POŠTNE BANKE SLOVENIJE D. D. – BANČNE SKUPINE NOVE KBM D. D. V PLAČILNEM PROMETU

Značilno za Poštno banko Slovenije d. d. – bančne skupine Nove KBM d. d. je, da posluje preko največje in enakomerno razporejene mreže enot Pošte Slovenije d. o. o. Vse pošte v Sloveniji, skupaj jih je 550, oziroma njihova okenca za denarno poslovanje so tudi okenca Poštne banke Slovenije. Pošte imajo ugoden (daljši) delovni čas in so odprte tudi ob sobotah. Sinergijski učinki za obe družbi so lahko s poslovnega vidika zelo veliki.

Slovenija

Jugoslavija

V tem poglavju boste spoznali podpoglavja:

- Pošta Slovenije d. o. o.
- Poštna banka Slovenije d. d. – Bančne skupine Nove KBM d. d.
- Pomen izvajanja plačilnega prometa v poštnem sistemu.

 Cilji lastniških povezav Pošte Slovenije d. o. o. in Nove kreditne banke Maribor d. d. kot delničarki Poštne banke Slovenije d. d. so SINERGIJSKI UČINKI, katerih je deležna država kot neposreden oz. posreden lastnik sistemov.

9.1 POŠTA SLOVENIJE D. O. O.

Pošta Slovenije je ena od največjih slovenskih družb in eno ključnih podjetij v popolni državni lasti. Z obsežnim naborom storitev, visokimi prihodki, investicijami in dobičkom, veliko akumulacijo znanja, dolgoletno tradicijo in s pripadnostjo več kot 6700 zaposlenih pomeni enega od stebrov nacionalnega gospodarskega okolja. S svojo vpetostjo v mednarodno okolje in specifičnimi storitvami ter poslovno stabilnostjo pa predstavlja tudi tisto, čemur radi rečemo državna srebrnina.

9.1.1 Predstavitev Pošte Slovenije d. o. o.

Pošta Slovenije d. o. o. (v nadaljevanju Pošta) deluje na podlagi Zakona o Pošti Slovenije v 100 % lastništvu države Republike Slovenije. Sedež družbe je na Slomškovem trgu 10 v Mariboru. Več o pravni ureditvi Pošte je dostopno na internetni strani <http://www.posta.si>.

Slika 21: Pošta Slovenije

Vir: <http://www.posta.si> (13. 12. 2009)

Primarna dejavnost Pošte je izvajanje univerzalne poštne storitve, velik pomen pa imajo tudi druge poštne in kurirske storitve, denarne storitve ter prodaja blaga. Pošta opravlja še vrsto drugih dejavnosti, določenih z Aktom o ustanovitvi družbe Pošta. Je tudi eden največjih ponudnikov logističnih rešitev za vse uporabnike. Pošta povezuje Slovenijo in svet ter je članica [Svetovne poštne zveze \(UPU\)](#) in članica [PostEuropa](#).

Pošta pa poleg osnovne dejavnosti, to so poštne storitve, opravlja še druge **denarne storitve**, to je plačilni promet za fizične in pravne osebe ter druge **bančne storitve za Poštno banko Slovenije d. d.** – bančno skupino nove KBM d. d. (v nadaljevanju Poštna banka). V manjšem obsegu tudi opravlja **bančne storitve za ostale banke**.

Glede na osnovni pomen Pošte za državo je njena organiziranost zelo razvejana, in sicer ima največjo poslovno mrežo v Sloveniji. V okviru desetih poslovnih enot v Celju, Kopru, Kranju, Ljubljani, Poštnem logističnem centru Ljubljana, Mariboru, Poštnem logističnem centru Maribor, Murski Soboti, Novi Gorici in Novem mestu deluje 560 poštnih uradov.

Več o **poštnih storitvah** si oglejte na naslednjih linkih na internetu:

<http://www.posta.si>, in sicer na: [Pismo](#), [Dopisnica](#), [Tiskovina](#), [Pošiljke za slepe in slabovidne](#), [Paket](#), [Hitra pošta](#), [Publikacija](#), [Poslovni odgovor](#), [Pisma v pravnem postopku, upravnem postopku, kazenskem postopku in pisma v postopku vpisa v sodni register in izbrisa iz sodnega registra brez likvidacije](#), [Poslovni paket](#), [Mednarodni poslovni paket](#), [Paleta](#), [Prevoz tovora](#).

9.1.2 Bančne storitve za Poštno banko

Pošta ima s Poštno banko sklenjeno dolgoročno 25-letno pogodbo za opravljanje vseh bančnih storitev za prebivalstvo in nekaterih storitev za pravne osebe. Pošta izvaja za fizične osebe – komitente Poštne banke bančne storitve v vsakem poštnem uradu, in sicer izvaja otvoritve in poslovanje z naslednjimi bančnimi produkti:

- osebni račun,
- hranilna knjižica,
- varčevanja in depoziti,
- plačilne kartice,

- krediti,
- PBS.net,
- Moneta,
- menjalniško poslovanje za fizične osebe.

Storitve se na poštних okencih izvajajo v on-line delovanju, kar pomeni, da se opravljena transakcija (vplačilo ali izplačilo) na poštнем okencu takoj in ažurno odrazi na spremembi stanja na računu komitenta v Poštni banki.

Pošta pa opravlja tudi storitve za pravne osebe – komitente Poštne banke, in sicer **transakcijski račun za pravne osebe.**

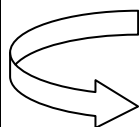
Več o storitvah, ki jih opravlja Pošta za Poštno banko, najdete na internetni strani, dostopno na naslovu: [Poštna banka Slovenije, d. d. – bančna skupina Nove Kreditne banke Maribor d. d.](#)

9.2 POŠTNA BANKA SLOVENIJE D. D. – BANČNA SKUPINA NOVE KBM D. D.

Poštna banka je na slovenskem bančnem trgu že polnih 18 let. S svojim delovanjem je pričela 1. 7. 1992. Skoraj leto dni pred začetkom delovanja so banko ustanovile nekdanje slovenske organizacije PTT prometa kot delniško družbo za opravljanje bančnih in drugih finančnih storitev na temelju Zakona o bančništvu in Zakona o gospodarskih družbah.

Po razpadu Jugoslavije in potem, ko je svojo filialo v Sloveniji zaprla Poštna hranilnica, je Poštna banka prevzela tudi njene posle.

Poštna banka je komercialna banka, ki opravlja vse bančne posle za: prebivalstvo, fizične osebe, ki opravljajo gospodarsko dejavnost, in pravne osebe. Že od samega začetka posluje prek najbolj razvejane in enakomerno razporejene mreže poštних enot.

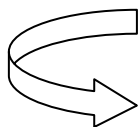
Katere so bistvene prednosti Poštne banke pred ostalimi bankami v Sloveniji?

Prednost Poštne banke je

- izvajanje vseh svojih storitev za prebivalstvo ter deloma tudi za pravne osebe, posebej samostojno podjetništvo in kmetijstvo **preko poslovne mreže Pošte, na 550 poštних enotah, ki so odprte od jutra do večera.**
- Zaposleni na poštah, ki opravljajo storitve za banko, niso zaposleni pri banki, ampak so delavci Pošte. Poštna banka plačuje za vse opravljene bančne storitve.
- Pošti plačuje provizijo v skladu s sklenjeno dolgoročno pogodbo in z izvedenimi pogodbami za posamezne vrste storitev.

V sodelovanju s Pošto je banka organizirala tudi svoje samostojne enote. Kot svoje enote ima banka komercialna centra v Ljubljani in Mariboru, ki poslujeta predvsem s fizičnimi osebami. V Murski Soboti, Celju, Kranju in Kopru pa ima banka odprta svoja predstavništva, ki v večini poslujejo s pravnimi osebami.

Banka ima v svoji mreži 22 lastnih bankomatov in 240 bankomatov Nove Kreditne banke Maribor, na katerih lahko imetniki osebnih računov Poštne banke Slovenije brezplačno dvigujejo gotovino.

Kakšne so lastniške povezavo med Pošto, Novo KBM in Pošno banko?

Od leta 2004 sta lastnici Poštne banke Nova Kreditna banka Maribor, d. d. in Pošta Slovenije, d. o. o. v razmerju:

- Nova Kreditna banka Maribor 55 % delnic banke in
- Pošta Slovenije 45 % delnic banke.

S prenosom delnic na Novo KBM je Poštna banka vstopila v **bančno skupino Nove Kreditne banke Maribor** in njeno širšo **finančno skupino**.

V lastniškem povezovanju Nove KBM s Pošto Slovenije pri Poštni banki lahko vsi trije pravni subjekti koristijo sinergijske učinke na področjih, kar se v končni fazi izkazuje v boljšem poslovnem rezultatu in nadaljnjem razvoju vseh treh udeležencev.

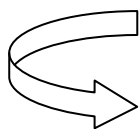
9.3 POMEN IZVAJANJA PLAČILNEGA PROMETA V SISTEMU POŠTE SLOVENIJE

Pošta opravlja storitve denarnega prometa v imenu in za račun banke na podlagi pogodbe o medsebojnem poslovnem sodelovanju in dovoljenja Banke Slovenije. Pošta pri izvajanju storitev denarnega prometa upošteva vso zakonodajo, predpise in navodila, ki urejajo področje opravljanja storitev denarnega prometa, vključno z Zakonom o preprečevanju pranja denarja, ter vsa navodila v zvezi z opravljanjem storitev denarnega prometa, izdana s strani Pošte ali Poštne banke.

Med denarne storitve, ki se izvajajo na poštah, uvrščamo:

- plačila gospodinjskih in drugih obveznosti (plačila s plačilnimi nalogo BN 02 in s posebnimi položnicami),
- pologe iztržkov gotovine nekomitentov,
- pologe gotovine proračunskih uporabnikov,
- dvige gotovine proračunskih uporabnikov,
- izplačila nakaznic (nakaznica – plačilni nalog BN 02, posebnih nakaznic, nakaznic nakazniškega računa),
- vplačila in izplačila poštnonakazniškega prometa (poštne in telegrafske nakaznice v notranjem prometu, mednarodne poštne nakaznice, mednarodne odkupne nakaznice),
- vplačila, izplačila ter druge storitve za komitente banke (fizične in pravne osebe, rezidente in nerezidente),
- menjalniške storitve,
- vplačila in izplačila ter druge storitve za poslovne banke in hranilno kreditne službe,
- vplačila in izplačila za pogodbene partnerje po posebnih pogodbah ter druga opravila (oskrbovanje pošt z gotovino, dnevni obračuni, reševanje reklamacij ...).

Prek transakcijskega ali osebnega računa pri Poštni banki Slovenije, d. d. – bančna skupina Nove Kreditne banke Maribor d. d. pa lahko opravijo tudi brezgotovinski prenos sredstev na račune v tujino.

Kako poteka denarni promet na Pošti in v Poštni banki?

1. Pošte vnesejo podatke o storitvah denarnega prometa v računalnik na poštnem okencu.
2. Nato se vsi podatki o storitvah **prenesejo v banko**, ki izvede dokončni obračun in poravnavo.
3. Zadnja faza je **poročanje** iz naslova poslovnih dogodkov.

POVZETEK POGlavJA

Najpomembnejši element razvoja Poštne banke Slovenije, d. d., je prav gotovo možnost opravljanja poslovanja za prebivalstvo ter v vedno večji meri tudi za samostojne podjetnike, kmetovalce in podjetja prek razvejane mreže 550 poštnih enot v Sloveniji. Le-to omogoča 25-letna dolgoročna poslovna pogodba s Pošto Slovenije, d. o. o., ki je tudi 45-odstotna delničarka Poštne banke Slovenije, d. d.

Pomembni del dolgoročne pogodbe je opravljanje plačilnega prometa za fizične osebe, kar je v preteklosti predstavljalo že blizu 70 % celotnega plačilnega prometa za fizične osebe v Sloveniji. Njena prednost je dostopnost do poštnega bančnega okenca skorajda v vsaki vasi, in to od jutra do večera. Z razvojem tehnologije se ta prednost zmanjšuje, zato morata Pošta in banka nenehno razvijati in dopolnjevati svoje produkte ter izvajati učinkovit marketing in trženje.

Utrjevanje poglavja in razmišljanje

- Kaj pomeni Pošta za poslovanje Poštne banke?
- Analizirajte pomen izvajanja denarnih storitev na poštnem omrežju.
- Primerjajte pogoje storitev plačilnega prometa preko Pošte Slovenije in v izbrani poslovni banki.
- Katere bančne storitve Poštne banke se opravljajo preko poštnega omrežja?
- Kakšni so sinergijski učinki kapitalskih povezav Poštne banke s Pošto Slovenije in Novo KBM?
- Analizirajte prednosti in slabosti Poštne banke v slovenskem bančnem prostoru.

10 LITERATURA IN VIRI

- Bobek, D. *Organiziranje in poslovanje bank*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta, 1995.
- Cetinski, A. *Elektronsko poslovanje v bančništvu*. Organizacija, Kranj, 1999.
- Črčinovič Krofič, V., in Bukovnik Leva, M. *Osnove poslovnih financ*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije, 2008.
- Dimovski, V., in Gregorič, A. *Temelji bančništva*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, Univerza v Ljubljani, 2000.
- Fišer, R. *Možnosti in utemeljenost ustanavljanja bančnih enot poslovne banke*. Maribor: Poslovno-ekonomska fakulteta Maribor, 1990.
- Fišer, R. *Temelji bančnega poslovanja*. Ljubljana: Zavod IRC, 2009.
- Fišer, R. *Uvod v finančne trge in institucije*, Ljubljana: Zavod IRC, 2009.
- Glogovšek, J. *Organizacijski in drugi vidiki bančnega poslovanja*. Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta, 1996.
- Jamnik Skubic, T. *Ocenjevanje kreditne sposobnosti. Ocena kreditne sposobnosti*. Ljubljana: CISEF, 2002.
- Karpe, P. *Upravljanje bilance banke*. Bančni vestnik, Ljubljana, 1998, 7–8, str. 54–56.
- Košak, M. *Bančništvo*. Presentacija za seminar za kandidate za sodne izvedence ekonomske stroke. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2008.
- Lazarevič, Ž., in Prinčič, J. *Zgodovina slovenskega bančništva*. Ljubljana: Združenje bank Slovenije, 2000.
- Politika obvladovanja tveganj*, NLB Leasing Ljubljana d.o.o., interno gradivo, Ljubljana, 2009.
- Potočnik, V. *Trženje storitev*. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 2000.
- Rubin, Saša: »Na poti do Basla II«, Ljubljana: 2000, Bančni vestnik št. 6, str. 41–44.
- Stupica, M. *Denar, denar, denar*. Priročnik za zadolževanje malih in srednjih podjetij ter samostojnih podjetnikov. Lesce: Založba Legat, 2005.
- Vozel, A. *Prihodnost bančne mreže*. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 2000.

SPLETNI VIRI

Abanka, Primerjava storitev. (citirano 23. 2. 2009). Dostopno na naslovu: <http://www.abanka.si/sys/cmspage.aspx?MapaId=20903>.

Banka Slovenije. (citirano 15. 2. 2009) Dostopno na naslovu:
<http://www.bsi.si/ekonomska-in-monetarna-unija.asp?MapaId=1266>.

Banka Slovenija. (citirano 10. 11. 2009) Dostopno na naslovu:
<http://www.bsi.si/nadzor-bank.asp?MapaId=163>.

Bankart. (citirano 26. 4. 2011) Dostopno na naslovu: <http://www.bankart.si>.

Banka Koper. (citirano 26. 4. 2011) Dostopno na naslovu: <http://www.banka-koper.si>.

DIREKTIVA 94/19/ES EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA z dne 30. maja 1994 o sistemih zjamčenih vlog, Uradni list Evropskih skupnosti, L 135/5, 1994. (citirano 15. 4. 2011) Dostopno na naslovu:

[Direktiva 94/19/ES Evropskega Parlamenta in Sveta z dne 30. maja 1994 o sistemih zjamčenih vlog](#) in [Direktiva 2009/14/ES o spremembah Direktive 94/19/ES](#).

Evropska unija (citirano 20. 2. 2009) Dostopno na naslovu:
<http://www.evropa.gov.si/institucije>.

Letno poročilo 2009. Banka Slovenije. (citirano 19. 4. 2011) Dostopno na naslovu:
<http://www.zbs-giz.si/zdruzenje-bank.asp?StructureId=482>.

Ministrstvo za finance: (citirano 19. 4. 2011) Dostopno na naslovu:
http://www.mf.gov.si/slov/fin_sist/predpisi.htm.

Mojdenar.com. (citirano 25. 8. 2009) Dostopno na naslovu:
http://www.mojdenar.com/BANKE/plac_kart_splosno.asp

Zakoni in predpisi. (citirano 15. 1. 2009) Dostopno na naslovu:
<http://www.zakonodaja.gov.si>.

Združenje bank Slovenije. (citirano 19. 4. 2011) Dostopno na naslovu:
<http://www.zbs-giz.si>.

INTERNETNI VIRI

<http://www.zbs-giz.si/zdruzenje-bank.asp?StructureId=478> (citirano 19. 4. 2011)

<http://www.zbs-giz.si/zdruzenje-bank.asp?StructureId=481> (citirano 19. 4. 2011)

<http://www.zbs-giz.si/zdruzenje-bank.asp?StructureId=482> (citirano 19. 4. 2011)

<http://www.bsi.si/nadzor-bank.asp?MapaId=1322> (citirano 19. 4. 2011)

<http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?MapaId=147> (citirano 23. 12. 2009)

<http://www.abanka.si/sys/cmspage.aspx?MapaId=65> (citirano 23. 12. 2009)

<http://www.abanka.si/sys/cmspage.aspx?MapaId=24994> (citirano 23. 12. 2009)

<http://www.abanka.si/sys/cmspage.aspx?MapaId=120> (citirano 23. 12. 2009)

<http://www.nkbm.si> (citirano 10. 9. 2009)

<http://www.nkbm.si/product.aspx?docid=3306> (citirano 17. 08. 2009)

<http://www.hypo-alpe-adria.si/si/cms/bank/home.nsf?OpenDatabase&KEY=256&END>
(citirano 19. 4. 2011)

http://www.skb.si/data/doc/pdf/naldepozit1_zgibanka.pdf (citirano 19. 4. 2011)

http://www.bankart.si/si/ponudba/upravljanje_mreze_bankomatov/ (citirano 25. 8. 2009)

http://www.mojdenar.com/BANKE/plac_kart_splosno.asp (citirano 25. 8. 2009)

<http://www.hermes-softlab.si/industries/ebanking/ebanking.html> (citirano 25. 12. 2009)

<http://www.bsi.si/placilni-sistemi.asp?MapaId=152> (citirano 3. 4. 2009).
<http://www.bsi.si/placilni-sistemi.asp?MapaId=1129> (citirano 3. 4. 2009)
<http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?MapaId=155> (citirano 21. 7. 2008.)
<http://www.bsi.si/poslovanje-bank-in-podjetij.asp?MapaId=155> (citirano 3. 1. 2007).
http://www.ujp.gov.si/docDir/SEPA/SEPA_INFO.pdf (citirano 26. 4. 2011)
<http://www.posta.si> (citirano 13. 12. 2009)

Projekt **Impletum**

Uvajanje novih izobraževalnih programov na področju višjega strokovnega izobraževanja v obdobju 2008–11

Konzorcijski partnerji:

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo RS za šolstvo in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013, razvojne prioritete 'Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja' in prednostne usmeritve 'Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja'.